د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي:

پښتو کتابښود

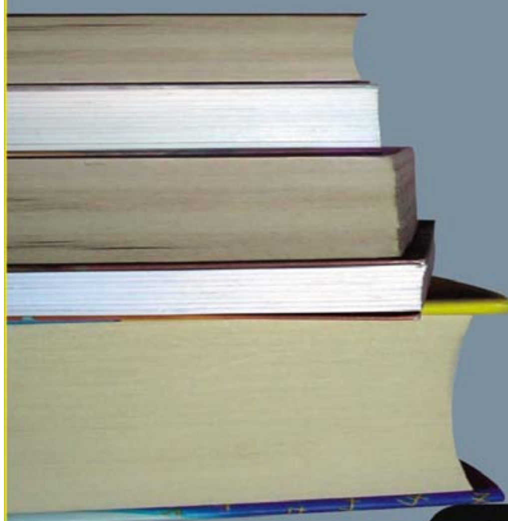

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل کال

Download From; Aghalibrary.com

د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي
د پنځوسو (۱۳۲۳-۱۳۷۳) کلونو

پښتو کتابښود

لیکوال

محمد اسمعیل یون

Download From; Aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود
لیکوال:	پوهیالی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
لومړی چاپ:	۱۳۷۶ل کال
دویم چاپ:	۱۳۸۷ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۹)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۹)
کمپوزر:	ضیاءالرحمن ضیاء

Download From; Aghalibrary.com

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	ددې اثر د دویم چاپ په اړه څو ټکي	۱
۲	څو خبرې او د لیکوال پېژندګلوي	۲
۳	ددې اثر اړتیاوې، نیمګړتیاوې او بریاوې	۱۱
۴	د ژبو او ادبیاتو پوهنځي لنډه تاریخچه	۱۵
۵	ژبو او ادبیاتو پوهنځي چاپ کړي کتابونه	۲۵
۶	د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استادان او د...	۲۹
۷	د ژبو او ادبیاتو پوهنځي فارغان او د...	۷۸
۸	د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو مونوګرافونه	۱۲۲
۹	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۲۱۵

Download From; Aghalibrary.com

د دې اثر د دويم چاپ په اړه څو ټکي

دا اثـر مـا پـر ۱۳۷۳ل کـال د کابـل پوهنتـون د ژبـو او ادبيـاتو پوهنځي، د پنځوسمې کليزې په وياړ ليکلی و، هغه وخت کابل کې سخت جنګونه وو، پوهنتون په واقعيت کې تړلی و او يوازې په کابل ښار کې شپږ اووه ځله له يوه ځايه بل ځای ته مهاجر شوی و. درې کاله وروسته د دې زمينه برابره شوه، چې دا اثر چاپ کړم، هغه وخت په ټول کابل کې يو کمپيوټر هم نه و، چې ما پرې دا اثر کمپوز کړی وای، نو ځکه مې له ګران

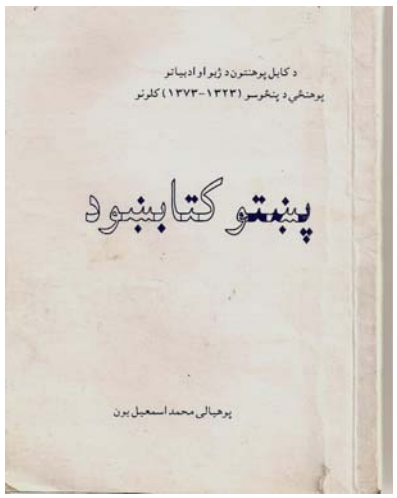

ورور او خوږ ژبي شاعر صديق الله بدر څخه هيله وکړه چې که دا راته په خپلو مبارکو ګوتو وليکي، بدر چې زما د فرهنګي مبارزې يو پخوانی ملګری او د سختې ورځې يار دی، په ورين تندي يې زما غوښتنه ومنله، دا اثر يې د څو مياشتو په بهير کې خطاطي کړ، هغه هم يوازې د ثواب په بدل کې، دا کتاب درې کاله له ما سره پاتې شو، ځکه چې مالي لګښت ورته نه برابرېده، بيا مې د همدې پوهنځي له خپل يو ټولګيوال (احمدالله) څخه هيله وکړه چې دا کتاب چاپ کړي، د

Download From; Aghalibrary.com

هغه اقتصاد ښه و، په تاجکستان او نورو هېوادونو کې يې تجارت هم کاوه، هغه هم زما خبره په خلاصې تنده ومنله. کله چې مې کتاب پېښور ته يوور، نو له نورو کاغذونو سره مې په يوه ځانګړې پلاستيکي کڅوړه کې خوندي کېښود، څو ورځې را سره په ګل حاجي پلازا کې و، له ځان سره به مې ګرځاوه، ددې اثر همدا يوازېنۍ خطاطي شوې نسخه را سره وه، هغه کاغذونه چې بدر ورځخه دا کتاب خطاطي کړی و، هغه متفرقه کاغذونه وو، ډېر منظم نه وو او د همدې څو کلونو په بهير کې مې له لاسه وتي وو.

پر هغه ورځ چې مې دا اثر له ګل حاجي پلازا څخه قصه خوانۍ کې دانش چاپخونې ته ورووړ، نو سخته ګرمي هم وه، ددې ترڅنګ ما سره نورې کڅوړې هم وې، چې نور ناچاپ کتابونه او يادښتونه هم په کې وو. ګل حاجي پلازا کې مې يوه سيوري ته پر کټاره ډډه لګولې وه، کله چې تلم نو کڅوړې مې ځان سره واخيستې، موټر کې کېناستم، ((ګوره قبرستان)) ته لا نه وم رسېدلی چې زړه کې مې څه ټکه پرېوته، ما ويل راځه دا کڅوړې وګوره، نه چې څه شی پاتې نه وي، کله چې مې کڅوړې راجګې کړې، لږ سپکې را ښکاره شوې، دننه مې ولټولې اخوا دېخوا مې ښې واړولې، هر څومره چې ګورم کتاب نه شته، زړه مې ډېپ ولوېد، ما ويل لکه چې د څو کلونو خواري مې اوبو يووړه، حيران وم چې چېرته به رانه لوېدلی وي، ځان سره مې فکر وکړ راځه ګل حاجي پلازا ته لاړ شه، د هيلې يوازېنۍ ځای همغه دی، که هلته نه و نور نو زړه صبر کړه، له (صدر بازار) نه بېرته را وګرځېدم، ګرمي نو دومره زور اخيستی و، چې د چا خبر خوله يې لګوله، خو زه پر دا سې غم اخته وم، پوه نه وم، چې

Download From; Aghalibrary.com

پر څومره وخت بېرته ګل حاجي پلازا ته رسېدلی یم. همغه ځای کې چې ساعت د مخه ولاړ وم، څو ځله کښېنته و پورته تېر شوم، بیا همګلته غلی ودرېدم، وروستی امید مې هم له لاسه ورکړ، لس پنځه لس دقیقې همدا سې ځای پر ځای ولاړ وم، چورت وړی وم، چې ترڅنګ مې یو ځوان ودرېد، ماته یې وویل یون صیب خو به نه یې؟
ما ویل ولې نه یون یم، بیا یې راته وویل څه خو به درنه پاتې نه وي؟
ما ویل والله چې دغسې یو کتاب مې چاپ ته وړه، تیار په ترس کې خطاطي شوی و، هغه راڅخه ورک شوی دی، ځکه بېرته راغلم، دې وخت کې هغه لږ موسکی غوندې شو، کڅوړه یې راښکاره کړه، دا خو به نه وي، ما ویل ولې نه والله همدا دی، د کڅوړې منځ مې وکوت، کتاب په کې ایښی و، پر سترګو مې رڼایي راغله، وجود مې یخ شو، ارام شو، ما ویل کور دې ودان چې پر ما دې څومره غټه زېری وکړ. هغه وویل: زه همدلته په هغه دفتر کې کار کوم، پر دې لاره تېرېدم چې دا کڅوړه مې ولیده، راجګه مې کړه، چې و مې کتل، کتاب په کې و او بیا ستا نوم پرې لیکل شوی، نو ځکه مې ځان سره وساته، ما ویل حتمي بېرته همدلته ورپسې راځې، زه خپله کتابونه کمپوزوم، ماته د کتاب درد او ستونزې معلومې دي، چې څومره سخت کار دی، خو ځه ښه شو چې کوم بل ځای کې درنه نه دی پاتې شوی، ما ویل ډېره مننه وروره ما سره دې ډېره زیاته نېکي وکړه، څه خدمت درته وکړم، هغه ویل نه مننه، ښه کار دا وشو چې کتاب پیدا شو، ما ویل خفه ورته په دې وم، چې دا یې یوازېنۍ نسخه ده او بله یوه پاڼه هم ما سره نه شته. هغه ځوان نه مې یو ځل بیا مننه وکړه، کڅوړې مې ټولې ځان سره ښې چک کړې او ژر د قصه خوانۍ پر لوري رهي شوم، د دانش چاپخونې مسئول

Download From; Aghalibrary.com

اسد جان ساپي ته مې وويل: دا کتاب راته ژر چاپ کړه، هغه خپل ماشين ورپسې راووېست، ماته يې وويل: څومره او په کوم کاغذ؟ ما ورته وويل مه په کاغذ پسې ګرځه او مه يې شمېر پسې، همدا اوس يې چاپ ته ورکړه، دا ټوله کيسه مې ورته وکړه، هغه ويل خدای دې ورسره ډېره نېکي کړې ده، سملاسي يې نورزي ته وويل، ژر دا کتاب يوسه چې پسټېنګ يې کړي او سبا اول همدا چاپ کړه. دا و ددې اثر يو داستان. اوس چې له هغه وخته نږدې دولس کاله تېرېږي، زه يو ځل بيا خپل اثار په دې نيت چاپوم، چې د مرګ له خطره يې وژغورم. طبيعي خبره ده، چې دا اثر ځرګندې نيمګړتياوې لري، خو د هغه وخت ظرفيتونه هم بايد په پام کې ونيول شي، لکه د انساني مغز محصول هر اثر چې له نيمګړتياوو خالي نه وي، دا اثر هم خپلې نيمګړتياوې لري، خو اوس چې يې زه بيا چاپوم، د همدې مشخص کلکتيف د پنځوس کلن فعاليت د څرنګوالي په انعکاس کې ماته بې ګټې نه ښکاري. تر چاپ وروسته به (که ژوند مو ملګری و) طبعاً ددې اثر ياد شمار ګڼې د کابل پوهنتون ادبياتو پوهنځي ته هم ورکوم، هلته به له دې اثر څخه ګټه اخيستل کېږي، په تېره بيا د مونوګرافو په تنوع کې به مرسته وکړي؛ تر يوه حده به د تکراري او کليشه يي مونوګرافو مخنيوی وکړي. دا اثر به د ادبياتو پوهنځي د محصلينو او استادانو مخ ته پروت وي، کله چې ددې پوهنځي لسيزې او يا شليزې پوره کېږي، کېدی شي څوک پرې نور څه زيات کړي او سمونې په کې وکړي. اوس چې د کمپيوټر زمانه ده او د لاس خواري کمپيوټر ته انتقال شوې، نو ټولو ليکوالو ته بويه چې خپل اثار نه يوازې د بيا چاپ له لارې خوندي کړي، بلکې د انټرنيټ څپو ته يې هم ورو سپاري، چې هم د

Download From; Aghalibrary.com

مرګ له خطره خوندي شي او هم يې ګټه اخيستنه عامه او اسانه شي. ما د خپل کار د بشپړاوي او خونديتوب لپاره همداسې يو لړۍ پيل کړې او له نورو ليکوالو هم هيله لرم، چې خپل کارونه په خپله تنظيم کړي او خپل اثار له ټولو احتمالي خطرونو څخه وژغوري، که چېرې دوی په خپلو اثارو کې د بيا سمون او زياتون غوښتونکي هم وي، نو د خونديتوب په حالت کې ورته دا کار لا اسانه کېږي. له ټولو افغان ليکوالو د همدې فرهنګي هيلې د تطبيق په هيله.

په درناوي

پوهندوی محمد اسمعيل يون

ارګ، د جمهوري رياست ودانۍ

کابل- افغانستان

د ۱۳۸۷ل کال د کب ۲۰مه نېټه

Download From; Aghalibrary.com

څو خبرې او د ليکوال پېژندګلوي

دغه رساله (د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پنځوسو کلونو پښتو کتابښود) د ۱۳۷۵ل کال په لومړنيو ورځو شپو کې، يون صاحب د کتابت په خاطر ماته راکړه، ما هم په خوشالۍ سره د کتابت پر چارو پيل وکړ او تر څه مودې ځنډ وروسته مې خپل کار سرته ورساوه. کله چې د کتاب چارې ترسره شوې، رساله مې د هغه ليکوال ته ور وسپارله. د رسالې د ورسپارلو په جريان کې يون صاحب پر خپلې رسالې د څه ليکنې پېرزوينه راباندې وکړه، چې دا دی د همدغې پېرزوينې له مخې غواړم څو شېبې د يادې شوې رسالې او بيا د ګران يون پر پېژندګلوۍ درسره وغږېږم.

تر دغې رسالې دمخه دوه نور کتابونه په دغه برخه کې د چاپ له ډګره راوتلي دي. لومړنی کتاب د ښاغلي ليکوال رازمحمد ويښ دی، چې (پښتو کتابونه) نومېږي. په دغه کتاب کې د برتش موزيم د پښتو کتابونو د معرفۍ ترڅنګ دننه په هېواد کې د چاپ شويو کتابونو يو فهرست هم ورکړل شوی دی. دويم کتاب د هېواد نوميالي ليکوال او محقق ښاغلي حبيب الله رفيع په دوو ټوکونو کې ليکلی، چې (پښتو پانګه) نومېږي.

همدارنګه په دغه برخه کې عتيق الله پژواک هم يوه بريالۍ هڅه کړې ده، چې په خپل وار د يادونې وړ ده.

Download From; Aghalibrary.com

دغه رساله چې اوس ستاسو په لاس کې ده له یادو شویو کتابونو څخه یو څه توپیر او نوی والی لري او هغه دا چې دا رساله د یو مشخص کلکتیف د استفادې په غرض لیکل شوی او هم په ځانګړې ډول د پنځوسو کلونو په بهیر کې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د استادانو او فارغانو له پېژندګلوی سره سره د هغوی د اثارو او هم د مونوګرافونو بشپړه معرفي نامه ده.

دغه رساله په داسې وخت او حالاتو کې لیکل شوې ده، چې په وطن کې د اور او وینو سیندونه جاري وو، د ډاډ او اطمینان هېڅ ځرک نه لګېده او د پوره نهیلیو ورځې شپې وې، څو ک چې په هغو حالاتو کې دلته مېشت وو، سره له ډېرې وېرې او ترهې یې د ورځني ژوند بارونه کاږل. زموږ لیکوال د هغې اورنۍ مینې له مخې چې له خپلې ژبې او خپل فرهنګ سره یې لري، په همدغو اور ورینو شېبو کې خپله رساله ولیکله او د هغه د بشپړتیا په خاطر د ګولیو، راکټونو او بمونو په باران کې کتابتون په کتابتون وګرځېد او ډېر کتابونه یې پسې وکتل.

ددغې رسالې ژبه ډېره خوږه او روانه ده، بې ځایه حاشیه روي په کې نه را ترسترګو کېږي، په ډېرو لنډو او وړو جملو کې ډېر څه په کې بیان شوي دي. کومه وروستۍ خبره چې غواړم ددغې درنې رسالې په باب وکړم، هغه داده چې کېدی شي د ځینو تخنیکي ستونزو له امله لا هم د ډېر شمېر لیکوالو او د هغو د اثارو او هم مونوګرافونو یاد په دې رساله کې راغلی نه وي.

Download From; Aghalibrary.com

په پای کې هیله څرګندوم، چې دغه رساله لکه څنګه چې ښايي همداسې ډېره ګټوره او اغېزمنه ثابته شي او هغه ستونزې چې له دې املهرا پېښې دي له دې سره له منځه لاړې شي.

یون صاحب په خپلې رسالې کې د ګڼ شمېر وتلو او نومیالیو لیکوالو او د هغو د پښتو اثارو پېژندګلوي درسره کوي او زه غواړم چې د یون صاحب د ژوند هېنداره درته وځلوم.

پر افغانستان او افغاني فرهنګ او خپلې ژبې اورنی مین پوهيالی **محمد اسمعيل يون** د ارواښاد محمد خان زوی د **۱۳۴۲**ل کال پر کب میاشت د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ د نیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې په الینګار ولسوالۍ کې سرته رسولي، پر **۱۳۶۲**ل کال کې له خوشال خان لېسې نه فارغ شوی دی. تر فراغت وروسته پر **۱۳۶۷**ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو څانګې ته لاړ او پر **۱۳۷۰**ل کال له نوموړې څانګې فارغ او پر همدې کال د پښتو څانګې د علمي کادر غړی شو.

یون صاحب تر اوسه پورې دا لاندې ادبي فعالیتونه ترسره کړې دي:

۱- **هیلې**، ګډ شعري جونګ، راټولونه، **۱۳۶۷**ل کال چاپ.

۲- **نیمګړي ارمانونه**، د حیران د شعرونو جونګ، سریزه او راټولونه، **۱۳۶۹**ل کال چاپ.

Download From; Aghalibrary.com

۳- **د لوونو فصل**، ګډ شعري جونګ، راټولونه، ۱۳۶۹ل کال چاپ.
۴- **د استاد الفت نثري کليات**، سريزه او راټولونه، ۱۳۷۰ل کال چاپ.
۵- **استاد زيار د پښتني فرهنګ يو ځلاند ستوری**، خپرنيز اثر، ۱۳۷۳ل کال چاپ.
۶- متېکور، د شعرونو مجموعه، د ليکوالو انجمن، ۱۳۶۹ل کال چاپ.
۷- **د نازو انا ياد**، سريزه او د مقالو راټولونه، ۱۳۷۰ل کال چاپ.
۸- **د محمدګل خان مومند اند و ژوند ته يوه لنډه کتنه**، ۱۳۷۳ل کال چاپ.
۹- **د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پنځوسو کلونو پښتو کتابښود**، همدا رساله.
همدارنګه د شعرونو دويمه مجموعه يې هم چاپ ته تياره ده، چې يوه زياته برخه يې په ځينو پښتو خپرونو کې چاپ او خپره شوې ده.

په سپېڅلې پښتني مينه
صديق الله بدر

Download From; Aghalibrary.com

ددې اثر اړتیاوې، نیمګړتیاوې او بریاوې

د ۱۳۷۳ل کال پر لړم میاشت ، چې پوهنتون د څووم ځل لپاره د پرله پسې جګړو له امله، له تجارت، جمهوریت، زرغونې لېسو ، له پلان وزارت، کابل پولیتخنیک او د امام زمان له تکیه خانې څخه د خیرخانې مېنې په درېیمه برخه کې د سرور کاینات مسجد ته په مهاجرت مجبور شوی و ، نو په همدې ترینګلې او جګړه ییز حالت کې د پوهنځي د هغه وخت د مشرتابه له خوا وپتېیل شوه، چې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي (پنځوسمه کلیزه) ونمانځل شي.

په همدې نیت ما ته هم بلنه راکړل شوه، چې د ادبیاتو پوهنځي د ټول ژوند په بهیر کې د دې پوهنځي د ځینو نامتو استادانو پر ادبي خدمتونو په ځانګړې ډول پر اثارو لیکنه وکړم. ما چې کله په دې باب د کتابونو پاڼې واړولې نو خدای(ج) شاهد دی، چې لیکنه وار په وار اوږدېدله. یو ځل بیا راته هغه اړتیا رادمخه شوه، چې موږ ورسره په پوهنځي کې د زده کړې پر وخت مخامخ وو. زموږ د تحصیل په وخت کې د محصلینو غټه ستونزه دا وه، چې هېڅ داسې کیلې موجود نه وه، چې د هغې په زور دې محصلین د ادبیاتو د لویې نړۍ ور پرانیزي او په دې لویې دنیا کې دې د خپل اند ، ذوق او موخې نیلي وځغلوي.

Download From; Aghalibrary.com

هر چا چې به کومه وړه لیکنه هم کوله، نو اخځونو او کتابونو پسې به سرګردانه و، ان دا چې استادانو به په رسمي توګه سیمینار او کورنۍ دنده وروسپارله، بیا به هم د کتابونو په لټون او پیدا کېدن کې پاتې راغلل، کله کله خبره تر دې بریده هم رسېدله چې استادان به هم د پوره اخځونو په ورکړه کې له ستونزو سره مخامخېدل.

دا ستونزه د پای لیکونو (مونوګرافونو) د لیکلو پر وخت لا ډېره ځرګندېدله، فارغان به یو او بل ماخذ پسې لالهانده وو. څرنګه چې په پښتو ځانګه کې د تېرو کلونو د مونوګرافونو بشپړ کتابښود او نومښود موجود نه و، نو داسې هم شوي چې یوه ټاکلې موضوع څو تنو فارغانو ته ورکړل شوې ده. د کتابونو او یا هم د اخځونو نشتوالي له کبله ځینو استادانو خپلو فارغانو ته ډېره ساده او بسیطه موضوع هم ټاکله، چې له آره په یو پایلیک لیکلو نه ارزي.

ځینې داسې اشخاص هم له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغېدل، چې په پای کې یې د (شلو) ادبي کتابونو نومونه هم په پرله پسې ډول اخیستلی نه شول، هغه چا چې له ادبیاتو سره یې پوره مینه لرله، د هغو لپاره هم دا امکان موجود نه و، چې په خپله ټاکلې ځانګه کې تېر شوي کارونه ترسترګو تېر او پر نورو کېدونکو باندې غور وکړي.

همدغو نیمګړتیاوو ما کې دا ولوله پیاوړې کړه، چې لږ تر لږه په دې برخه کې داسې یوه هڅه وکړم، چې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي

Download From; Aghalibrary.com

ځانګړي ډول په پښتو څانګه کې دغه تشه که پوره ډکه نه شي، نو د محصلینو یو څه اړتیا خو حل کړي.

لکه څنګه چې د دې رسالې له نامه څخه ښکاري په دې کتابګوټي کې هڅه شوې، چې د پښتو کتابونو پېژند نه وشي، خو ځای نیم په کې د ځینو لیکوالو د یو نیم فارسي کتاب یادونه هم راغلې. دا سې ټاکل شوې وه، چې د یو بشپړ کتابښود په څېر به د هر کتاب څه ناڅه پوره پېژندنه راځي، خو د تخنیکي ستونزو او د ځینو تذکرو د نابشپړ ثبت په وجه دا هیله پوره نه شوه. ځینو ځایونو کې د کتاب د چاپ کلونه او خپرندوی ارګانونه هم پاتې شول. یوازې د لیکوالو په همهغې پېژندنې بسنه وشوه چې په ادبیاتو پوهنځي پورې اړه لري. څرنګه چې د ادبیاتو پوهنځي تراوسه پورې بېلابېل پړاوونه وهلي او بېلابېل نومونه یې غوره کړي، ځینې څانګې یو وخت په ادبیاتو پوهنځي پورې تړلې، خو وروسته بیا خپلواک پوهنځي ورڅخه جوړ شوي، دلته هم د هغو د استادانو او نورو لیکوالو د هغو اثارو یادونه شوې، چې دوی د ادبیاتو له پوهنځي سره وخت ناوخت تړښت لرلی دی.

د یو شمېر هغو استادانو د یادون امکان هم میسر نه شو، چې په بېلابېلو وختونو کې یې په پوهنځي کې د استادۍ دنده سرته رسولې او اثار یې لیکلي، همدارنګه د ځینو هغو فارغانو یاد چې د اثارو خاوندان دي. دا د دې اثر بلـه نیمګړتیا ده. لـه علمي او د کتابښودنې له میتود سره سم هم د دې کتاب محتویات برابر شوي نه دي. یوازې د وخت اړتیا په پام کې نیول شوې ده او همدا ډول

Download From; Aghalibrary.com

نورې ډېرې نيمګړتياوې، خو د پښتو مل دی: ((تور تو تان- لـه يـاره قربان)) خو زه په دې خوښ يم، چې ما د خپل احساس بار تر دې دمه راورساوه، دعلمي نيمګړتياوو د بشپړاوي لپاره نورو ته خپله هيله ورغځوم. خو له دې سره سره که زما دا نيمګړی زيار د پښتو ژبې او ادب مينـانو، پـالونکو پـه ځـانګړي ډول د ادبيـاتو پـوهنځي د راتلونکو محصـلينو د ګټې اخيسـتنې، د هغـوی د ادبي کـړاو پـه اسانۍ او نورو ادبي چارو کې په درد ولګي او له اړتياوو يوه اړتيا پوره کړي، نو دا بـه زما ددې او هغـې بلې نړۍ د روحي ارامتيـا او ډاډ سبب شي.

په ټوله انساني او پښتني مينه
پوهيالی محمد اسمعيل يون

Download From; Aghalibrary.com

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي لنډه تاریخچه

((د ژبو او ادبیاتو پوهنځی د ۱۳۲۳ل کال د لړم (عقرب) پر میاشت جوړ شو. پر دې وخت د ژبو او ادبیاتو پوهنځی ((د ادبیاتو فاکولته)) په نامه یادېده. دغه مهال په کابل پوهنتون کې یوازې درې پوهنځي (طب، حقوق او ساینس) جوړ شوي وو.

پر ۱۳۲۷ل کال ښځینه قشر ته هم د دې زمینه برابره شوه چې په ادبیاتو پوهنځي کې زده کړې وکړي. پر دې مهال دې برخې د نارینه وو له برخې څخه جلا او بېلې خپلې درسي چارې پرمخ وړلې.

پر ۱۳۲۹ل کال د ادبیاتو د فاکولتې د محصلینو شمېر تر (۸۰) تنو څخه زیات و، پر ۱۳۶۵ کال دا شمېر (۱۴۰۰) تنو ته ورسېده، پر ۱۳۵۹ کال د هغو کسانو لپاره چې د ورځې یې د ځینو ستونزو له کبله نه شول کولای درسي چارو ته حاضر شي، د ادبیاتو د شپې پوهنځی جوړ شو.))[1]

د ادبیاتو پوهنځي د جوړولو موخه دا وه، چې د هېواد ځوان نسل د فرهنګپالنې او فرهنګیالی په روحیه وروزي، د خپل هېواد له تاریخ او ثقافت څخه یې خبر کړي او په دې ډول د خپل هېواد له فرهنګ څخه بهرنیان او د هغو له فرهنګ او ژبو سره خپل هېوادوال اشنا کړي. له دې پرته د مسلکي ښوونکو روزنه او په بېلابېلو

---

[1] اسدالله حبیب: د اجتماعي علومو مجله، کابل پوهنتون، ۱۳۶۵ل کال، (۱-۱۸ مخونه)

Download From; Aghalibrary.com

پوهنیزو او ادبي برخو کې د مسلکي کادرونو، څېړونکو او لیکوالو روزنه د پوهنځي بله موخه وه.

((د ۱۳۴۰ او ۱۳۴۴ کلونو ترمنځ د ژورنالیزم، الماني او فرانسوي ژبو څانګې هم په دې پوهنځي کې جوړې شوې. څرنګه چې پر دې وخت په ادبیاتو پوهنځي کې پر ژبو او ادبیاتو سربېره نور علوم، چې بشري علوم هم په کې شامل وو، تدریسېدل، نو پر ۱۳۴۴ لمریز کال ((د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي)) په نوم ونومول شو او پر ۱۳۵۸ل کال ((د ژبو او ادبیاتو پوهنځي)) په نوم یاد شو.

د ۱۳۵۲-۱۳۶۲ ل کلونو په واټن کې په ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي کې یو لړ بدلونونه رامنځته شول، پر ۱۳۵۳ل کال کله چې د تعلیم او تربیې پوهنځی لغوه شو، نو د هغه پوهنځي د انګلیسي ژبې او ادبیاتو څانګه، د اجتماعي علومو ډیپارټمنټ، د تعلیم او تربیې ډیپارټمنټ او نور تشکیلات د ادبیاتو او بشري علومو په پوهنځي پورې وتړل شول او په دې ډول د دې پوهنځي علمي فعالیتونه نور هم زیات شول.

وروسته ډیپارټمنټونو او ځینو نورو څانګو زیاته پراختیا وکړه او ځینې ډیپارټمنټونه له دغه پوهنځي څخه بېل شول او د یوه ځانګړي پوهنځي بنه یې غوره کړه.

پر ۱۳۵۸ل کال د ادبیاتو او بشري علومو له پوهنځي څخه د جغرافیې ډیپارټمنټ بېل او د علومو پوهنځي له جیولوژي او سرولوژي ډیپارټمنټ سره یوځای شو او په ګډه یې له

Download From; Aghalibrary.com

ځمکپوهنې څخه د ژورنالیزم، تاریخ او اجتماعي علومو ډیپارټمنتونه بېل او پر ۱۳۵۸ل کال یې د ((اجتماعي علومو پوهنځی)) جوړ کړ، وروسته پر ۱۳۶۵ل کال د تاریخ او فلسفې پوهنځي پر کار پیل وکړ، دغه راز د ۱۳۶۳ل کال د چنگاښ پر ۱۸مه نېټه د ښکلو هنرونو اختصاصي ډیپارټمنتونه له ژبو او ادبیاتو پوهنځي څخه بېل او ((د ښکلو هنرونو پوهنځي)) په نوم یې مستقل پوهنځی جوړ کړ.[1]

تر ۱۳۷۰ل کاله پورې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي په تشکیلاتو جوړښت کې (۹) ډیپارټمنتونه: (پښتو، دري، اوزبکي، روسي، هسپانوي، فرانسوي، الماني، عربي او انګلیسي) موجود وو.

پښتو څانګه د ۱۳۳۵ل کال په وروستیو کې ((د فلسفې او ادبیاتو له څانګې څخه بېله او مستقله څانګه شوه)).

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د خپل عمر د (۵۰) کلونو په واټن کې په زرګونو علمي او کاږمیک کادرونه ټولنې ته وړاندې کړي دي.

((یوازې په یوه لسیزه (۵۷-۲۷) کې په ادبیاتو پوهنځي کې (۴۵۹۲) تنه محصلین شامل شوي او (۱۷۱۷) تنه فارغ التحصیلان یې هېواد ته وړاندې کړي دي.

دلته به د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د فارغانو یو لښتلیک (جدول) راوړو، چې د هغو فارغانو د څرنګوالي څرګندوېي کوي:

[1] پوهنتون کابل در ده سال اخیر، ۱۳۶۷ل کال، کابل پوهنتون، ۱۲-۱۴ مخونه.

Download From; Aghalibrary.com

د فراغت کال	د فارغانو شمېر
((۱۳۲۷ل کال لومړۍ دوره	۳ تنه
۱۳۲۸ل کال	۷ تنه
۱۳۲۹ل کال	۹ تنه
۱۳۳۰ل کال	۱۹ تنه
۱۳۳۱ل کال	۱۴ تنه
۱۳۳۲ل کال	۲۰ تنه
۱۳۳۳ل کال	۲۲ تنه
۱۳۳۴ل کال	۲۵ تنه
۱۳۳۵ل کال	۱۵ تنه
۱۳۳۶ل کال	۱۸ تنه
۱۳۳۷ل کال	۲۷ تنه
۱۳۳۸ل کال	۲۲ تنه
۱۳۳۹ل کال	۳۲ تنه
۱۳۴۰ل کال	۳۵ تنه
۱۳۴۱ل کال	۴۱ تنه
۱۳۴۲ل کال	۶۲ تنه
۱۳۴۳ل کال	۵۶ تنه
۱۳۴۴ل کال	۶۳ تنه
۱۳۴۵ل کال	۵۸ تنه
۱۳۴۶ل کال	۷۱ تنه

۱۳۴۷ل کال	۹۵ تنه
۱۳۴۸ل کال	۱۴۲تنه
۱۳۴۹ل کال	۱۴۳تنه
۱۳۵۰ل کال	۷۱ تنه
۱۳۵۱ل کال	۲۷ تنه
۱۳۵۲ل کال	۷۷ تنه
۱۳۵۳ل کال	۱۵۸ تنه
۱۳۵۴ل کال	۱۴۴ تنه
۱۳۵۵ل کال	۲۵۲ تنه
۱۳۵۶ل کال	۱۲۷ تنه
۱۳۵۷ل کال	۲۳۵ تنه
۱۳۵۸ل کال	۱۸۴ تنه
۱۳۵۹ل کال	۱۲۸ تنه
۱۳۶۰ل کال	۱۵۵ تنه
۱۳۶۱ل کال	۱۴۹ تنه
۱۳۶۲ل کال	۱۸۴ تنه[1]
۱۳۶۳ل کال	۱۲۰ تنه
۱۳۶۴ل کال	۸۸ تنه
۱۳۶۵ل کال	۱۲۴ تنه
۱۳۶۶ل کال	۱۴۴ تنه

[1] پوهاند عبدالرزاق زهیر، پوهنځی ادبیات در (۴۰) سال اخیر، ۱۳۶۴ل کال، ۳۰-۳۱ مخونه.

۱۳۶۷ل کال	۹۱ تنه
۱۳۶۸ل کال	۱۵۲ تنه
۱۳۶۹ل کال	۱۱۹ تنه
۱۳۷۰ل کال	۱۸۵ تنه
۱۳۷۱ل کال	؟
۱۳۷۲ل کال	؟
۱۳۷۳ل کال *	؟

((پر ۱۳۶۷ل کال د ادبیاتو پوهنځي د استادانو شمېر (۱۳۶) تنه ته رسېده، چې له هغې جملې څخه (۱۰) تنه د دوکتورا د درجې لرونکي، (۴۵) تنه د ماستري درجې لرونکي او پاتې يې ليسانس و))[1]

د ۱۳۶۳ل کال په دويمه نيمايي کې د ژبو او ادبياتو پوهنځي په پښتو او دري څانگو کې د ماسترۍ پروگرام پيل شو، چې د يو څو دورو تر فراغت وروسته دا پروگرام له خنډ سره مخامخ شو. پښتو، دري او روسي څانگو د يو ټاکلي وخت په جريان کې د ماسترۍ پروگرام پر مخ وړی دی.

تر ۱۳۷۰ل کال پورې د ژبو او ادبياتو پوهنځي په منځني ډول هر کال (۲۰) تنه فارغان ټولنې ته وړاندې کړي دي.

---

[1] پوهنتون کابل در ده سال اخير، ۱۳۶۷ل کال، کابل پوهنتون، ۱۲-۱۴ مخونه.

*-۱۳۷۱-۱۳۷۳کلونو کې د جگړو له امله د پوهنځي د فارغانو شمېر دقيق معلوم نه دی.

د ژبو او ادبياتو پوهنځي له **۱۳۵۸**ل کال څخه تر **۱۳۶۵** کاله پورې پر مستقلو کتابونو سربېره د ليسانس دورې لپاره (**۱۷۰**) عنوانه لکچرنوټونه چاپ او خپاره کړې دي، دغه راز د ژبو او ادبياتو پوهنځي د خپل (**۵۰**) کلن فعاليت په بهير کې يو شمېر بهرني محصلين هم روزلي، دا محصلين اکثراً له بهر څخه د پښتو او دري ژبو د زده کړې په خاطر راتلل، هغو بهرنيانو چې د ژبو او ادبياتو پوهنځي په پښتو څانگه کې زده کړې کړې دا دي:

ګڼه	نوم	په پوهنځي کې د شامليدو نېټه	ملت	څانگه
۱	عارف عثمانوف	۱۳۳۷ل کال	ازبک- شوروي	پښتو
۲	حسن الشيخ	//	مصري	//
۳	فنگ گواتاى	۱۳۳۸ل کال	چينايي	//
۴	وانگ خوخاى	//	//	//
۵	تونگ شن يانگ	//	//	//
۶	چن مين	//	//	//
۷	تولى کن	//	//	//
۸	چي ده ون خاى	//	//	//
۹	تاکشي کتو فوجي	۱۳۳۸ل کال	جاپانى	پښتو
۱۰	دلترفل لاوس فيشرارکيالوجسات	//	المانى	//
۱۱	نواته	۱۳۳۹ل کال	جاپانى	//
۱۲	عبدالرحيم	۱۳۴۰ل کال	شوروي	//
۱۳	بيک مراد	//	//	//

۱۴	پریت پتنگهـ کتیوریا	۱۳۴۳ال کال	هندي	//
۱۵	مګنی ګراس نیید	۱۳۴۴	امریکایي	//
۱۶	لین چانګ پاو	//	چینایي	//
۱۷	شنګ توشینګ	//	//	//
۱۸	موتی فو	//	//	//
۱۹	توســــترلایس راس موسنت	//	ډنمارکی	//
۲۰	مســن راســه مــارکو ویس	۱۳۴۵ال کال	یوګوسلاویایي	//
۲۱	هرلندنا ایالایز	۱۳۴۶ال کال	امریکایي	//
۲۲	جي پل کوپریت لویز	//	//	//
۲۳	سموت پتریسا	//	انګلنډی	//
۲۴	جني کانیوا	//	شوروي	//
۲۵	چي پوسو روزبا	//	//	//
۲۶	کارنیکوف	//	//	//
۲۷	میرزاګیروا	۱۳۴۶ال کال	//	//
۲۸	کرولیف	//	//	//
۲۹	میکولــویچ ترنــول ولیکی	//	//	//
۳۰	ولادیمیــر کولویــویچ دوکوف	//	//	//
۳۱	نانچینکو	//	//	//
۳۲	یارکو	//	//	//
۳۳	اسپرنابلینا	//	//	//
۳۴	د-ن چیوا	۱۳۴۷ال کال	بلغاریایي	//
۳۵	جناسولیتر	//	چلکوسلواکیایي	//

۳۶	پخليناتاتانيـــانيكو لينا	۱۳۴۹ل کال	شوروي	//
۳۷	ميكـــرون حرگالينـــا چوليا	//	بلغاريايي	//
۳۸	گولد يكرويز	//	امريكايي	//
۳۹	مگنی گوردن کی	//	//	//
۴۰	عضاف السيد زيران	۱۳۵۱	مصري	//
۴۱	کونيکن اينا ماروتا	//	فنلندي	//
۴۲	انترابـرت سـتی چـن ارتر	//	برتانيايي	//
۴۳	اينابما رياتا	//	فنلنډي	//
۴۴	مارياتا	۱۳۵۲ل کال	بلغاريايي	//
۴۵	الين	۱۳۵۲ل کال	بلغاريايي	//
۴۶	برناردس کنگه	۱۳۵۴ل کال	بلغاريايي	//
۴۷	گنرين ای نوراس	۱۳۵۲ل کال	امريكايي	//
۴۸	رونالد چترنگی	//	کاناډايي	//
۴۹	ماریاششتز	//	کاناډايي	//
۵۰	اسکره شنيده	۱۳۵۲ل کال	امريكايي	//
۵۱	فلپ هرزيج	//	//	//
۵۲	وپر اپاستواله	//	//	//
۵۳	وزيلا زخاراوايا	//	بلغاريايي	//
۵۴	کارتيرو	//	برازيلی	//
۵۵	يادويکه	۱۳۵۳ل کال	پولنډی	//
۵۶	برنارد گنگ	۱۳۵۵ل کال	برتيانيايي[۱]	//

[۱] پوهنځی ادبيات در چهل سال اخير.

ژبو او ادبیاتو پوهنځي
چاپ کړي کتابونه

له ۱۳۲۳-۱۳۷۰ ل کاله پورې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له خوا یو زیات شمېر علمي، ادبي او هنري غونډې او سیمینارونه جوړ شوي، دغه راز د ادبیاتو پوهنځي له خوا یو شمېر علمي موضوعات تحقیق او څېړل شوي او یو لړ کتابونه خپاره شوي، چې موږ به دلته د دې ډول اثارو نومونه واخلو:

۱- د پښه یانو شفاهي ادبیات.

۲- په افغاني ټولنو کې د ښځو اجتماعي وضع.

۳- انګېرنې، کرکې او کړنې: زېورالدین زېور او سپوږمۍ نوري، ۱۳۴۶ل کال چاپ.

۴- د خوشال د کلیاتو انساني قاموس.

۵- پښتو ویي پوهنه؛ مجاور احمد زیار، ۱۳۵۷ل کال چاپ.

۶- پښتو پښویه (ګرامر)، مجاوراحمد زیار، ۱۳۶۲المریز کال چاپ.

۷- د غلام محی الدین افغان افکار او اثار، ۱۳۶۲ل کال چاپ.

۸- د پښتو ادبیاتو تاریخ (دویم ټولګي لپاره)، ډاکټر زېورالدین زېور، ۱۳۵۸ل کال.

۹- د پښتو ادبیاتو تاریخ (دریم ټولګي لپاره)، ډاکټر زېورالدین زېور، **۱۳۶۸**ل کال چاپ.
۱۰- د پښتو ادبیاتو اوسنۍ دوره، (دریم ټولګي لپاره)، ډاکټر زېورالدین زېور، **۱۳۶۰**ل کال چاپ.
۱۱- اوسني ادبیات، ډاکټر زېورالدین زېور، **۱۳۶۱**ل کال.
۱۲- د پښتو اصطلاحي قاموس، ډاکټر زېورالدین زېور، **۱۳۶۱**ل کال چاپ.
۱۳- د پښتو ګرامر، زرغونه زېور، **۱۳۶۰**ل کال چاپ.
۱۴- د پښتو نحو، زرغونه زېور، **۱۳۶۲**ل کال چاپ.
۱۵- د پټې خزانې فرهنګ، پوهاند عبدالشکور رشاد.
۱۶- د پښتو ادبي سبکونه،
۱۷- د پښتو ادبیاتو تاریخ، لومړی ټوک، پوهاند حبیبي، **۱۳۵۴**ل کال چاپ.
۱۸- د ګولډ شتیت پښتو فرهنګ، پوهاند رشاد، **۱۳۵۲**ل کال چاپ.
۱۹- د جبر او اختیار ډیالکټیک، پوهاند مجروح، **۱۳۵۲**ل کال چاپ.
۲۰- ژبنۍ څېړنې، پوهندوی شاکر.
۲۱- د وږمې مجلې د تاریخي مضامینو فهرست، تدوین لامان مراد.
۲۲- تاریخي پېښې، عبدالروف بېنوا.
۲۳- پښتو متون، لومړی ټوک، عبدالرزاق زهیر.

۲۴- پښتو متون، دویم ټوک، عبدالرزاق زهیر.
۲۵- د بایزید روښان خیرالبیان.
۲۶- پښتو مصادر، محمداعظم ایازی.
۲۷- انشا او پښتو ادب، پاینده محمد زهیر.
۲۹- د تاریخ په باره کې، محمد حسن ضمیر ساپی.
۳۰- د پښتو ګرامر، هربرت پنزل، د محمد رحیم الهام ژباړه.
۳۱- خلاصة المریدن، شمس الدین کاکړ، د پوهنوال میرحسین شاه اهتمام او مقدمه.
۳۲- د افغان یاد
۳۳- د خلکو تجربې
۳۴- د غرونو څوکې، عبدالکریم پتنګ.
۳۵- پښتو نوی مصدر.
۳۶- نومورکي مورخین، پوهاند حبیبي
۳۷- فواید فقیرالله.
۳۸- د میا فقیرالله پېژند لیک.
۳۹- اسماء الحسنی.

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پر پښتو کتابونو سربېره د وړمې مجله هم په پښتو ژبه تر ۱۳۳۶ل کال راهیسې بیا تر شپېتمو کلونو پورې خپره کړې ده.

((د وږمې مجلې لومړۍ ګڼه د ۱۳۳۲کال د تلې پر میاشت چاپ شوه))[1]. همدغه راز دغه پوهنځي د علمي، ادبي او هنري مسایلو په باب په لسګونو سیمینارونه جوړ کړي او یو زیات شمېر لکچرنوټونه او نور درسي مواد یې چاپ او خپاره کړي دي.

[1] پوهنځی ادبیات در چهل سال اخیر، ۱۲۳مخ.

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استادان
او د هغوی کتابونه

۱- پوهاند عبدالحی حبیبي:

لوی استاد پوهاند عبدالحی حبیبي زموږ د هېواد د معاصر فرهنګ او ادب د لویو خدمتګارانو له جملې ځخه دی. استاد له یوې خوا د هېواد د فرهنګ د پرمختګ او زرغونتیا لپاره ګڼ شمېر اثار ولیکل او له بلې خوا یې د فرهنګي او علمي مرکزونو په جوړولو کې هم کارنده ونډه واخیستله، استاد د یو شمېر نورو فرهنګي بنسټونو ترڅنګ د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د رغښت په کار کې هم خپلې هلې ځلې نه دي سپمولي او د هېواد ددغه فرهنګي بنسټ په جوړښت او فعالیت کې یې ستړیاوې ګاللي دي. استاد پر **۱۳۲۳**ل کال (د ژبو او ادبیاتو پوهنځی د تاسیس له کال څخه) تر **۱۳۲۵**ل کال پورې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د رئیس په توګه پاتې شوی[1])) او تر دې وروسته یې هم پر بېلابېلو وختونو د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو او دري ژبو او ادبیاتو استاد پاتې شوی دی.

[1] پښتانه شعرا، پنځم ټوک، **۱۲۲۹** مخ.

تراوسه پورې د هېواد په دننه او بهر کې د استاد تر (۱۰۰)زيات ادبي او علمي اثار چاپ شوي دي، د استاد زيات اثار په دري ژبه خپاره شوي دي او يو شمېر يې هم په عربي او اردو ژبو خپاره شوي دي.

څرنګه چې موږ دلته د پښتو اثارو کتابښود ترتيبوو، نو دلته به د استاد د هغو کتابونو نومونه واخلو، چې په پښتو ژبه ليکل شوي او پر بېلابېلو وختونو خپاره شوي دي.

((۱- د خوشال ختک مرغلرې (د خوشال ختک کليات) سمون مقابله، تعليقات او مقدمه، کندهار، ۱۳۱۲ل کال چاپ.

۲- د عبدالقادر ختک دېوان؛ سمون، مقابله، تعليقات او مقدمه، کندهار، ۱۳۳۷ل کال چاپ.

۳- پښتو او پښتونواله: کندهار، ۱۳۳۷ل کال چاپ.

۴- پسرلنۍ سندره، پښتو منظومه: کندهار، ۱۳۱۷ل کال چاپ.

۵- د احمدشاه بابا دېوان: سمون، مقابله او مقدمه، کابل، ۱۳۲۲ل کال چاپ.

۶- پټه خزانه: تصحيح، تعليق او دري ترجمه، کابل، ۱۳۲۲ل کال چاپ، تهران، ۱۳۴۰ل کال چاپ، کابل، ۱۳۵۴ درېيم چاپ، کابل، ۱۳۵۷ل کال څلورم چاپ، کابل پوهنتون.

۷- د پښتو ادبياتو تاريخ لومړی ټوک.

۸- د پښتو ادبياتو تاريخ دويم ټوک، کابل ۱۳۲۴ل کال چاپ.

۹- پښتانه شعرا لومړی ټوک؛ کابل، ۱۳۲۰ل کال چاپ.

۱۰- د پښتو ادبیاتو تاریخ: د ادبیاتو پوهنځي د درېیم ټولګي لپاره، **۱۳۴۷**ل کال چاپ.
۱۱- د افغانستان پېښلیک (کرونولوجي)) کابل، **۱۳۵۳**ل کال چاپ.
۱۲- د پښتو ادبیاتو تاریخ: د ادبیاتو پوهنځي د څلورم ټولګي لپاره، **۱۳۴۷**ل کال چاپ.
۱۳- د البیروني کتابښود: کابل **۱۳۵۲**ل کال چاپ.
۱۴- په اوسني پښتو شعر کې د ژوند څپې: کابل ۱۳۶۰ل کال چاپ.
۱۵- پیر روښان، د خیرالبیان مقدمه: کابل **۱۳۵۳**ل کال چاپ.
۱۶- د پښتو ادب په تاریخ کې قصیده: کابل **۱۳۵۷**ل کال چاپ.
۱۷- پښتو د تاریخ او لغت په رڼا کې: کابل **۱۳۴۷**ل کال.
۱۸- د پښتو ژبې او ادب موقف د مرکزي اسیا د خلکو په تمدونونو کې: (په پښتو او انګلیسي) ژبه خپور شوی، کابل، **۱۳۵۲**ل کال چاپ.
۱۹- د شیخ الاسلام عبدالله انصاري سیرت او شخصیت: کابل ۱۳۴۱ل کال چاپ.
۲۰- د خوشال سواتنامه: مقدمه او تعلیقات، کابل **۱۳۵۸**ل کال چاپ.
۲۱- د امیر علي شېر فکري او سیاسي شخصیت: کابل ۱۳۶۰ل کال چاپ.
۲۲- پښتو نثر ته کره کتنې: کابل، ۱۳۶۰ل کال چاپ.

۲۳- اسماني نغمې او لاهوتي سرودونه: کابل ۱۳۶۱ل کال چاپ.
۲۴- تذکرة الاولیا، کابل ۱۳۶۲ل کال چاپ.))[1]

دغه راز د استاد حبیبي یو شمېر نورې لیکنې د هېواد په بېلابېلو خپرنیو ارګانونو کې لکه: وږمه، کابل، عرفان مجلو، زېرې، ازاد افغانستان جریدو او ځینو نورو خپرونو کې خپرې شوې دي او هم یې د یو شمېر لیکوالو پر ادبي، تاریخي او نورو اثارو لیکنې، حاشیې، تعلیقات او سریزې لیکلې دي.

۲- غلام جیلاني جلالي:

نوموړی هم د هېواد د ملي فرهنګ له لویو خدمتګارانو څخه و، پر خپل وخت یې یو زیات شمېر اثار لیکلي، د اثارو زیاته برخه یې په پارسي ژبه لیکلې، خو په پښتو ژبه کې یې هم د یادونې وړ اثار لیکلي دي. نوموړی ((پر ۱۳۲۵ل کال په ادبیاتو پوهنځي او منځنی دارالمعلمین کې د پښتو او دري ژبو استاد پاتې شوی دی[1].)) دا دی دلته د دغه استاد د پښتو اثارو یادونه کوو:

((۱- د مصر مختصر تاریخ له ۵۰۰ ق م څخه تراوسه: د کابل کالنۍ ۳ ګڼه کې چاپ شوی دی.
۲- د اولي اعدادې تاریخ، ناچاپ.

---
[1] پښتانه شعرا، پنځم ټوک، (۱۲۷۰-۱۲۷۵) مخونه.
[1] پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۲۱۳ مخ.

۳- د افغانستان د طبیعي جغرافیې په باب یوه رساله: د ۱۳۱۳ل کال د کابل کالنۍ چاپ.

۴- د پنځم ټولګي حساب: د پوهنې د وزارت له خوا چاپ شوی دی.

۵- د پښتو ادبیاتو اجمالي تاریخ: ۳ ټوک (اریانا دایرة المعارف) کې پر ۱۳۳۷ کال چاپ شوی دی.

۶- د پښتو ځانتنۍ ادب او موسیقي: پر ۱۳۲۰ل کال چاپ شوی دی.

۷- د اندلس مدنیت: د پوهنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.

۸- د پښتو ملي ادب او موسیقي: ناچاپ.

۹- د علم صوت رساله: په کابل مجله کې خپره شوې ده.[۲]))

۳- استاد ګل پاچا الفت:

استاد ګل پاچا الفت ((پر ۱۳۳۵ل کال په لومړۍ رتبه د پښتو ټولنې رئیس شو او د پوهنې (ښوونې او روزنې) وزارت د عالي شورا په غړیتوب ومنل شو، همدارنګه د کابل پوهنتون د حقوقو او ادبیاتو پوهنځیو د پښتو استادي هم ورپه غاړه شوه.[۱])) د استاد الفت اثار په دې ډول دي:

---

[۲] پښتانه شعرا: پنځم ټوک، ۱۳۲۷ل کال چاپ، ۱۲۱۴-۱۲۱۵ مخونه.

[۱] پښتانه شعرا: پنځم ټوک، ۱۳۲۷ل کال چاپ، ۷-۱۵ مخ.

((۱- د پسرلي نغمه: د شعرونو لومړۍ مجموعه، ۱۳۲۰ل کال چاپ.

۲- ښه لمسون: د شعرونو دويمه مجموعه، چې د هغه په خپل ليک ملي ارشيف کې خوندي ده.

۳- عالي افکار: د شعرونو دريمه مجموعه، د ننګرهار مطبعه، ۱۳۲۷ل کال چاپ.

۴- د ازادۍ پيغام: د شعرونو څلورمه مجموعه، کابل افيسټ چاپ.

۵- غوره اشعار: د شعرونو پنځمه مجموعه، کابل، ۱۳۴۱ل کال چاپ.

۶- د زړه وينا: د شعرونو شپږمه مجموعه، کابل، ۱۳۴۱ل کال چاپ.

۷- بله ډيوه: د نثرونو لومړنۍ مجموعه، د پښتو قرائت درسي مرستيال مجموعه، کابل، ۱۳۲۰ل کال.

۸- نوی سبک او نوی ادب: د هنري نثرونو دويمه مجموعه، کابل چاپ.

۹- غوره نثرونه: د ادبي نثرونو دريمه او بشپړه مجموعه، کابل، ۱۳۳۲ل کال چاپ.

۱۰- څه ليکل يا ليک پوهه: څېړنه، ننګرهار مطبعه، ۱۳۳۸ل کال چاپ.

۱۱- املا او انشاء: څېړنه، کابل ۱۳۳۸ل کال چاپ.

۱۲- ليکوالي، (املا او انشاء: کابل، ۱۳۳۹ل کال چاپ.

۱۳- لغوي څېړنه: کابل ۱۳۲۱ل کال.
۱۴- پښتو سندرې: څېړنه، کابل، ۱۳۲۵ل کال.
۱۵- ملي قهرمان: (د خوشال خټک په باره کې)، کابل ۱۳۴۴ل کال چاپ.
۱۶- منطق: علمي اثر، کابل، ۱۳۳۵ل کال.
۱۷- پښتو کلي پنځم جلد، لومړی ټوک: درسي، کابل، ۱۳۲۱ل کال.
۱۸- پښتو کلي پنځم جلد، دويم ټوک: درسي، کابل، ۱۳۲۱ل کال چاپ.
۱۹- لوړ خيالونه او ژور فکرونه: د ادبي نثرونو ترجمه، کابل ۱۳۳۵ل کال.
۲۰- احمد شاه بابا: له دري نه پښتو ته ترجمه، کابل مجله، ۱۳۲۳ل کال.
۲۱- نوی څرک: (د پښتو لغاتو مقايسه له نورو ژبو سره).
۲۲- څه ګورم او څه اورم؟
۲۳- اجتماعي نظريات: په پېښور کې چاپ شوی دی.
۲۴- د ټولنې علم: (ترجمه)
۲۵- د موفقيت لار: (ترجمه) [1]
۲۶- اسلام او د اسلام نقش د فرد او جامعې په جوړولو کې: پر ۱۳۵۸ل کال په لاهور کې چاپ شوی دی.

[1] پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۳۷۰-۱۳۷۲ مخونه.

۲۷- د استاد الفت نثري کليات: پر ۱۳۷۰ل کال په کابل کې چاپ شوی دی.

۴- استاد عبدالروف بېنوا:

استاد عبدالروف بېنوا هم یوه موده د ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی.

پښتو اثار یې دادي:

۱- پښتو کلي: څلورم جلد ، لومړی ټوک، ۱۳۲۰ل کال، پښتو ټولنه.

۲- پردیس: د علامه اقبال د ((مسافر)) نومي منظوم کتاب، په پښتو نظم ترجمه ده، پر ۱۳۲۱ل کال په انیس ورځپاڼه کې خپره شوې ده.

۳- پښتو د شاهانو په دربار کې: (رساله)، ۱۳۲۲ل کال، کابل کالنۍ.

۴- پښتني مېرمنې: (تذکره) ۱۳۲۳ل کال، د مطبوعاتو ریاست.

۵- د هوتکو په دوره کې پښتو: (رساله)، ۱۳۲۴ل کال، کابل مجله کې خپره شوې ده.

۶- میرویس نیکه: ۱۳۲۵ل کال، پښتو ټولنه.

۷- اریایي، فارسي، پښتو مرثیې او وېرنې: تحقیقي رساله، ۲۲-۱۳۲۵ کلونه، کابل کالنۍ.

۸- د غنمو وږی: تاریخي منظومه رساله ده، په دې رساله کې د احمد شا بابا د جلوس د ورځې منتظره ترسیم شوې ده، **۱۳۲۵**ل کال چاپ.

۹- د پیرمحمد کاکړ د دیوان تدوین، تصحیح او مقابله، **۱۳۲۵**ل کال پښتو ټولنه.

۱۰- ادبي فنون: دا کتاب پر **۱۳۲۲**ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی او دا لاندې ادبي فنون یې په پښتو بیان کړي او په پښتو کې یې تطبیق کړي دي: معاني بیان، بدیع، عروض، قافیه، خطابه او د لیکنې اصول، دا کتاب دهغو درسونو مجموعه ده، چې استاد بېنوا د ادبیاتو پوهنځي دافتتاح پر لومړي کال د هغه پوهنځي لومړي ټولګي ته ورښودلي وو.

۱۱- ویښ زلمیان: **۱۳۲۲**ل کال پښتو ټولنه.

۱۲- د ډارمستتر پښتو څېړنې: دا کتاب فرانسوي مشهور لیکوال او مستشرق جیمس ډارمستتر، په فرانسوي ژبه لیکلی، ښاغلی سید قاسم رښتیا په پارسي ترجمه کړی او استاد حبیبي او استاد بېنوا په پښتو ترجمه کړی دی، پر **۱۳۴۲**ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی.

۱۳- د رحمان بابا د دیوان تدوین، تصحیح او مقابله، وړه جیبي قطع، **۱۳۲۸**ل کال چاپ.

۱۴- خوشال خټک څه وایي؟ یو وار په هند کې چاپ شوی او دویم ځل پر **۱۳۲۹**ل کال د مطبوعاتو د مستقل ریاست له خوا چاپ شوی دی.

۱۵- پښتونستان: ۱۳۳۰ل کال، د مطبوعاتو مستقل ریاست.
۱۶- د کاظم خان شیدا د دېوان تدوین، تصحیح او مقابله، ۱۳۳۳ل کال، پښتو ټولنه.
۱۷- پرېشانه افکار: د شعرونو مجموعه، **۱۳۳۵**ل کال، د کابل راډیو نشراتي څانګه.
۱۸- ګیتانجلي: د رابندرنات ټاګور اثر، پښتو ترجمه، **۱۳۳۶**ل کال، د کابل راډیو نشراتي څانګه.
۱۹- لنډۍ: یو شمېر پښتو منتخبې لنډۍ له پارسي او انګرېزي ترجمې سره، انګرېزي ترجمه یې ښاغلي شریقي کړې ده، دغه ترجمه له ښو رنګه تابلوګانو سره پر **۱۳۳۷**ل کال د کابل راډیو له خوا چاپ شوې ده.
۲۰- خوشال او پسرلی: پر **۱۳۳۷**ل کال د کابل راډیو د پښتون ږغ مجلې له خوا چاپ شوې ده.
۲۱- د زړه خواله: ادبي نثرونه، پر **۱۳۳۸**ل کال په اصلاح ورځپاڼه کې خپاره شوي او هم د یو مستقل اثر په توګه چاپ شوي دي.
۲۲- پښتو قرائت: د لسم ټولګي لپاره، **۱۳۳۹**ل کال چاپ.
۲۳- زوړ ګنهکار: **۱۳۳۶**ل کال چاپ.
۲۴- اشتباه: (ډرامه)
۲۵- اوسني لیکوال، لومړی ټوک، ۱۳۴۰ل کال، د مطبوعاتو مستقل ریاست.
۲۶- اوسني لیکوال، دویم ټوک ، د مطبوعاتو مستقل ریاست.

۲۷- اوسني ليکوال، دريم ټوک، ۱۳۴۲ل کال، د پښتو د تعميم او انکشاف لوی مديريت[1].

۵- قيام الدين خادم:

استاد قيام الدين خادم هم د يوې مودې لپاره په ادبياتو پوهنځي کې تدريس کړی دی، اثار يې دادي:

چاپ شوي اثار:

۱- معلم پښتو: د کندهار چاپ.

۲- پښتو کلی: ۱-۴ ټوکونه (له مګرو سره).

۳- د کوچنيانو اخلاقي پالنه: (ترجمه)

۴- نوی ژوندون: (د ادبي نثرونو مجموعه)

۵- پښتونولي: (د پښتو دودونه او اخلاق).

۶- بايزيد روښان: (تاريخي، تحقيقي رساله)

۷- د شريف سرګذشت: (له اردو نه ترجمه شوی ناول)

۸- د مرغلرو امېل: (د شعرونو لومړۍ مجموعه)

۹- ځاروان: (د شعرونو دويمه مجموعه)

۱۰- خيالي دنيا: (د ادبي نثرونو دويمه مجموعه)

۱۱- نبوغ او عبقريت: (اجتماعي فلسفي څېړنه)

---

[1] اوسني ليکوال، ۳ ټوک، ۱۵۱۰-۱۵۱۲ مخونه.

۱۲- نوې رڼا: (د مقالو مجموعه)
۱۳- د پښتو ننني ليکوال: تذکره پر ۱۳۱۷ او ۱۳۱۸ل کال په کابل کالنۍ کې چاپ شوې ده.
۱۴- د پښتو د تاريخ يوه سره پاڼه.
۱۵- د خوشال او رحمان موازنه.
۱۶- مکارم الاخلاق: (له عربي څخه ترجمه)
۱۸- پښتانه شعرا: د لومړي او دويم ټوک ځينې برخې.
۱۹- پارسيان څوک وو؟: (تاريخي څېړنه)
۲۰- په تذکرة الاوليا تبصره.
۲۱- کوشانيان څوک وو؟: (تاريخي څېړنه).
۲۲- د بابا نصيحت نامه: (منظومه).
۲۳- سيد کمال او ببوجانه: (داستان).
۲۴- د پښتو پټۍ: (د پښتو الف بې په باره کې).
۲۵- لوی اصحابان: (مذهبي تاريخ او سيره).
۲۶- نشنيليزم او انتر نشنليزم: (مليت او بين المليت).
۲۷- افغاني حکومت.
۲۸- د پښتو نثر تاريخي تطورات او د نثر ليکونکو تذکره: کابل کالنۍ ۱۳۱۹-۱۳۲۰ کلونه.
۲۹- معياري پښتو.
۳۰- لرغوني پښتانه قومونه.
۳۱- پښتو قرائت د دويم ټولګي لپاره.
۳۲- پښتو قرائت د دريم ټولګي لپاره.

ناچاپ اثار:

۱- د پښتونخوا قیصې.
۲- مکالمات.
۳- عزیزه حب خیر.
۴- سورګل.
۵- کانفرانسونه.
۶- کره پښتو.
۷- پښتو زده کړه.
۸- نصوص الحکم.
۹- د پښتو شاعري.
۱۰- پښتو په غربي لیکدود.
۱۱- پښتني پور.
۱۲- پېرۍ او پښتانه.
۱۳- د پښتنو قامولي.
۱۴- غوره سندرې.
۱۵- د پښتو مشاعرې.
۱۶- اینده پښتنو ته.
۱۷- د تنقید حق.
۱۸- ساتلې خزانې
۱۹- د پښتو ولسي ادب.
۲۰- د شعرونو درېیمه مجموعه.
۲۱- د ادبي نثرونو مجموعه

۲۲- د داستانونو مجموعه
۲۳- مجلسي شاعران.
او نور...[1]

۲- پوهاند صدیق الله رښتین:

پوهاند صدیق الله رښتین د پښتو ادب یو لوی خدمتګار او عالم دی. رښتین صاحب زیاته موده د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پاتې شوی او زموږ د ځوان نسل د روزنې لپاره یې د یادونې وړ هلې ځلې کړي دي. د استاد رښتین اثار په دې ډول دي:

۱- پښتانه شعرا: دویم ټوک.
۲- پښتو کلي لومړی لیار ښوونکی.
۳- پښتو کلي شپږم سمستر
۴- د پښتو ادب تاریخ.
۵- پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه.
۶- د پښتو لومړی ګرامر (فارسي)
۷- نوی ژوند: (د پښتونستان په باره کې)
۸- د پښتنو مجاهدې: (تاریخي اثر)
۹- د مومند عبدالحمید دیوان.
۱۰- د پښتو قیصې.
۱۱- پښتونیار.

[1] پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۲۰۰- ۱۲۰۳ مخونه.

۱۲- د میوند هنداره: (ژباړه)
۱۳- دهند سفر.
۱۴- د خوشال خټک بازنامه.
۱۵- دمعارف د دویم او درېیمو ټولګیو قرائت.
۱۶- د معارف د شپږم ټولګي دینیات.
۱۷- د پښتونستان واقعات: (رساله).
۱۸- پښتو ادبیات: (رساله)
۱۹- پښتو نثر.
۲۰- د پښتو ادب درې مشهورې کورنۍ.
۲۱- د پښتو او سانسکریت نژدېوالی.
۲۲- پښتو ژبښودنه.
۲۳- نومیالي شاعران.
۲۴- ادبي اوتاریخي سمونې.
۲۵- ګرامري اصطلاحات.
۲۶- دیني هنداره: (له عربي نه ژباړه)
۲۷- د خوشال طب نامه: (چاپونه، کتنه او سمونه)
۲۸- د حمید نیرنګ عشق: (چاپونه، کتنه او سمونه).
۲۹- د میا شرف عروض: (چاپونه، کتنه او سمونه).
۳۰- پښتنې مېرمنې: (ډرامه، ناچاپ).
۳۱- د ژوند وظیفې: (ترجمه، ناچاپ)
۳۲- ځلاندې پلوشې: (ترجمه، ناچاپ).
۳۳- د پښتو اشعارو قسمونه: ناچاپ

۳۴- پښتو څېړنه: ناچاپ
۳۵- د ننګرهار او قطغن سفر: ناچاپ
۳۶- د پښتونستان مقالې: ناچاپ
۳۷- د معارف د دويم ټولګي پښتو قرائت: ناچاپ.
۳۸- د ژوند سندره: ناچاپ
۳۹- د مصر سفر: ناچاپ.
۴۰- د شوروي اتحاد سفر: ناچاپ.
۴۱- د قلمي نسخو د څېړنې لار: ناچاپ
۴۲- پښتو پېژندنه: ناچاپ
۴۳- روښان ستوري: ناچاپ
۴۴- سبک پېژندنه: ناچاپ
۴۵- د هېواد ننداره: ناچاپ
۴۶- نوميالي پوهان: ناچاپ
۴۷- پښتنې لارښود: ناچاپ
۴۸- د هند کتابخانې: ناچاپ
۴۹- د پښتو قلمي نسخې: ناچاپ
۵۰- د مهتمم پېژندنه: ناچاپ
۵۱- د خپلواکۍ هڅې: ناچاپ
۵۲- د پښتو تاريخي څېړنه: ناچاپ
۵۳- تاريخي ليکونه: ناچاپ
۵۴- د فکر پلوشې: ناچاپ
۵۵- د شعرونو مجموعه: ناچاپ

۵۶- پښتو ګرامر: ناچاپ، دوه ټوکه کې.
۵۷- خوږه وږمه: ناچاپ
۵۸- نړیوال کنفرانسونه: ناچاپ
۵۹- رنګارنګ ګلونه: ناچاپ
۶۰- د پښتو نثر هنداره: چاپ.[1]

۷- اکاډمیسین پوهاند عبدالشکور رشاد:

استاد عبدالشکور رشاد د هېواد له نومیالیو پوهانو څخه یو پوه دی. ډېره موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې د استاد په توګه پاتې شوی دی او زموږ د اوسني ادبي بهیر زیات لیکوال د استاد له پوهنیزو وړانګو څخه برخمن شوي دي. دا دی دلته د استاد د پښتو اثارو یادونه کوو:

((۱- لودي پښتانه: پښتو ټولنه، ۱۳۳۲ کال چاپ.

۲- د تولستوي درې نکلونه: ژباړه، د هېواد ورځپاڼې له خوا پر ۱۳۳۹ کال کې چاپ.

۳- د زړه ویني: شعرونه، ۱۳۷۰ل کال چاپ.

۴- د بېلتون غږ: ناچاپ.

۵- لاله: ناچاپ

۶- روڼې اوښکې: ناچاپ

۷- ملحد شاهي او ملاشاهي: شعرونه، ناچاپ.

---

[1] اوسني لیکوال: عبدالروف بېنوا، لومړی ټوک.

۸- پښتو قرائت: د (۱۱) ټولګي لپاره، د ښوونې او روزنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
۹- پښتو قرائت: د (۱۲) ټولګي لپاره، د ښوونې او روزنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
۱۰- د احمد شاه بابا د شهنامې تحشیه او تعلیق.
۱۱- د قیصه خوانۍ خونړۍ پېښه: د سرحدونو چارو وزارت له خوا چاپ شوی دی.
۱۲- مکتبي قاموس چې له (۲-۱۲) ټولګي پورې د ښوونځیو د پښتو کتابو د پنځو او شپږو زرو لغاتو تشریح کوي.))[۱]
۱۳- ډیلی د پښتنو په وخت کې: ۱۳۳۹ ل کال چاپ.
۱۴- د امیر خسرو دهلوي هندي شاعري: ۱۳۵۳ل کال
۱۵- د خیرالبیان په سریزه کې دري مقالې: ۱۳۵۳ل کال
۱۶- د خیرالبیان لغتونه: په ۱۲۲ مخونو کې د ۱۳۵۳ل کال چاپ.
۱۷- د دولت لواڼي د دیوان سریزه: د ۱۳۵۳ل کال چاپ.
۱۸- د واصل روښاني د څو شعرونو سریزه او سموونه، د ۱۳۵۳ل کال چاپ.
۱۹- پاڼي نې، اښت او هیایي او په هغه کې پښتو کلمې، د ۱۳۵۴ ل کال چاپ.
۲۰- ګیتانجلي سریزه په ۱۰۴ مخونو کې د ۱۳۵۴ل کال چاپ.
۲۱- د تاج سریزه: د ۱۳۵۴ل کال چاپ.

[۱] اوسنی لیکوال، لومړی ټوک.

۲۲- د ګولډن شتت د فرهنګ سریزه، د **۱۳۵۲**ل کال چاپ

۲۳- د ګلشن روه سریزه، په ۱۹۲ مخونو کې د **۱۳۵۲**ل کال چاپ.

۲۴- د احمد شاه بابا د څو اشعارو د پښتو شرحې سریزه، د **۱۳۵۲**ل کال چاپ.

۲۵- د احمد شاه بابا د دېوان غورچاڼ د **۱۳۵۷**ل کال چاپ

۲۶- بدیع: درسي کتاب د دارالمعلمین له خوا پر **۱۳۵۹**ل کال کې چاپ شوی دی.

۲۷- د پښتو تجدیدونو تاریخچه، په ۷۴ مخونو کې د **۱۳۵۹**ل کال چاپ.

۲۸- د ابن سینا د مخارج الحروف پښتو ژباړه.

۲۹- د اسماالحسنی سریزه، د **۱۳۵۹**ل کال چاپ.

۳۰- د څمکنو میا عمر، د ۱۳۶۰ل کال چاپ.

۳۱- د حاجي جمعه بارکزي د دېوان سریزه او لغتنامه د ۱۳۶۱ل کال چاپ.

۳۲- پر افغانستان او هند برتانوي څو خبرې، د ۱۳۶۱ل کال چاپ.

۳۳- د پټې خزانې فرهنګ.

۳۴- درباره ظفرنامه اکبري و ناظم ان، د **۱۳۶۵**ل کال چاپ.

۳۵- لس مقالې.

۳۶- سوبهیاش چند رابوس.

د استاد ناچاپ اثار:

۱- پښتانه شعرا (په اردو کې): په دغه اثر کې هغه په ختہ پښتانه شاعران معرفي شوي، چې په اردو ژبه یې شعرونه ویلي دي، په دغه اثر کې (۳۸۳) تنه شاعران راغلي دي.
۲- پښتانه شعرا: (په فارسي ژبه کې) په دغه اثر کې (۲۰۰) تنه شاعران معرفي شوي دي.
۳- ایا؟، په دغه اثر کې هغه تېروتنې په ګوته شوي، چې هغه په پښتو او فارسي ادبیاتو او تاریخ کې د پاملرنې وړ دي.
۴- غالب جنګ نواب احمد خان بنګښ او د هغه کورنۍ.
۵- د پښتني قومونو او قبایلو په باب یادانښتونه، په ۲۰۰ مخونو کې.
۶- مستشرقین: په دغه اثر کې (۲۰۰) ختیځپوهان چې د افغانستان پښتو او فارسي ژبو په باب یې څېړنې کړي، معرفي شوي دي.
۷- امین الملک ګل محمد خان غوریاخېل بابړ او د هغه کورنۍ (چې د استاد له نیکونو څخه دی).
۸- ملي قهرمان غازي محمد اکبر خان.
۹- سوري پښتانه (لکه لودي پښتانه چې مخکې مو یاد کړل).
۱۰- د کندهار دمدرسو تدریسي نصاب.
۱۱- حضرت ابوبکر صدیق(رض) په پښتو ژبه، ۱۴۰ مخونو کې.
۱۲- په زړه فارسي او اوستا کې پښتو کلمې (د ماستري دورې لپاره).
۱۳- د کندهار زیارتونه.

۱۴- ادبي قاموس: دغه اثر شپږ ټوکه دی:
لومړی ټوک: (۱۰۰۰) مخه.
دویم ټوک: (۵۰۰) مخه
دریيم ټوک: (۱۰۰۰) مخه
څلورم ټوک: (۴۷۰) مخه
پنځم ټوک: (۴۸۰) مخه
شپږم ټوک: (۹۲) مخه، چې تراوسه هم ترلاس لاندې دی.
۱۵- جغرافیايي یادښتونه: دغه اثر دوه ټوکه دی.
۱۶- د کندهار تاریخي یادښتونه: په دوه ټوکه کې:
لومړی ټوک: تر مغولو دمخه د کندهار په باب.
دویم ټوک: تر مغولو وروسته د کندهار په باب.
۱۷- د احمدشاهي عصر نومیالي، په دوه ټوکه کې:
لومړی ټوک: هغه برخه ده، چې د احمدشاهي شاهنامې د تعلیقاتو په نامه راغلي دي.
دویم ټوک: له احمدشاهي شاهنامې پرته نور نومیالي دي.
۱۸- پښتانه مشاهیر: دا اثر درې ټوکه دی:
لومړی ټوک: (**۱۵۰**) مخه، دویم ټوک(۲۰۰) مخه او دریيم ټوک تر لاس لاندې دی.
۱۹- د طریقت شجرې: د هغو طریقو په باب دی، چې په افغانستان او پښتنو کې مشهورې دي.
۲۰- نسبي شجرې: دغه شجرې څلور ټوکه دي:

لومړی ټوک: په هندوستان کې د پښتنو نوابی او مشهورې کورنۍ.
دويم ټوک: د سدوزيو پاچهانو او شهزادهګانو په باب.
دريیم ټوک: د محمدزيو پاچهانو او شهزادهګانو په باب.
څلورم ټوک: د پښتنو قومونو په باب عمومي شجرې.
۲۱- سل متله په اوو ژبو: دغه اثر په څلورو ټوکو کې تراوسه کښل شوی دی. دغه متلونه، په پښتو، فارسي، عربي، روسي، انګرېزي او اردو ژبو ليکل شوي دي.
۲۲- دوه زره (۲۰۰۰) پښتو متله په روسي ژبه.
۲۳- د خوشال فرهنګ: دغه اثر په اوو ټوکو کې دی:
لومړی ټوک: طب نامه، دويم ټوک: بازنامه، دريیم ټوک: رباعيات او قطعات، څلورم ټوک: دستارنامه، پنځم ټوک: غزليات او قصايد، شپږم ټوک: رباعيات او قطعات، اووم ټوک غزليات او قصايد.
۲۴- د پټې خزانې فرهنګ دويمه برخه.
۲۵- د ګلشن روه لغتنامه.
۲۶- د خيرالبيان لغتنامه.
۲۷- د فرهنګونو په باب: په دغه اثر کې ټول هغه فرهنګونه چې په ختيز کې کښل شوي دي، معرفي شوي:
ـ پښتو فرهنګونه د الفبا په ترتيب.
ـ پارسي فرهنګونه د الفبا په ترتيب.
ـ عربي فرهنګونه د الفبا په ترتيب.

ـ ترکي فرهنګونه د الفبا په ترتيب.
ـ هندي فرهنګونه د الفبا په ترتيب.
۲۸- بديع: په (۲۷۱) مخونو کې.
۲۹- بيان: په (۳۱۷) مخونو کې.
۳۰- قافيه: په (۳۰۰) مخونو کې.
۳۱- عروض: په دوو ټوکو کې، لومړی ټوک (۷۲۷) او دويم ټوک (۳۵۰) مخونو کې.
۳۲- معاني: په (۳۸۳) مخونو کې.
۳۳- نقد: د پښتو، پارسي او عربي ادبياتو په تاريخي او علمي برخو کې په (۲۹۳) مخونو کې.
۳۴- په ګلشن روه کې د بابوجان منتخباب نثر نه دی (د پوهاندی اثر).
۳۵- لوی احمدشاه بابا د خلکو له نظره)). [1]
۳۶- د کارنامو مېرمنې، ناچاپ.

۸- حبيب الله تږی نيازی:

حبيب الله تږی يوه ټاکلې او يوه د يادونې وړ موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې د استاد په توګه پاتې شوی دی.

پښتو اثار يې په دې ډول دي:

[1] خالق رشيد، قلم جريده، ۱۳۷۰ل کال د ليندۍ ۳۴-۳۵ ګڼه، ۵-۷ مخونه.

۱- ژبه خپله سرته پرېږدئ: د کارنل پوهنتون د پروفیسور ښاغلي جان هال تالیف دی، چې استاد تربي ترجمه کړی، خو چاپ شوی نه دی.
۲- د شعرونو یوه مجموعه: چاپ شوې نه ده.
۳- د لیک تاریخ او تحول: په متفرق ډول په کابل مجله کې چاپ شوی دی.
۴- معاصر افغاني ادب: ډېره مختصره برخه یې د ۱۳۳۹ل کال په کابل کالنۍ کې خپره شوې ده.))[1]

۹- پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار:

پوهاند دوکتور مجاور احمدزیار د هېواد له مخکښو لیکوالو او وتلو ژبپوهانو څخه دی. استاد د خپل ژوند یوه زیاته برخه د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو څانګه کې د استاد په توګه تېره کړې ده او تر اوسه یې یو زیات شمېر اثار او لیکنې د هېواد په دننه او بهر کې خپرې شوې دي، دلته یې د ځانګړو اثارو یادونه کوو:
۱- نومتړنګونه یا اسمي ترکیبونه: په الماني ژبه د سویس د برن پوهنتون د ۱۹۷۴م کال خپرونه.
۲- پښتو پښوویه (ګرامر): د کابل پوهنتون د ۱۳۶۲ل کال خپرونه.

[1] اوسني لیکوال، عبدالروف بېنوا، لومړی ټوک، ۱۹۲مخ.

۳- پښتو ويي پوهنه (لکزيکولوژي): د کابل پوهنتون د ۱۳۶۰ل کال خپرونه.

۴- پښتو ليکلار: د ننګرهار د بايزيد روښان پوهنتون د ۱۳۶۰ل کال خپرونه.

۵- زنداني نغمې: د شعرونو مجموعه، ۱۳۵۹ل کال چاپ.

۶- سوزونه او سازونه: شعري غونډ، د چاپ او خپرونې د دولتي کمېټې رياست، ۱۳۶۴ل کال چاپ.

۷- اور او وينې: د شعرونو غونډ، د چاپ او خپرونې د دولتي کميټې رياست، ۱۳۶۴ل کال چاپ.

۸- وينه او مينه: شعري غونډ، د ملي دفاع وزارت، د ۱۳۶۰ل کال خپرونه.

۹- نظر کوتاهی بر زبان وزبان شناسي: د کابل پوهنتون ګستنر چاپ ۱۳۶۳ل کال.

۱۰- پښتانه او ورونه مليتونه: ژباړه، د چاپ او خپرونې د دولتي کمېټې رياست، ۱۳۶۶ل کال.

۱۱- مينه د زړه په وينه: رمان، ۱۳۷۲ل کال چاپ، لاهور.

۱۲- اندو ژوند: شعري طرحې او څلوريځې، د سرحدونو چارو وزارت، ۱۳۶۸ل کال چاپ.

۱۳- پښتو-دري فرهنګ: د برلين د پوهنتون په غوښتنه کښل شوی دی.

۱۴- ګلکځونه: شعري غونډ، د افغانستان د ليکوالو د انجمن خپرونه، ۱۳۶۷ل کال.

۱۵- الماني- پښتو فرهنګ: د برلین پوهنتون په غوښتنه کښل شوی دی.
۱۲- د پښتو الماني ژباړيز پرابلمونه (په الماني ژبه، ناچاپ
۱۷- سپین غر: شعري غونډ ، ناچاپ.
۱۸- کارپوهه (رارګولوژي): برخه برخه په فولکور مجله کې خپره شوې ده.
۱۹- ټولنوال ریالیزم: برخه برخه په هنر او ژوندون مجلو کې خپور شوی دی.
۲۰- پښتو ګړدودونه (لهجې): په وړمې مجله کې چاپ شوی دی.
۲۱- پښتو آر پوهه (اتمولوژي): تر ((ژ)) پورې په وړمه مجله کې خپره شوې ده.
۲۲- پښتو بدلمېچ یا پښتو شعر څنګه جوړېږي؟: د اطلاعاتو او کلتور وزارت، ۱۳۲۹ل کال.
۲۳- لیکونه (په پښتو ،دري،الماني او انګلیسي) ناچاپ.
۲۴- ځان پېښې (په پښتو ، دري، الماني او انګلیسي، ناچاپ
۲۵- د هېواد پر ۱۴ ژبو (پښتو ، دري، ازبکي، ترکمني، بلوڅي، براهوي، ورخي، پشه یي، پاراسوني، کتي (نورستان) ، ګوجرو ، ((ګجراتي)) تیرو ((تیراهي)) ، شغني، کشمونډي، ۱۰۴ ټوکه ګړدودي (لهجوي څېړنې چې د سویس د ملي فونډ له خوا د یونسکو په سپارښتنه د افغانستان(د ژبپوهنې اتلس) په نامه په برن پوهنتون کې ترکار لاندې دي.
۲۲- پښتو ، دري، پشه یي فولکوري څېړنې.

۲۷- د سبرونو نڅا: شعري غونډ، د سيد جمال الدين افغان فرهنګي ټولنه، ۱۳۷۲ل کال.

۲۸- ګلوييونه: شعري غونډ، د سيد جمال الدين افغان فرهنګي ټولنه، ۱۳۷۲ل کال.

۲۹- رزم و بزم: شعري غونډ، د سيد جمال الدين افغان فرهنګي ټولنه، ۱۳۷۲ل کال.

۳۰- څڅواکي: شعري غونډ، د سيد جمال الدين افغان فرهنګي ټولنه، ۱۳۷۲ل کال.

۳۱- نندارليک (ډرامه): پر ۱۳۵۷ل کال کښل شوې، خو چاپ او ننداري ته نه دی وړاندی شوی.

۳۲- د پټې خزانې ليکزيکي شننه (پټه خزانه، لغوي خزانه)، ۱۳۷۵ل کال چاپ.

۳۳- د هندو اروپايي ژبو لرغونی تاريخ (له الماني سرچينو څخه ژباړه)، د کابل مجلې د ۱۳۷۰ل کال د ۳ ګڼې برابر ۳۴ مخونه يې نيولي دي.

۳۴- د پټې خزانې الماني ژباړه او ګرامري شننه، دا ژباړه د فرانسوي افغانپوهاند (کيفر) لپاره شوې ده.

۳۵- سيندګی (جيبي قاموس) ۱۳۷۳ل کال چاپ.

۳۶- تر ۱۱۰۰ زياتې علمي، ادبي، تحقيقي او ژورناليستيکي ليکنې په پښتو، دري، انګليسي او الماني د هېواد دننه او د باندې خپرې شوي دي. دغه راز يې يو لړ ادبي اثار (د شوروي

اتحاد) په څو ژبو او مجاري، الماني، انګليسي، بلغاريايي او داسې نورو ژبو اړول شوي دي.

د ژوندون مجلې د ۱۳۲۷ل کال د ميزان او عقرب د ګڼې له مخې د زيار صيب د اثارو شمېر په دې ډول ښوول شوی دی: داثارو ټول شمېر يې له مقالو پرته ادبي (۱۰) اثره، علمي (۱۲) اثره، تحقيقي (۱۰۴) اثره، مجموعي (۱۳۰) اثره.))[1]

۱۰- پوهاند محمد رحيم الهام:

استاد محمد رحيم الهام د علومو اکاډمۍ د غړي او يوه زياته موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د دري او پښتو څانګو د استاد په توګه پاتې شوی دی. استاد خپلې زياتې ليکنې په دري ژبه کړي دي. موږ به يې دلته د پښتو اثارو پېژندنه وکړو:

۱- په اسلامي تصوف يوه مقدمه، ناچاپ.

۲- د تشريحي ژبپوهنې مقدمه، په کابل مجله کې چاپ شوې ده.

۳- د ژبځېړنې مقدمه، په کابل، وږمه او رهبر مجلو کې خپره شوې ده.

۴- د پښتو ژبې فونيمي جوړښت تحليل (د پوهندوی علمي رتبې ته) ناچاپ.

۵- د پښتو ګرامر طرح: په وږمه مجله کې چاپ شوی دی.

---

[1] استاد زيار د پښتني فرهنګ يو ځلاند ستوری. محمد اسماعيل يون، ۱۳۷۲ل کال، لاهور.

۶- د پښتو ګرامر، هربرت پنزل، ژباړه، د ادبياتو پوهنځي له خوا چاپ شوی دی.

۷- تطبيقي ادب: (پښتو ژباړه) په کابل مجله کې چاپ شوی دی.

۸- د پښتو او انګرېزۍ مقابله يي فونيم پېژندنه (د ماسترۍ تيزس) ناچاپ.

۹- د سانسکريت د دوو ټوټو شعرونو ترجمه او تحليل، ۲ ټوکونو کې، ناچاپ.

۱۰- ادبي مسالې: د ليکوالو انجمن خپور کړی دی.

۱۱- پښتو خجخبړنه، يرژي پيچکا، ژباړه، ۱۳۶۸ل کال چاپ.

۱۱- پوهاند سيد بهاوالدين مجروح:

استاد مجروح پر ۱۹۵۹م کال د ادبياتو پوهنځي رئيس او هم پر ۱۹۷۰م کال د دويم ځل لپاره د نوموړي پوهنځي رئيس و. همدا راز استاد مجروح زياته موده د ادبياتو پوهنځي د تاريخ او فلسفې د څانګې استاد پاتې شوی دی.

د مجروح صيب پښتو اثار دادي:

۱- د جبر او اختيار ډيالکټيک: د ادبياتو پوهنځي چاپ.

۲- ځانځاني ښامار: د ادبياتو د پوهنځي چاپ.

۳- د مور پيغام: پښتو منظومه، د پېښور چاپ.

۴- د ښمن و پېژنئ: يوه تحليلي ليکنه ده، د پېښور چاپ.

۵- نا اشنا سندرې: د پېښور چاپ.

استاد مجروح په دري او فرانسوي ژبو هم یو شمېر اثار لیکلي دي.

۱۲- پوهاند عبدالرزاق زهیر:

عبدالرزاق زهیر هم یو وخت د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی، دلته یې د اثارو یادونه کوو:

۱- د اروپا ادبي لیکونه: پر **۱۳۳۵**ل کال یې تالیف کړی او ادبیاتو پوهنځي ته یې سپارلی دی.

۲- د پښتو ادب سخنوران: پر **۱۳۳۲**ل کال یې د مطبوعاتو په کالنیو جایزو کې د خوشال خټک جایزه اخیستې.

۳- د انشا فن او لیکوالي: په عرفان مجله کې، پر **۱۳۴۱**ل کال خپور شوی دی.

۴- پښتو ادب: پر **۱۳۴۱**ل کال په پوهنې مجله کې خپور شوی دی.

۵- شهلا: ټولنیز- اقتصادي داستان، **۱۳۳۲**ل کال په انیس کې خپور شوی دی.

۶- پښتو متلونه: چاپ شوي نه دي.)) [1]

۱۳- پوهاند دوکتور محمد حسن کاکړ:

[1] اوسنی لیکوال، ۲ ټوک، ۱۳۴۱ل کال، **۵۷۱-۵۷۲** مخونه.

((ښاغلی محمد حسن کاکړ هم یو وخت د ادبیاتو پوهنځي د بهرنیو ژبو کوونکو په کورس کې ښوونکی و. دغه لاندې اثار یې لیکلي دي.

۱- سود او زیان: ناچاپ

۲- د لرغوني یونان ژوند او فکر: ناچاپ

۳- پښتو د باندنیو لپاره: ناچاپ

۴- د ماکسیم ګورکي ادبي نکلونه: (ژباړه) په ۱۳۳۹ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی.

۵- د برتانیې سیاسي سیستم: ژباړه، ناچاپ،

۶- اوسنی سیاسي فلسفې: ژباړه، ناچاپ.))[1]

۱۴- عبدالباري اشنا:

نوموړی هم ((یو وخت د ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی تر اوسه یې دغه اثر لاسته راغلی دی:

۱- ادبیات: په ۱۳۲۲ل کال په طلوع افغان اوونیزه او هم په ځانګړي ډول خپور شوی دی.))[2]

ګل محمد نورزی:

[1] اوسنی لیکوال، دریم ټوک، ۱۳۴۲ل کال، ۱۰۲۹-۱۳۷۰ مخونه.

[2] اوسنی لیکوال، دریم ټوک، ۱۳۴۲ل کال، ۱۰۲۹-۱۰۷۷ مخونه.

د زیات وخت لپاره د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پاتې شوی دی، دغه لاندې اثار یې لاسته راغلي دي:

۱- د مغلو په دولت کې د وروستیو کودتاوو تاریخ: له روسي ژبې نه پښتو ته ژباړل شوی او په دوو ټوکو کې پر **۱۳۵۲**ل کال، د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوی دی.

۲- د درانیانیو امپراتوري: ژباړه، **۱۳۵۸**ل کال، پښتو ټولنه.

۳- مفتش: د ګوګول د یو اثر ژباړه، د لیکوالو ټولنه.

۴- د ماشومانو قیصې: د ماشومانو لپاره دوه واړه کتابونه دي چې له روسي ژبې څخه ژباړل شوي او دواړه په شوروي کې چاپ شوي دي.

۵- خوشال پېژندنه: درسي نوټ دی، لنډیز یې په ګستنر ډول چاپ شوی دی.

۶- د پښتو ادبیاتو ژانرونه: ناچاپ

۷- ادبي مکتبونه: ناچاپ

سعدالدین شپون:

سعدالدین شپون د ادبیاتو پوهنځي فارغ التحصیل دی او هم په نوموړي پوهنځي کې استاد پاتې شوی دی، تراوسه یې دغه اثار لیکلي دي:

۱- پرخه په ترخه: د شعرونو جونګ، په پېښور کې چاپ شوی دی.

۲- د بنګي غاړه ((ناول)): په سپېدې مجله کې يې ځينې برخې خپرې شوي دي.
۳- ليکوالي: ۱۳۵۲ل کال، د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې له خوا.

نور احمد شاکر:

استاد نوراحمد شاکر څه دپاسه پنځه ويشت کاله د ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی. دغه اثار يې تراوسه چاپ شوي دي:
۱- بديع او بيان: د لسمو او دولسمو ټولګيو لپاره، د ښوونې او روزنې د وزارت له خوا، پر ۱۳۲۵ل کال خپور شوی دی.
۲- ژبنۍ څېړنې: د ادبياتو پوهنځي له خوا چاپ شوی دی.

_ پاينده محمد زهير:

يوه موده د ژبو او ادبياتو پوهنځي د استاد په توګه پاتې شوی دی. اثار يې په لاندې ډول دي:
۱- د افغانستان د معارف تاريخ: پاينده محمد زهير او ډاکتر محمد يوسف علمي په ګډه ترتيب کړی او پر ۱۳۳۹ل کال د پوهنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
۲- پښتو خبرې: کابل، ۱۳۱۴ل کال چاپ.
۳- د پښتو لغات: (۴۰۰ لغات)، ۱۳۱۴ل کال چاپ.
۴- د پښتو زر متلونه: کابل مطبوعات، ۱۳۱۷ل کال چاپ.

۵- د پښتو یو زر لنډۍ.
۶- پښتو فولکوري مجموعه: (په درېیو رسالو کې)، ۱۳۲۷ل کال چاپ.
۷- د پښتو ادب او انشاء: ادبیاتو پوهنځی، ۱۳۲۵ل کال.
۸- د پښتو تحلیلي او مقایسوي ګرامر.
۹- پښتو منثورې ادبي ټوټې.
۱۰- د پښتنو یرغل: (ژباړه).
۱۱- په پښتو ژبه د معارف وزارت لپاره د ځینو درسي کتابونو لکه: (فزیک، کیمیا، جغرافیه، ریاضي، هندسې، دینیاتو، تاریخ او بیولوژي ژباړه.
۱۲- د راډیو درسونه: په پښتون ژغ مجله کې چاپ شوي دي.
۱۳- د پښتو رهنما: په نوي طرز د پښتو زده کوونکو لپاره.
۱۴- د پښتو بول چال: په پښتو او فارسي په نوي طرز.
۱۵- د کلیوالو ښوونځیو لومړی کتاب: په نوي طرز، ۱۳۲۸ل کال، کابل.
۱۶- د پښتو قرائت: د لومړیو ښوونځیو لپاره.
۱۷- د پښتو قرائت: د منځنیو ښوونځیو لپاره.
۱۸- د پښتو قرائت: د ثانوي ښوونځیو لپاره.
۱۹- د دایرة المعارف د رسالو ژباړه: ټولې ۱۴ رسالې.
۲۰- د مرحوم مستغني د کلیاتو تدوین او د سریزې لیکنه.

۲۱- د پښتو الفباء: د مجلې او تحلیل په اصولو د لومړیو ټولګیو لپاره پر ۱۳۲۲ل کال لیکل شوې ده.))[1]

محمد اعظم ایازی:

محمد اعظم ایازی یو وخت د ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی، پښتو اثار یې دادي:

۱- قواعد پښتو: په کابل کې چاپ شوی دی.

۲- الفاروق: له اردو څخه ژباړل شوی، ناچاپ.

۳- ریاضي او جغرافیه له لومړي څخه بیا تر څلورم جماعته پورې چاپ شوی دی.

۴- الانسان: له اردو څخه ژباړه، ناچاپ.

۵- لس زره لغاتونه: کابل چاپ.

۶- د پښتو ګرامر: چاپ.[2]

طاهر علمي:

د ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی. اثار یې دادي:

۱- د روښانیانو د تصوف په باب: ناچاپ.

۲- د پښتو معاصر ادب: لکچر نوټ.

نصرالله سوبمن:

[1] اوسنی لیکوال دویم ټوک، ۵۵۸-۵۵۹ مخونه.

[2] اوسنی لیکوال، لومړی ټوک، ۱۱۵ مخ.

نوموړی هم یوه موده د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی.
اثار یې دادي:
۱- د لرې شرق او جنوبي شرقي اسیا جغرافیه: پر **۱۳۵۲**ل کال د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوی دی.
۲- د کابل سلطنت بیان (ژباړه): د پښتو څېړنو بین المللي مرکز، **۱۳۵۹**ل کال چاپ.
۳- دراني احمد شاه: ژباړه، د علومو اکاډمی، **۱۳۶۲**ل کال چاپ.

عبدالروف خپلواک:

پوهندوی خپلواک د یو وخت لپاره د ادبیاتو پوهنځي د تاریخ څانګې استاد پاتې شوی دی.
۱- د پرمختیایي هېوادونو ټولنیز، اقتصادي او سیاسي تحلیل: له الماني ژبې څخه ژباړه، **۱۳۵۸**ل کال چاپ.

نورمحمد غمجن:

ارواښاد نورمحمد غمجن زیاته موده، د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد و. نوموړي استاد د خپل لنډ عمر په بهیر کې د یادونې وړ ادبي فعالیتونه ترسره کړي دي، دلته یې د پښتو اثارو یادونه کوو:
۱- د پشه یانو د محیط ژبې، خلکو، د ځینو شاعرانو او متلونو معرفي (مونوګراف).

۲- د پشه یانو شفاهي ادبیات.

۳- د پښتو او پشه یي ژبو د ګرامر نږدېوالی (د پوهنملی علمي ترفیع لپاره).

۴- پشه یي-پښتو قاموس (چې تر لسو زرو زیات لغتونه لري.)

۵- د پشه یانو متلونه (ناچاپ).

۶- د پشه یانو پیداوار (ناچاپ).

۷- د پشه یانو د جغرافیایي محیط معرفي (ناچاپ).

۸- د پشه یي ژبې د ادبیاتو تاریخ.

۹- پشه یي کیسې، روایتونه، (ناچاپ).

۱۰- د پښتو شعرونو مجموعه. (ناچاپ)

۱۱- په پښتو ژبه مقالې، (ناچاپ)

۱۲- پښتو خواږه نثرونه. (ناچاپ)

۱۳- د پشه یي ژبې تاریخچه: (ناچاپ)

۱۴- د نورستاني ژبې تاریخچه: (ناچاپ)

۱۵- د روښاني دورې منظوم متون، د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د دریم ټولګي لپاره درسي کتاب. ګستسنر چاپ.

۱۶- د روښاني دورې منظوم او منثور ادب تاریخ: د پښتو د دویم ټولګي لپاره (د دوکتور زېورالدین په ګډون).

۱۷- پښتو متلونه، راټولونه. [۱]

[۱] پښتانه شعرا، پنځم ټوک، عبدالله بختانی خدمتګار، ۱۳۶۲-۱۳۴۴ مخونه.

سرمحقق محمدصدیق روهي:

کاندید اکاډمیسین سرمحقق محمدصدیق روهي یوه زیاته موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد و. د استاد اثار په لاندې ډول دي:

۱- د څېړنې لاربنود: د ۱۳۵۴ل کال چاپ.
۲- پښتو په بېلګه یي جملو کې: د ۱۳۵۷ل کال چاپ.
۳- ادبي څېړنې: ۱۳۶۰ل کال چاپ.
۴- د ژبښودنې مسلې: د ۱۳۶۰ل کال چاپ.
۵- د ادب او فلکور په باره کې: د ۱۳۶۵ل کال چاپ.
۶- فلکور پېژندنه: د ۱۳۶۵ل کال چاپ.
۷- پښتو معاصر ادبیات: دوه جزوې: د ۱۳۶۶ل کال چاپ.
۸- د روښاني غورځنګ ماهیت: ناچاپ
۹- شعر پېژندنه:
۱۰- د نصیحت اکسیر: یو علمي، انتقادي اثر، ناچاپ.
۱۱- د دولسم ټولګي لپاره د ادبیاتو تاریخ: ناچاپ.

بایزید اڅک:

ډېره زیاته موده د ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پاتې شوی دی.

۱- پښتو فونولوژي او مورفولوژي (پوهنملې رتبې لپاره): ژباړه.

دوکتور زېورالدين زېور:

پوهنوال دوکتور زېورالدين زېور هم ډېره زياته موده د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پاتې شوی دی، دغه اثار يې تر اوسه پورې ليکلي دي:

۱- پښتو ادبياتو تاريخ: د پښتو څانګې د دويم ټولګي لپاره، کابل پوهنتون، **۱۳۵۹**ل کال چاپ.

۲- پښتو ادبياتو تاريخ او سنۍ دوره: د پښتو څانګې څلورم ټولګي لپاره، کابل پوهنتون، **۱۳۶۰**ل کال چاپ.

۳- پښتو معاصر ادبيات: د ماسترۍ دورې د محصلينو لپاره، کابل پوهنتون، **۱۳۶۵**ل کال چاپ.

۴- انګېرنې: يو درسي کتاب دی، چې پر **۱۳۶۴**ل کال چاپ شوی دی.[1]

۵- پولاد څنګه کلکېده: په دوو ټوکو کې د نامتو ليکوال استروفسکي د رومان ژباړه، **۱۹۷۷**م کال د مسکو چاپ.

۶- پښتو ادبياتو تاريخ: د پښتو څانګې د درېيم ټولګي لپاره، کابل پوهنتون، **۱۳۵۷**ل کال.

۷- د ښاغلي ډزه: دا د مختار عوزوف رومان دی، چې په پښتو ژباړلی شوی، مسکو چاپ.

۸- د ادبياتو اصطلاحي قاموس: کابل پوهنتون خپور کړی دی.

[1] دا ليکوال او دا څېړې: افضل ټکور، ۱۳۶۲ل کال، ۲۳۲ مخ.

ډاکتره زرغونه زیور:

نوموړې هم له ډېرو کلونو راپدېخوا د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاده پاتې شوې او تراوسه د پوهندوی علمي رتبې ته رسېدلې ده، دغه اثار یې کښلي دي:

۱- د پښتو ژبې ګرامر، لومړۍ برخه (فونولوژي) لومړی چاپ، **۱۳۶۱**ل کال، دویم چاپ، **۱۳۶۳**ل کال ګستنر.

۲- پښتو ژبه کې د لرې او برې پښتونخوا د لهجې خصوصیات او د **اجمل** خټک ژبه، د ډاکترۍ تېزس، ناچاپ.[1]

۳- د پښتو ژبې نحوه: (ګستنرچاپ).

پوهندوی عبدالخالق رشید:

استاد عبدالخالق رشید تر **۱۳۵۸**ل کال راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. دغه لاندې اثار یې تراوسه پورې لیکلي دي:

۱- پښتني لنډۍ: دا د پښتو لنډیو یوه کوچنۍ رساله ده، چې چاپ شوې ده.

۲- د پښتو ژبې تاریخي متون: یو درسي کتاب دی، چې په ګستنر ډول چاپ شوی دی.

۳- ډولۍ: د لنډو کیسو مجموعه ده، پر **۱۳۶۷**ل کال د لیکوالو انجمن خپره کړې ده.

---

[1] دا لیکوال دا څېرې: افضل ټکور، **۱۳۶۶**ل کال، **۲۰۳** مخ.

۴- د پښتو هنري کره کتنې تاریخچه: پر ۱۳۲۹ل کال د لیکوالو انجمن خپور کړی دی.

۵- د خطر زنګ: ناچاپ.

۶- مخکښه هیله: ناچاپ.

۷- مرسله (ناول):

۸- بارانونه او سېلابونه: ناچاپ.[1]

۹- استوګن او نا استوګن ادبي بهیر: (د پوهندوی علمي ترفیع لپاره)، ناچاپ.

۱۰- کنګل ژمی، کنګل لاسونه (د لنډو کیسو مجموعه) دغه مجموعه د خوشال فرهنګي ټولنې له خوا پر ۱۳۷۳ل کال په پېښور کې چاپ شوې ده.

پوهنوال جلال الدین:

استاد جلال الدین خان هم له ډېرو کلونو راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد دی، دغه اثار یې تر اوسه پورې لیکلي دي:

۱- پښتو مثنوي: ناچاپ، (د پوهندوی علمي ترفیع لپاره)

۲- د پښتو نظم شکلي ډولونه، (د پوهنوالۍ علمي ترفیع لپاره).

پوهنمل محمد رفیق:

[1] دا لیکوال او دا ځېرې، افضل ټکور، ۱۳۶۲ل کال، ۱۹۴مخ.

پوهنمل محمد رفیق له **۱۳۵۸**ل کال راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. تراوسه یې دغه لاندې اثار لیکلي دي:

۱- وزن پوهنه، درسي نوټ، **۱۳۶۱**ل کال، ګستتنر.

۲- د بدیع علم څېړنه او اوډنه، درسي نوټ، **۱۳۶۲**ل کال، ګستتنر.

۳- ادبي فنون، درسي نوټ، **۱۳۶۳**ل کال، ګستتنر.

۴- قافیه، درسي نوټ، **۱۳۶۲**ل کال ګستتنر.

۵- د عبدالحی حبیبي د ژبنیو ادبي چاپي اثارو څېړنه، د پوهنیارۍ تیزس.

۶- د پښتو اوسني شعر سبک، د پوهنملۍ علمي ترفیع لپاره.

۷- د پښتو هنري نثر.

بخت میر وزیري:

بخت میر وزیری د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. تراوسه یې دغه لاندې لیکنې کړې دي:

۱- د وزیرو د لهجې مقایسه له معیاري لهجې سره (د ماسترۍ تیزس).

۲- د وزیرستان د وزیرو پېژندل، (د لیسانس دورې مونوګراف).

محمد صابر خویشکی:

نوموړی هم له شلو کلونو راهیسې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد دی او تر دې وخته د پوهندوی علمي رتبې ته رسېدلی دی.

۱- په پښتو ادبیاتو کې ریالیزم. (د ماسترۍ تیزس).

بریالی باجوړی:

پوهنمل بریالی باجوړی له ۱۳۶۰ل کال راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. تراوسه یې دغه اثار لیکلي دي:

۱- تښتېدلی خوب: د لنډو کیسو مجموعه ده، چې پر **۱۳۶۴**ل کال د لیکوالو انجمن خپره کړې ده.

۲- منزلونه: (تدوین او سریزه) د مصري خان خاطر د شعرونو مجموعه، **۱۳۶۵**ل کال چاپ.

۳- ګیلې: د لنډو کیسو دویمه مجموعه، د قومونو او قبایلو وزارت له خوا چاپ شوې ده.

۴- سندریز شفقونه: (تدوین او سریزه) د سیف الرحمن سلیم د شعرونو مجموعه ده، چې پر **۱۳۶۵**ل کال د چاپ او خپرولو د دولتي کمېټې له خوا چاپ شوې ده.[1]

۵- د خاطر د شعر څېړنه او تحلیل له ژوند لیک سره (د پوهنیارۍ تیزس).

[1] دا لیکوال او دا څېړې، افضل ټکور، **۱۳۶۲**ل کال، **۵۹-۶۰** مخونه.

۶- د کوزې پښتونخوا د معاصر شعر ځانګړنې (د پوهنملۍ تيزس).
۷- زما د کلي لېوني بادونه (د خان بهادر حسرت د شعرونو مجموعه).
۸- د ناپښتو ځانګو لپاره د پښتو ژبې ګرامر او ادب، د آصف بهاند په ګډون.

احمد شاه وېښ:

احمد شاه وېښ له **۱۳۶۴** کال راهيسې د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. تراوسه د پوهنملۍ علمي رتبې ته رسېدلی دی، دا يې اثار دي:

۱- پښتو ازاد شعر، د پوهنيارۍ علمي رتبې ته، ناچاپ.
۲- د شعرونو لومړۍ مجموعه، ناچاپ.
۳- د شعرونو دويمه مجموعه، ناچاپ.
۴- د شعرونه درېيمه مجموعه، ناچاپ او هم يو شمېر نورې ادبي ټوټې او طنزونه.

لطيف بهاند:

پوهنيار لطيف بهاند هم د يو وخت لپاره د ژبو او ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی. نوموړي تراوسه پورې دغه اثار کښلي دي:

۱- ناول د ماه رخې: (د راحت زاخيلي)، دغه اثر پر ۱۳۲۳ل کال کابل پوهنتون خپور کړی دی.

۲- د اشرف خان هجري منتخبات: دا د هجري د شعرونو منتخب دی، چې پر ۱۳۲۴ل کال د اشرف خان هجري د علمي سيمينار په وياړ د قومونو او قبايلو وزارت د نشراتو او فرهنګي چارو د رياست له خوا چاپ شوی دی.

۳- د رڼا ناوې: د کوزې پښتونخوا د نامتو شاعرانو د شعرونو منتخب، ليکوالو انجمن، ۱۳۲۵ل کال.

۴- د پښتو ژبې ګرامر: دغه اثر پر ۱۳۵۹ل کال د کابل پوهنتون له خوا چاپ او خپور شوی دی.

۵- څلور اورني کلونه: دا د کورنيو چارو وزارت له خوا پر ۱۳۲۵ل کال خپور شوی دی.

۶- د خيرالبيان منتخبات: پر ۱۳۲۱ل کال چاپ شوی دی.

۷- رياليزم او د رياليزم ضد (پښتو ژباړه) په ګستنړول د قومونو او قبايلو وزارت د نشراتو او فرهنګي چارو د رياست له خوا چاپ شوی دی.

۸- پل: د شعرونو مجموعه ده، چې پر ۱۳۲۹ل کال د ليکوالو انجمن له خوا چاپ او خپره شوې ده.

۹- ماتې کړې: د کوزې پښتونخوا د نامتو شاعرانو د ازاد شعر منتخب، ناچاپ.

۱۰- د هنر ټولنپوهنه: ژباړه، ناچاپ.

۱۱- لس مقالې: د مقالو مجموعه، ناچاپ.[1]

محمد آصف بهاند:

محمد آصف بهاند له ۱۳۲۵ل کال راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. تراوسه یې دا لاندې اثار لیکلي دي:

۱- د پښتو ژبې ګرامر، دویم کتاب، د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د ناپښتو څانګو درسي کتاب.

۲- د پښتو ژبې ګرامر، دریم کتاب، د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د ناپښتو څانګو درسي کتاب.

۳- د پښتو ادبیاتو د لرغونې دورې منظوم متون، د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې درسي کتاب، ۳،۲،۱ ګستسنر چاپ.

۴- د کوچنیانو ادبیات: د لیکوالو انجمن له خوا پر ۱۳۳۲ل کال کې چاپ شوی دی.

۵- شعر د پښتو د کلاسیکو شاعرانو له نظره: د پوهنیارۍ تیزس، ناچاپ.

۶- پښتو ادبیات له ۱۲۵۰ څخه تر ۱۲۹۷ پورې، د لیسانس مونوګراف، ناچاپ.[1]

---

[1] دا لیکوال او دا څېړې، افضل ټکور، ۱۳۶۲ل کال، ۷۵-۷۶ مخونه.

[1] دا لیکوال او دا څېړې، ۱۳۶۲ل کال، ۸ مخ.

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي فارغان او د هغوی کتابونه

زلمی هېوادمل:

زلمی هېوادمل پر **۱۳۵۲**ل کال د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي د ژورنالیزم له څانګې څخه فارغ شوی دی او تر اوسه پورې یې دغه لاندې آثار پښتو ادب ته وړاندې کړي دي.

الف- لیکنې: زاړه متون:

۱- حکایت رسول: د ارزاني روښاني یوه منظومه رساله ده، چې له څرګندونو او یادونو سره پر **۱۳۵۵**ل کال د وږمې مجلې له خوا چاپ شوې ده.

۲- د قلندر دیوان: ترتیب، سریزه او تعلیقات، **۱۳۵۲**ل کال چاپ، پښتو ټولنه.

۳- د سره غره ګلونه: د جانان هوتک او جان محمد کاکړ منتخبات او اثار دي (له حبیب الله رفیع سره یې په ګډه ترتیب کړی دی) د زېږي کالنۍ لومړۍ ګڼه، **۱۳۵۷**ل کال چاپ.

۴- اسماء الحسنی: میا فقیرالله جلال ابادی (تدوین او د متن لارښود) **۱۳۵۹**ل کال، کابل پوهنتون.

۵- فوايد فقيرالله: (تدوين) ، **۱۳۵۹**ل کال، کابل پوهنتون.

۶- د حاجي جمعه بارکزي دېوان: (سريزه او تدوين) ، ۱۳۶۰ل کال چاپ، پښتو ټولنه.

۷- د خانګل خليل څو شعرونه: (تدوين، سريزه، لغتنامه او شرح) ، ۱۳۶۰ل کال، پښتو ټولنه.

۸- حسن و دل، مسافر مروت، (مقدمه، لغتنامه او فهرست) ، ۱۳۶۱ل کال، پښتو ټولنه.

۹- د عبدالحميد مومند دېوان: (سريزه، لغتنامه او فهرست) ، ۱۳۶۱ل کال، پښتو ټولنه.

۱۰- د خوشال منظومه بازنامه: (سريزه او فهرست) ، ۱۳۶۲ل کال، پښتو ټولنه.

۱۱- د خوشال فراقنامه: (شرح او تعليق) ، ۱۹۸۴م کال، د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي چاپ.

۱۲- نافع المسلمين، نور محمد علي: (سريزه او تعليق) ۱۳۶۳ل کال، د کلتور دولتي کمېټې چاپ.

۱۳- د مست منتخبات: د ملا مست له سلوک الغزات او نورو رسالو څخه د ده د اثارو انتخاب (له سريزې او تعليقاتو سره) ، ۱۳۶۴ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوی دی.

۱۴- د سکندر خان خټک شمايل نامه او پند نامه: (سريزه، شرح او تعليقات) ، ۱۳۶۴ل کال.

۱۵- د شمس الفلک دېوان: پښتو اکاډمي پېښور، ۱۹۹۳م کال.

۱۶- د خوشال پارسي منثوره بازنامه: (سریزه، ترتیب، شرح او تعلیقات)، ۱۳۶۵ل کال، خراسان مجله.

۱۷- رابعه او بکتاش: ۱۳۷۱ل کال، پېښور چاپ.

۱۸- د واصل روښاني دېوان: (تدوین)، ۱۳۶۵ل کال چاپ.

۱۹- رستم او سهراب: د ملا نعمت الله نوښاري د رستم او سهراب د متن چاپ ته برابرول له سریزې سره، ۱۳۶۱ل کال، ناچاپ.

۲۰- د عبدالرحیم هوتک دېوان: د موجودو معلومو خطي او چاپي منتخبو نسخو له مخې چاپ ته تیارول.

۲۱- هدایت المبتدي: د پیرمحمد کاکړ د هدایت المبتدي د متن چاپ ته تیارول له سریزې او شرحې سره، ناچاپ.

۲۲- یاقوت السیر: د محقق العلما عبدالحق خروټي د یاقوت السیر د لومړي ټوک چاپ ته تیارول، پر ۱۳۶۰ل کال چاپ شوی دی.

ب- د معاصرو ادبیاتو پر مجموعو کار:

۱- د غلام محی الدین افغان افکار او اثار: د سراج الاخبار له پاڼو څخه د غلام محی الدین افغان د اثارو راټولونه، د ده ژوند، اثارو افکارو په باب له یوې څېړنې سره، ۱۳۶۰ل کال، د کابل پوهنتون چاپ.

۲- د عقیدت ګلونه: د ارواښاد محمد نواز خټک پر مزار د یوې مشاعرې د نظمونو ترتیب له سریزې سره، ۱۳۶۳ل کال.

۳- داغستان، راحت زاخیلي، (سریزه او راټولونه) د هېواد ورځپاڼې له خوا، ۱۳۲۳ل کال (د عبدالله بختاني خدمتګار مقدمه هم ورسره مله ده).

۴- د غني کلیات: (تدوین)، ۱۳۲۴ل کال، د قومونو او قبایلو وزارت د نشراتو ریاست.

۵- خوشال نامه: د مرحوم سرفراز خان عقاب د ځلورو لیکنو مجموعه له سریزې او تعلیق سره چاپ ته برابرول، پر ۱۳۲۵ل کال چاپ شوی دی.

۶- د کره کتنې ډولونه، د لیکوالو انجمن، ۱۳۷۰ل کال.

ج- د کتابپوهنې او ادبي تاریخ په باب اثار:

۱- فرهنګ زبان و ادبیات پښتو، ۱ ټوک، ۱۳۵۲ل کال چاپ، د ښوونې او روزنې وزارت.

۲- د محمد هوتک ژوند او مزار: ۱۳۲۲ل کال، د بایزید روښان پوهنتون.

۳- بیدیاني ګلونه: (تذکره)، ۱۳۲۲ل کال چاپ، پښتو ټولنه.

۴- د هند د کتابخانو پښتو خطي نسخې: د هند په کتابتونونو کې د پښتو د اثارو یوه ببلیوګرافي ده، له سریزې او تعلیقاتو سره، ۱۳۲۳ل کال، پښتو ټولنه.

۵- فرهنګ زبان و ادبیات پښتو، ۲ ټوک، ۱۳۲۵ل کال، د چاپ او خپرولو دولتي کمېټه.

۶- فرهنګ زبان و ادبیات پښتو، ۳ ټوک، کابل چاپ.

۷- په هند کې د پښتو ادبیاتو د ایجاد او ودې پړاوونه، ۱۳۷۰/۱۳۷۳ل کال چاپ، پېښور.

۸- د پښتو د ادبي تاریخ خطي منابع: (د تاشکند، دوشنبې، ماسکو، لیننګراد او ایران) په کتابتونونو کې د پښتو خطي فهرست، د ۱۳۶۶ل کال په نشراتي پلان کې شامل و.

۹- د پښتو شاعرانو تذکره: هېوادمل صیب وایي: ((دا تذکره اوس زما تر کار لاندې ده، نوم مې ورته نه دی خوښ کړی، د چاپ او خپرونو د دولتي کمېټې د ۱۳۶۶ل کال په نشراتي پلان کې شامل وه)).

۱۰- د جاج په تله: د قومونو او قبایلو وزارت د نشراتو د ریاست له خوا، ۱۳۶۵ل کال چاپ.

د- د مقالو مجموعې چې ښاغلي هېوادمل راټولې کړې دي:

۱- د پښتو ټولنې تاریخچه: پر ۱۳۵۲ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوې دی.

۲- تاریخي پلټنې: پر ۱۳۵۷ل کال دعلومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوې دی.

۳- امیرعلي شېر نوایي: د نوموړي پر ژوند او اثار د مقالو مجموعه، ۱۳۶۰، پښتو ټولنه.

۴- د افغان یاد: د غلام محی الدین افغان د مړینې د شپېتمې کالیزې په درنښت د مقالو مجموعه، ۱۳۶۰ل کال، کابل پوهنتون.

۵- شیخ بوستان بړېڅ: د شیخ د څلورم سوم تلین په مناسبت مقالې، **۱۳۶۰**ل کال، د اطلاعاتو او کلتور وزارت.
۶- د الفت یاد: د استاد الفت د پنځم تلین په مناسبت د مقالو مجموعه، **۱۳۶۱**ل کال، د قبایلو وزارت خپرونه.
۷- د زرغونې یاد: د مقالو مجموعه (تدوین)، **۱۳۶۲**ل کال، پښتو ټولنه.
۸- د محمد هوتک یاد: د محمد هوتک د نمانځنې د غونډې په ویاړ د مقالو مجموعه، **۱۳۶۲**ل کال، پښتو ټولنه.
۹- د نوري یاد: د محمدګل نوري د لسم تلین په ویاړ د مقالو مجموعه، **۱۳۶۲**ل کال، پښتو ټولنه.
۱۰- د راحت یاد: د نوموړي د زوکړې د سلمې کلیزې په ویاړ د مقالو مجموعه، **۱۳۶۳**ل کال، کابل پوهنتون.
۱۱- د استاد یاد: د علامه لوی استاد پوهاند حبیبي د مړینې په مناسبت د مقالو مجموعه، **۱۳۶۴**ل کال، پښتو ټولنه.
۱۲- د امیر کروړ یاد: د امیر کروړ سوري د دولس سوه پنځوسم تلین په مناسبت مقالې، **۱۳۶۴**ل کال چاپ.
۱۳- د ننګونو شاعر: د ارواښاد محمد اکبر خادم د زوکړې د سلمې کالیزې په مناسبت مقالې، **۱۳۶۴**ل کال چاپ.
۱۴- غني او اجمل: د نوموړو د زوکړې د کلیزو په مناسبت مقالې، د قبایلو وزارت، **۱۳۶۵**ل کال چاپ.
۱۵- تاریخ مرصع د څېړنو په بهیر کې: کابل پوهنتون، **۱۳۶۶**ل کال چاپ.

۱۶- د حمزه یاد: د قومونو او قبایلو وزارت د نشراتو او فرهنگي چارو ریاست، **۱۳۶۹**ل کال چاپ.

۱۷- د عبدالحمید مومند یاد: د پښتو څېړنو نړیوال مرکز، **۱۳۶۵**ل کال چاپ.

ح- د نورو پر اثارو مقدمې:

۱- فولکوري مرغلرې: مولف یې عبدالکریم پتنګ دی او هېوادمل پرې یوه اوږده سریزه کښلې، **۱۳۵۲**ل کال چاپ.

۲- د خلکو تجربې: دا اثر هم ښاغلي پتنګ لیکلی چې هېوادمل صیب پرې اوږده سریزه کښلې، کابل پوهنتون، **۱۳۵۷**ل کال.

۳- پښتو روزنه: د استاد بېنوا اثر دی، د هېوادمل (۳۸) مخه مقدمه یې په پیل کې راغلې ده، **۱۳۵۷**ل کال چاپ.

۴- نوموړکي مورخین: د لوی استاد حبیبي صاحب اثر دی، د هېوادمل پر سریزه، کابل پوهنتون، **۱۳۵۹**ل کال چاپ.

۵- د غرونو څوکې: مولف یې عبدالکریم پتنګ دی، په (**۵۰**) مخونو کې هېوادمل پرې سریزه کښلې ده، کابل پوهنتون، **۱۳۵۹**ل کال چاپ.

۶- غرنۍ سندرې: د ښاغلي (م،ع،غ) اثر دی، هېوادمل پرې (۷۰) مخه سریزه کښلې ده، پښتو ټولنه، ۱۳۶۰ل کال.

۷- قصې او افسانې: د سلیمان لایق اثر دی، هېوادمل پرې سریزه کښلې ده، پښتو ټولنه، ۱۳۶۱ل کال چاپ.

۸- د ښکارندوی غوري پر قصیده مشاعره: د استاد الفت ټولونه ده، هېوادمل پرې سریزه کښلې، ۱۳۶۲ل کال چاپ.

۹- اریایي، پارسي، پښتو ویرنې: د استاد بېنوا اثر دی، هېوادمل پرې سریزه کښلې، پښتو ټولنه، ۱۳۶۲ل کال چاپ.

۱۰- د رضواني منتخب نثرونه: ښاغلي ځدران ټول کړي دي، هېوادمل پرې سیزه کښلې، پښتو ټولنه، ۱۳۶۲ل کال.

۱۱- د خوشال په باب د خارجي پوهانو اثارو ته ژوره کتنه: د استاد کامل مومند د یو اثر پښتو ژباړه ده، چې ډګروال کریمي ترسره کړې ده، هېوادمل پرې سریزه کښلې ده، پښتو ټولنه، ۱۳۶۳ل کال چاپ.

۱۲- امیرکروړ سوري اور چند پښتو شاعران: د اردو رساله ده ښاغلي متین چاپ ته تیاره کړې ده، هېوادمل پرې سریزه کښلې ده، د قومونو قبایلو وزارت، ۱۳۶۳ل کال چاپ.

یادونه: پر **۷،۶،۵،۴**، نومره کتابونو چې د هېوادمل کومې سریزې راغلي، بې نومه چاپ شوي دي، پر ۱۱،۱۰،۹،۸ او ۱۲ نومرو کتابونو چې کومې سریزې راغلي په پای کې د امیرکروړ سوري د بین المللي سیمینار د علمي سکرتریت امضا لیدل کېږي دا ځکه چې د دغه سیمسینار علمي سکرتر ښاغلی هېوادمل و.

۱۳- د هجري منتخبات: لطیف بهاند تدوین کړی، هېوادمل پرې سریزه کښلې، ۱۳۶۴ل کال چاپ.

۱۴- د زنځیرونو شاعر: زرین انځور لیکلی او هېوادمل پرې سریزه کښلې، پښتو ټولنه، ۱۳۶۴ل کال چاپ.

۱۵- د پټې خزانې پر څلورم چاپ يوه مقدمه (د کتابپوهنې) ، **۱۳۵۷**ل کال، کابل پوهنتون.

د هېوادمل صيب د سريزو يادونه مې ځکه وکړ چې دده سريزې هم د يوې رسالې يا کتابګوټي، په اندول او تناسب دي.

ط- د شفاهي ادبياتو او فولکور په باب ليکنې:

۱- په ولسي شعرونو کې اړونه: دا رساله په فولکور مجله کې پرله پسې نشر شوې ده، **۱۳۵۲**ل کال.

۲- پښتو سندرې د تاريخ د يوې منبع په توګه: د دې رسالې څو برخې متفرقې چاپ شوي دي، **۱۳۵۲**ل کال.

۳- ولسي سندرې: لومړی ټوک يې پر **۱۳۶۱**ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی، په دې مجموعه کې د **۲۲۰** په شاوخوا کې سندرې له مقدمې او تعليقاتو سره راغلي دي.

۴- په پښتني فولکور کې د تصنيف مساله: ددې رسالې لنډيز د جاج په تله نومي اثر کې چاپ شوی دی.

۵- د پښتني فولکور ټولوني ربړې: ددې رسالې لنډيز (د افغان ياد) نومي مجموعه کې چاپ شوی دی.

۶- پښتني هنداره: د ختيز ولايت (لغمان) دودونه دي (له زانګو تر هديرې) چاپ ته تياره ده.

۷- ولسي سندرې: دويم ټوک، **۱۳۶۶**ل کال چاپ.

۸- پښتو ځانتني ادب او موسيقي: دا د مرحوم جلالي يوه رساله ده، چې هېوادمل پرې يوه هر اړخيزه مقدمه او حاشيه ليکلې او اصلي متن يې هم ايډېټ کړی او چاپ ته تيار کړی دی.

ی- ژباړې:

۱- د پټې خزانې د دریم چاپ د مقدمې پښتو ژباړه: لوی استاد حبیبي په پارسي کښلې او هېواد مل په پښتو ژباړلې او پر **۱۳۵۴**ل کال د پټې خزانې د دریم چاپ په سریزه کې چاپ شوې

ده او ژباړه يې پر **۱۳۵۷**ل کال د څلورم چاپ د سريزې په توګه راغلې ده، کابل پوهنتون چاپ.

۲- د بوعلي سينا ژوند ليک: دا د (زندګی نامه بوعلي سينا) پښتو ژباړه ده، چې لوی استاد حبيبي يې پارسي متن ترتيب کړی او پښتو ژباړه يې هېوادمل کړې ده، اصل پارسي متن او پښتو ژباړه يې پر **۱۳۵۹**ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوې ده.

۳- د ميا فقيرالله ژوند ليک: دا رساله هم د (شناخت نامهٔ فقيرالله) پښتو ژباړه ده، پارسي متن يې استاد حبيبي تهيه کړی دی. **۱۳۵۹**ل کال، کابل پوهنتون چاپ.

۴- امير کروړ او دده کورنۍ: دا رساله د (امير کروړ و دودمان او) پښتو ژباړه ده، چې لوی استاد حبيبي په پارسي ژبه کښلې ده، دا ژباړه له پارسي متن او انګرېزي ژباړې سره يوځای پر **۱۳۲۱**ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوې ده.

۵- متن پوهنه: هېوادمل د متن پوهنې او نسخه پوهنې د بېلابېلو څانګو په باب له اردو ژبې څخه تر شلو زياتې مقالې راژباړلې دي، چې په کابل مجله، عرفان مجله، کتاب مجله او زېري جريده کې نشر شوي دي.

۶- دملتان لودي شاهي کورنۍ: د لوی استاد حبيبي يوه اردو رساله ده، چې هېوادمل يې لنډيز په پښتو ژباړلی دی.

۷- خوشال خان خټک: دا ژباړه د ننګرهار مجلې په څو ګڼو کې خپره شوې ده.

۸- د شوروي د مطبوعاتو سیستم: د پوهاند حبیب الرحمن هاله د پوهندوی اثر، پښتو ژباړه. د لیسانس دورې مونوګراف، **۱۳۵۲**ل کال.

ک- مقالې:

هېوادمل تر اوسه پورې تر دوو سو زیاتې اخباري او تحقیقي مقالې کښلي، چې دغو لاندې خپرونو کې خپرې شوي دي: اصلاح، هېواد، جمهوریت، ژوندون، (پخوانی، اوسنی) وږمه، پلوشه، اریانا، کابل، زېری، ننګرهار مجله، کندهار مجله، پکتیا مجله، کتاب، عرفان، فولکور او خراسان.

ل- تخلیقي اثار:

۱- بېوزلي ګوجر (لنډه کیسه) وږمه مجله، **۱۳۵۰**ل کال، **۲** ګڼه.

م- د کتابونو چاپ.

کومو موسسو ته چې هېوادمل کتابونه چاپ کړي دي دادي:

۱- بایزید روښان پوهنتون: درې کتابونه.
۲- د اطلاعاتو او کلتور وزارت او کلتور کمېټه: درې کتابونه.
۳- د قومونو او قبایلو وزارت: دېرش کتابونه.
۴- پښتو ټولنه او د علومو اکاډمۍ: تر اتیاوو زیات کتابونه او رسالې.
۵- کابل پوهنتون: دېرش کتابونه.
۶- د هېواد ورځپاڼه: دوه کتابونه.
۷- د چاپ او خپروني دولتي کمېټه: دوه کتابونه.

ټول تر (۱۲۰) څخه زيات بېلابېل عنوانه کتابونه.

ن- د جغرافيا په باب څېړنې:

۱- د لغمان اقتصادي جغرافيا: دا رساله پر **۱۳۵۱**ل کال د ننګرهار ورځپاڼې د يوې مياشتې په ګڼو کې پرله پسې نشر شوې ده.

۲- د لغمان تاريخي جغرافيا: دا رساله پر **۱۳۶۴**ل کال د کابل پوهنتون د اجتماعي علومو د پوهنځي له خوا چاپ شوې ده.[1]

۳- د ننګرهار تاريخي جغرافيه: پر **۱۳۶۷**ل کال د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوې ده.

خالد روښان:

نوموړی د ادبياتو پوهنځي فارغ دی او د لسو په شاوخوا کې اثار يې ليکلي دي. روښان خپل اثار په انګرېزي او تر هغې وروسته په پارسي ژبه ليکلي دي. دلته به يې د پښتو اثر يادونه وکړو:

۱- د شېرشاهي پېښه (پښتو ډرامه).[2]

محمد حسن ساپی:

محمد حسن ساپی هم د ادبياتو پوهنځي ليسانسه فارغ التحصيل دی او ددغو اثارو نومونه يې موږ ته د مطبوعاتو له لارې رارسېدلي دي:

---

[1] دا ليکوال او دا څېړې، افضل ټکور، **۴۴۹-۴۲۳** مخونه.

[2] اوسنی ليکوال، لومړی ټوک، **۵۱۳**مخ.

۱- سلطان شهاب الدين غوري: (د ليسانس دورې مونوګراف).
۲- دتاريخ په باره کې: د ادبياتو پوهنځي له خوا په ۱۳۷مخونو کې پر ۱۳۳۸ل کال چاپ شوی.
۳- برېښنا: د برېښنا په باب يوه رساله ده، چې له انګرېزي څخه ژباړل شوې ده.[1]

محمد ظاهر افق:

دی هم د ادبياتو پوهنځي فارغ التحصيل دی او تراوسه يې دا لاندې اثار ليکلي دي:
۱- ليک ننښې:
۲- هنر او ښکلا پېژندنه:

سليمان لايق:

ښاغلی لايق هم د ژبو او ادبياتو پوهنځي فارغ دی، اثار يې دادي:
۱- کېږدۍ: د شعرونو مجموعه، چاپ.
۲- چونغر: د شعرونو مجموعه، چاپ.
۳- ساحل: د شعرونو مجموعه، چاپ.
۴- يادونه او درمندونه: د شعرونو مجموعه، د اطلاعاتو او کلتور وزارت، ۱۳۵۷ل کال.

(۱) اوسني ليکوال، دويم ټوک، ۲۰۴مخ.

عبد الرحیم هاتف:

ښاغلی هاتف هم له ژبو او ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی، پښتو اثار یې دادي:

۱- د حمید ماشوخېل احوال او اشعار: ناچاپ.

۲- د روزنې د نفسیاتو اساس: ناچاپ.[1]

عبد القدوس تندر:

د ادبیاتو له پوهنځي فارغ شوی دی او د (مینې سوغات) په نوم یې د لنډو کیسو یوه مجموعه لیکلې ده، چې تر اوسه چاپ شوې نه ده.

محمد اسماعیل زاهل:

د ادبیاتو له پوهنځي څخه فارغ شوی دی او د (کلي ژوند) په نوم یې یو اثر لیکلی دی، چې تر اوسه چاپ شوی نه دی.

محمد زرین انځور:

پر **۱۳۵۲**ل کال کې د ژبو او ادبیاتو د ژورنالیزم له څانګې څخه فارغ شوی او دا لاندې اثار یې لیکلي دي:

۱- دا سرونه او دا رسمونه: د لنډو کیسو مجموعه، **۱۳۶۳**ل کال، د لیکوالو انجمن.

---

[1] اوسني لیکوال، دویم ټوک، **۱۳۵۰-۱۳۵۱** مخونه.

۲- د غـزل پـه اننګـو کـې: (تـدوین او سـریزه)، ۱۳۶۴ل کـال، د قومونو او قبایلو چارو وزارت د نشراتو او فرهنګي چارو ریاست.
۳- د شریف دیوان: راټولونه او سریزه، ۱۳۶۳ل کال، کتاب مجله.
۴- اشرف خان هجري د زنځیرونو شاعر: ۱۳۶۴ل کال، د علومو اکاډمي.
۵- اباسین کیسـې کـوي: (تـدوین او سـریزه)، ۱۳۶۴ل کـال، د لیکوالو انجمن.
۶- شعرونه او نقدونه: ۱۳۶۵ل کال، د لیکوالو انجمن.
۷- د افغانسـتان د ژورنـالیزم مخکښـان: ۱۳۶۵ل کـال، د چـاپ او خپروني دولتي کمېټه.
۸- د مهـدي داسـتاني کلیـات: (تـدوین او سـریزه) د لیکوالـو انجمن.[1]
۹- ترورمې: د لنډو کیسو مجموعه، پېښور چاپ.
۱۰- د ثور په تراژیدي کې ادبیات....
۱۱- زمور د کلي پانې: د لنډو کیسو مجموعه، پېښور چاپ.
۱۲- د پښتو کیسو تاریخ: په دوه ټوکه کې، ناچاپ.

نورالله ولسپال:

نوموړی هم د کابل پوهنتون له ادبیاتو پوهنځي څخه پر ۱۳۵۱ل کال فارغ شوی، اثار یې دادي:

[1] دا لیکوال او دا څېرې، ۳۳-۳۴ مخونه.

۱- د خوشال کلیات: ۱، ۲، ۳ ټوکونه تیار ول او چاپ ته برابر ول (ګډه پروژه) لومړی ټوک یې پر ۱۳۵۸ ل کال چاپ شوی دی.
۲- د عبدالقادر خان خټک دیوان. [۲]

عزیزي تحریک:

عزیز تحریک د ادبیاتو پوهنځي له انګلیسي څانګې څخه فارغ شوی دی او تراوسه یې دغه لاندې اثار لیکلي دي، خو د مجموعې په شکل نه دي چاپ شوي:

۱- رنګینه شعرونه، د شعرونو مجموعه.
۲- اوښتون: د شعرونو مجموعه.
۳- انقلابي تحفه: د شعرونو مجموعه.
۴- د اوښکو باران: د شعرونو مجموعه. [۱]
۵- الینګاري شاعران: (ادبي تذکره).

شاه محمود حسین:

شاه محمود حسین د ادبیاتو پوهنځي له تاریخ څانګې نه فارغ شوی دی، نومړي په پښتو او دري ژبو یو شمېر اثار لیکلي، پښتو اثار یې په دې ډول دي:

[۲] دا لیکوال او دا څېړې، ۴۱-۴۲ مخونه.
[۱] دا لیکوال او دا څېړې، ۹۸ مخ.

۱- د هیلو غوټې: (د شعرونو مجموعه) ، ۱۳۲۳ل کال، د لیکوالو انجمن.

بسم الله حقمل:

نوموړی هم د ادبیاتو پوهنځي فارغ التحصیل دی، اثار یې په دې ډول دي:

۱- لنډې کیسې: دا رساله د افغانستان د علومو اکاډمۍ له خوا خپره شوې ده.

۲- د ځارندوی غږ: دا رساله پر ۱۳۲۲ل کال کې د ځارندوی مجلې له خوا چاپ شوې ده.

۳- حماسه هستوونکي: دا رساله هم د ځارندوی مجلې له خوا خپره شوې ده.

۴- د خوست د خلکو اتنوګرافیک جوړښت، ناچاپ.

۵- ورکه دې وي وسله او جنګ: ناچاپ.

۶- هغه انسان چې د ځان دښمن دی: ناچاپ.

۷- د شعرونو مجموعه: ناچاپ.[1]

عبدالرحیم ځدراڼ:

ځدراڼ هم د ادبیاتو پوهنځي فارغ دی، تراوسه یې یو شمېر اثار لیکلي دي:

[1] دا لیکوال او دا څېرې، ۱۲۸ مخ.

۱- په خارج کې پښتو څېړونکي: **۱۳۶۵**ل کال، پښتو ټولنه.

۲- روهیله پښتانه: **۱۳۵۷**ل کال، پښتو ټولنه.

۳- په ملي ازادي بښونکو نهضتونو کې د ښځو برخه: پر **۱۳۵۴**ل کال په کابل مجله کې په پرله پسې توګه چاپ شوې ده.

۴- د شعر او شاعرۍ په باب یې یوه رساله هم پر **۱۳۵۲**ل کال د کابل مجلې له لارې چاپ شوې ده.

۵- شېرشاه افغان: دغه رساله پر **۱۳۵۷**ل کال په زېري کالنۍ مجله کې چاپ شوې ده.

۶- د شرق د تمدن تاریخ: پر **۱۳۶۴**ل کال یې ژباړلی او د ادبیاتو پوهنځي د درسي کتاب په توګه د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوی دی.

۷- د ادب مطالعه: دا د لیکوال ژباړل شوی اثر دی، د قومونو او قبایلو وزارت چاپ.

۸- د رضواني منتخب نثرونه: د افغانستان د علومو اکاډمۍ چاپ.

۹- پښتو-پښتو تشریحي قاموس، ګډه پروژه، د افغانستان د علومو اکاډمۍ چاپ.

۱۰- پښتو کلي، درېیم، څلورم او پنځم ټوک کې یې هم له یو درې کسیز هئیت سره کار کړی دی.

۱۱- خوشال او د هغه ادبي کورنۍ: ژباړه، د کابل مجلې له لارې چاپ شوی دی.

۱۲- د ملا لتاړ دېوان: په کابل کې چاپ شوی دی.

۱۳- نژادي توپير: ناچاپ.

۱۴- د نړۍ د غوره ليکوالانو او ادبياتو معرفي: ناچاپ.

۱۵- مادي او معنوي کلتور: ناچاپ.

۱۶- د لنډې کيسې فني او تخنيکي خواوې، پر دې سربېره يې يو شمېر ليکنې او مقالې هم د هېواد په مطبوعاتو کې چاپ شوي دي.[1]

سهراب ديدار:

ديدار پر ۱۳۵۲ل کال له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار يې دادي:

۱- د لنډو کيسو مجموعه، ناچاپ.

۲- د فولکوري کيسو مجموعه، ناچاپ.

۳- ولسي لوبې: ناچاپ.[1]

داد محمد راسا:

راسا پر ۱۳۶۴ل کال د ادبياتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی دی او د (رڼا استازی) په نوم يې د شعرونو يوه مجموعه خپره شوې ده.

محمد نعيم سالارزی:

(۱) دا ليکوال او دا څېړې، ۱۲۳-۱۲۴مخونه.

(۱) دا ليکوال او دا څېړې، ۱۷۶مخ.

سالارزی پر **۱۳۴۲**ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی او دا لاندې اثار يې ليکلي دي:

۱- پښتو-پښتو تشریحي قاموس، ګډه پروژه، پنځه ټوکه، ۳ ټوکه چاپ شوي دي.

۲- شيخ ملي او د ځمکو وېش: **۱۳۶۳**ل کال، د قومونو او قبايلو وزارت چاپ.

۳- د خوشال فرهنګ: **۱۳۶۵**ل کال چاپ.

۴- پخوانيو پښتو چاپي ديوانونو کې متلونه او اصطلاحات، د کابل مجلې له لارې په متفرق ډول خپور شوي دي.[1]

محمد اسماعيل سړه بن:

سړه بن پر **۱۳۴۵**ل کال له ادبياتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی او دغه اثار يې تراوسه پورې پښتو ادب ته وړاندې کړي دي:

۱- د خوشال رباعيات: چاپ.

۲- د دولت لواڼي ديوان، چاپ.

۳- د خوشال خټک ديوان لومړی او دويم ټوک، چاپ.

۴- پښتو لنډۍ، چاپ.

۵- فولکوري طب، چاپ.

۶- د خوشال خټک فرهنګ، چاپ.

---

[1] دا ليکوال او دا څېړې، ۲۳۰مخ.

۷- د پښتو ادب په تاریخ کې د اخوند دروېزه او دده د پیروانو ادبي مقام، چاپ.

۸- د اماني دورې ریفورمونه، چاپ.[1]

نورمحمد سهیم:

سهیم پر **۱۳۵۵**ل کال د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي د ژورنالیزم له څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار یې په دې ډول دي:

۱- د څراغ ارمان: د لنډو کیسو مجموعه، **۱۳۶۴**ل کال، د لیکوالو انجمن.

۲- په پښتو لنډو کیسو کې ریالیستیکي افکار، چاپ.

۳- څلور مقالې پر فردوسي او شهنامه (ژباړه).

۴- د محمد رسول د جغتو د دېوان تحقیقي متن، ناچاپ.

۵- د برې پښتونخوا او سنیو لنډو کیسو ته کره کتنه، ناچاپ.

۶- په پښتو او سني شعر کې د نوښت مسئله، **۱۳۶۹**ل کال، د لیکوالو انجمن.[2]

شریفه شریف:

نوموړې پر **۱۳۵۴**ل کال د کابل پوهنتون له ادبیاتو پوهنځي فارغه شوې ده، دغه اثار یې لیکلي دي:

---

[1] دا لیکوال او دا څېړې، **۲۴۳**مخ.

[2] دا لیکوال او دا څېړې، **۲۲۲**مخ.

۱- د ژوند انځور (د پښتو د نثر او شعر منتخب)، **۱۳۵۲**ل کال، پښتو ټولنه.
۲- د لنډې کیسې تیوري (ژباړه).[1]

محمد نبي صلاحي:

صلاحي پر **۱۳۶۱**ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او اثار یې دادي:
۱- نوې ادبي تیوري، پر **۱۳۶۹**ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوې ده.
۲- ادبي ګلشن (شعرونه او مقالې) ناچاپ.
۳- د حافظ کانۍ، د لنډو کیسو مجموعه.
۴- په پښتو شعر کې د انځور مسئله: ناچاپ.[2]

فرهاد ظریفي:

ظریفي پر **۱۳۵۲**ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی، اثار یې دادي:
۱- حیات افغاني: لطیف طالبي او ظریفي په ګډه ژباړلی، د قومونو او قبایلو وزارت چاپ.

---

[1] دا لیکوال او دا څېړې، ۲۸۱مخ.
[2] دا لیکوال او دا څېړې، ۳۰مخ.

۲- د غازي امان الله خان سقوط، له اردو نه په پښتو ژباړل شوی دی.

۳- د صفاري کورنۍ تر مشرۍ لاندې د افغانستان د خلکو د ازادۍ غوښتلو مبارزه، (رساله) ناچاپ.

۴- همدا ډول يې د پکتيا د دودونو په باب يو څه معلومات راټول کړي دي، چې تر اوسه لا چاپ شوي نه دي.[1]

محمد عيان عيان:

عيان پر **۱۳۴۹**ل کال د ادبياتو پوهنځي د ژورناليزم له څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار يې په لاندې ډول دي:

۱- علمي سوسياليزم: په پښتو يې ژباړلی او تر **۱۳۵۷**کال د مخه چاپ شوی دی.

۲- چپه کښ: يوه کيسه ده، چې پر **۱۳۵۷**ل کال چاپ شوې او په روسي ژبه ژباړل شوې ده.

۳- کوچۍ: د لنډو کيسو مجموعه ده، چې پر **۱۳۶۴**ل کال د ليکوالو انجمن له خوا خپره شوې ده.

۴- د ډيالکټيکي ماترياليزم لنډ کورس په نوم يې يو اثر هم ژباړلی، چې تر اوسه چاپ شوی نه دی.[1]

غوټۍ خاورې:

---

[1] دا ليکوال او دا څېرې، **۳۲۰** مخ.

[1] دا ليکوال او دا څېرې، **۳۲۲**مخ.

غوټی خاورې پر ۱۳۶۲ل کال د کابل پوهنتون له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغه شوې او دا يې اثار دي:

۱- د ننګرهار نکلونه، چاپ.

۲- د پښتو په شفاهي ادب کې شکل او مضمون.[1]

عاشق الله فریاد:

فریاد پر ۱۳۶۴ل کال د ژبو او ادبیاتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی دی، اثار يې په دې ډول دي:

۱- ډیوې: د شعرونو مجموعه، د لیکوالو انجمن چاپ.

۲- د چاربیتو د پیدا ایښت او جوړښت په باب یې تحقیقي څېړنه هم کړې ده، چې تراوسه چاپ شوې نه ده.

۳- د لغمان د ځینو شاعرانو شعرونه یې هم راټول او د مجموعې په شکل ترتیب کړي دي.[2]

محمد اکبر کرګر:

کرګر پر ۱۳۵۲ل کال د ادبیاتو پوهنځي له فلسفې څانګې څخه فارغ شوی دی او تراوسه یې لاندې اثار ټولنې ته وړاندې کړي دي:

۱- کیسې او حماسې (څېړنه او ژباړه)، چاپ.

۲- د اګست یو د برشمه یا بلشویکا: چاپ.

۳- شپې: د لنډو کیسو مجموعه، ۱۳۶۴ل کال چاپ.

۴- لیننیزم په تیورۍ او عمل کې (ژباړه) چاپ.

---

[1] دا لیکوال او دا څېړې، ۳۳۰ مخ.

[2] دا لیکوال او دا څېړې، ۳۲۴-۳۲۷مخونه.

۵- غني د شګو په محل کې: **۱۳۶۵**ل کال چاپ.
۶- څو ادبي يادونې، **۱۳۶۶**ل کال چاپ.
۷- سينده ځه، سينده بهېږه، د لنډو کيسو مجموعه، چاپ.
۸- استتيک مقولې، چاپ.
۹- په حالنامه کې د بايزيد روښان عرفاني افکار، چاپ.
۱۰- د ثور انقلاب او د ملي او قبايلي مسايلو مقدماتي څېړنه، ناچاپ.
۱۱- د پښتو ګړنې يا اصطلاحات، ناچاپ.
۱۲- منځنۍ پېړۍ او سکولاستيکي افکار، ناچاپ.[1]

فضل الهي ګران:

ګران پر **۱۳۶۰**ل کال د ادبياتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار يې دادي:
۱- د هيلو ګودرونه: دشعرونو مجموعه، د ليکوالو انجمن.
۲- د برېښنا پړک: ناچاپ.
۳- افغاني غورځنګ، ناچاپ.
۴- د ننګرهار غږ: ناچاپ.
۵- شنې لوخوړې: ناچاپ.
۶- لګېدلی اور: ناچاپ.
۷- سرې سکروټې: ناچاپ.

[1] دا ليکوال او دا څېړې، **۳۵۹**مخ.

۸- د خپګان څپې: ناچاپ.
۹- د پیوستون نغمې: ناچاپ.
۱۰- د ګران شاهیکوټي شاعري (حالنامه).
۱۱- لاسنیوی.
۱۲- د شاهیکوټ دودونه او رواجونه.
۱۳- د پښتنو د تاریخ میتودولوژي.[1]

میراحمد ګوربز:

نوموړی پر **۱۳۴۸**ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او (د ګوربزو نکلونه) په نوم یې اثر لیکلی، چې د افغانستان د علومو اکاډمۍ له خوا خپور شوی دی.

عبدالمتین متین:

متین پر **۱۳۴۵**ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او دغه لاندې اثار یې ټولنې ته وړاندې کړي دي:
۱- د کامګار ختک دیوان انتقادي متن: **۱۳۵۸**ل کال چاپ.
۲- د خوشال کلیات لومړی ټوک: **۱۳۵۸**ل کال چاپ.
۳- د خوشال خان ختک سواتنامه.
۴- د خوشال خان ختک دستارنامه.

---

[1] دا لیکوال او دا څېړې، **۳۷۱**مخ.

۵- امیر کروړ اور چند شاعران، یوه کوچنۍ رساله ده، چې د نوموړي په زیار چاپ شوې ده.[1]

کمال الدین مستان:

مستان پر **۱۳۶۴**ل کال د ژبو او ادبیاتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی دی، دغه یې اثار دي:

۱- ولسي پانګه: د فرهنګ مجلې له لارې خپره شوې ده.

۲- ولسي شاعران: د هنر مجلې له لارې یې ځینې ولسي شاعران معرفي کړي دي.

۳- د خوږ ژبي شاعر بهايي جان ژوند لیک: د رسالې په شکل چاپ شوی دی.

۴- توفان: د ګورکي د لنډو کیسو ژباړه ده، **۱۳۶۳**ل کال چاپ.

۵- د لمر شغلو ته: د شعرونو لومړۍ مجموعه، چاپ.

۶- د شهادت پانې: د شعرونو دویمه مجموعه، چاپ.

۷- زما پوهنځی: د ګورکي د یو اثر ژباړه ده، چې چاپ شوی دی.[1]

نصر الله خان ناصر:

---

[1] دالیکوال او دا خپرې، **۳۹۸** مخ.

[1] دا لیکوال او دا خپرې، **۳۹۸**مخ.

نوموړی پر **۱۳۵۷** ل کال د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی او (د پښتني فولکور د ترجمو تاریخي سیر ته یوه کتنه) تر نامه لاندې یو اثر لیکلی چې چاپ شوی نه دی.

نظري اریانا:

له ادبیاتو پوهنځي فارغ شوی دی او تراوسه یې د (لیکوال) په نامه یو اثر په پښتو ژبه ژباړلی دی او چاپ کړی دی.

تاج محمد یاري:

نوموړی د ژبو او ادبیاتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی دی او د (ستوری او سیوری) تر نامه لاندې یې د شعرونو یوه مجموعه د لیکوالو د انجمن له خوا چاپ شوې ده.

سیدالشاه پولاد:

نوموړی پر **۱۳۴۰** ل کال د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی او د (ښکلا پېژندنه) په نوم یې یوه رساله د زېري جریدې له خوا په متفرق ډول خپره شوې ده.

نورالله ولسپال:

ولسپال پر **۱۳۵۱** ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی او دغه ادبي کارونه یې ترسره کړي دي:

۱- د خوشال کلیات، ۱،۲، ۳ ټوک (ګډه پروژه) چې لومړی ټوک یې پر **۱۳۵۸** ل کال چاپ شوی دی.

۲- د عبدالقادر خان خټک دېوان، د علومو اکاډمۍ چاپ.

معروف شاه خان:

نوموړی له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او اثار یې دا دي:

۱- د حمید په دېوان کې د تلمیح صنعت ډولونه (د پوهنیارۍ تیزس) ناچاپ.

۲- په پښتو کې د فاعلي جملو د استعمال جوړښت او ځانګړتیاوې (دماسترۍ تیزس) ناچاپ.

۳- پښتو پښویز سمونونه یا پښتو ګرامري مطابقتونه (د پوهندوی رتبې ته)، ناچاپ.

خان سلام:

د ادبیاتو له پوهنځي پښتو څانګې څخه فارغ شوی او دا لاندې اثار یې لیکلي دي:

۱- د میرزاخان انصاري د دېوان قافیوي نیمګړتیاوې (پوهنیارۍ رتبې ته) ناچاپ.

۲- د حمید په دېوان کې د استعارې او کنایې ادبي صنعتونو لټونه او تحلیل، ناچاپ.

محبوب شاه ارزومند:

د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار یې دا دي:

۱- د امانت او اور لمبې: د داستانو نقد (د پوهنیارۍ تېزس) ناچاپ.
۲- د پښتو نظم کلاسیک ژانرونه (د پوهنملۍ تېزس)، ناچاپ.

شاه ولي خان:

نوموړی د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی او دا لاندې اثار یې لیکلي دي:
۱- پښتو ویي پانګه (د پوهنملۍ تېزس) ناچاپ.
۲- د پښتو نثر ډولونه او بشپړتیايي پړاوونه (د پوهندوی تېزس) ناچاپ.

پري اقبال:

د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغه شوې ده او اثار يې دادي:
۱- د خوګیانو د وزیرو ګړدود (د ماسترۍ تېزس)، ناچاپ.
۲- د لوی ننګرهار نوموړکي شاعران، ناچاپ.

فیاض:

نوموړی د ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې فارغ التحصيل دی، اثار يې دادي:

۱- په پښتو لنډو کيسو کې د رياليزم څرنګوالی (د پوهنملۍ تيزس) ناچاپ.

۲- د روښاني ادبياتو په هنداره کې د روښاني نهضت په باب د بېلابېلو نظريو کره کتنه (د پوهندوی تيزس) ناچاپ.

عزيزالله جبارخېل:

جبارخېل د ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې فارغ التحصيل دی او د (غلجايي حصارک ګرد ودونه) په نوم يې يو اثر ليکلی، خو چاپ شوی نه دی.

سيد محی الدين هاشمي:

هاشمي پر ۱۳۶۱ل کال د کابل پوهنتون له ژبو او ادبياتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی، اثار يې دادي:

۱- ابدي ژوند، چاپ.

۲- د سردرو توتيان، (د ولسي شاعرانو تذکره) چاپ.

۳- پښتو ګرامر (ژباړه) چاپ.

۴- د ادبي- هنري او کلتوري اصطلاحاتو تشريحي فرهنګ (دوه ټوکه) ناچاپ.

۵- په پښتو لنډيو کې انګېرنې، چاپ.

۶- ليدلی خوب (د اشعارو مجموعه) ناچاپ.

۷- د سرمنزل په لور، د ادبي ټوټو مجموعه، ناچاپ.

۸- د کونړ سادات، ناچاپ.

۹- په کوز کونړ کې د جهاد پيلامه او ادامه، ناچاپ.

۱۰- د روسانو د مزدور رژيم په زندانو کې ليدلي او اورېدلي حالات، ناچاپ.

۱۱- د ادب پوهنې بنسټونه (درسي کتاب).

۱۲- د هجرت پر لار او ديار (سفرنامه) ناچاپ.

۱۳- د پښتو معاصر ادب تاريخ (د ادبياتو درسي کتاب)

۱۴- د ليکوالۍ فن، چاپ.

۱۵- د جهاد او مقاومت فرهنګي مرکزونه او خپرونې.[1]

---

[1] د ليکوالۍ فن: سيد محی الدين هاشمي، پېښور، چاپ.

توریالی ځاځی:

پر **۱۳۵۳**ل کال د ادبیاتو پوهنځي له ژورنالیزم څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار یې دادي:

۱- د شعرونو مجموعه: چاپ.

۲- جهادي لنډۍ: چاپ.

۳- د لنډو کیسو مجموعه: چاپ.

سید ګلاب سباوون:

پر **۱۳۵۵**ل کال د ادبیاتو پوهنځي له ژورنالیزم څانګې نه فارغ شوی دی:

۱- د حمزه ژوند و اند: ناچاپ.

محمد نسیم ستانیزی:

پر **۱۳۵۵**ل کال له ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي څخه فارغ شوی دی. پښتو اثار یې دادي:

۱- ځاله او طوفان (د لنډو کیسو مجموعه).

۲- د لارې مشال (ژباړه).

۳- د مارکسیزم اشتباه، چاپ.

۴- د اسلام څلور ستر فاتحین.

۵- د توحید، نبوت او له مرګه وروسته ژوند عقلي ثبوت، ژباړه.

۶- جونګړه او ماڼۍ (دلنډو کیسو مجموعه) چاپ.

۷- د اسلامي انقلاب هنداره: (ژباړه) چاپ.
۸- هغه ټول پسې ليواله وو: د لنډو کيسو مجموعه. چاپ.
۹- توري حاشيې: د لنډو کيسو مجموعه، چاپ.
۱۰- ځلايي کونجې: د لنډو کيسو مجموعه، چاپ.
۱۱- د اسلامي دعوت اصول: (ژباړه).
۱۲- سور ښامار: (ژباړه).
۱۳- د ايشيا په زړه کې طوفان، چاپ.
۱۴- د اسلام اقتصادي اصول، ناچاپ.
۱۵- څلور زندانونه، ناچاپ.

محمد آصف صميم:

پر **۱۳۵۲**ل کال د ادبياتو او بشري علومو پوهنځي عربي څانګې څخه فارغ شوی دی. اثار يې دادي:

۱- رښتيانې کيسې (ژباړه) چاپ.
۲- د رحمان بابا ديوان نوم ښود، چاپ.
۳- مړه يې مه بولئ ژوندي دي، ۲ ټوکه، چاپ.
۴- توحيدي ټولنه او ټولنيز عدالت، (ژباړه) ناچاپ.
۵- د حضرت علي(رض) لنډې ويناوې (ژباړه)، ناچاپ.
۶- رښتيا خبرې، درې جلده، (ژباړه) ناچاپ.
۷- خوشال او قران.
۸- خوشال ياد کړي شاعران.
۹- شاعر د شاعر په هنداره کې.

۱۰- خوشال نومښود.
۱۱- د رحمان بابا فرهنګ.
۱۲- پښتو درسي کتاب د ۴ او ۲ ټولګي لپاره.
۱۳- وهابیت د قران او سنتو په رڼا کې (ژباړه) چاپ.
۱۴- د اسلام په جامه کې د استعمار مزدوران، چاپ.
۱۵- د پټې خزانې میزان رښتیا میزان دی (ګډ اثر) چاپ.
۱۶- په کلاسیکو ادبیاتو کې پښتو ګړنې، ناچاپ.
۱۷- زندان خوږلې یادونه (ژباړه). ناچاپ.
۱۸- ګام پر ګام له خوشال سره، (پوهه) مجله کې چاپ شوی دی.
۱۹- د شعرونو مجموعه (سانګې).
۲۰- پښتو نامې.
۲۱- زړه ویې پانګه.
۲۲- د خوشال د ژبې ټوپک.
۲۳- د لرغونې شاعرۍ غورچاڼ.
۲۴- په پښتو لرغونې شاعرۍ کې متلونه.
۲۵- شعرونه ایاتونه.
۲۶- شعرونه حدیثونه.
۲۷- د پښتو د لیکنۍ ژبې د معیاري اړخ یوجاج.
۲۸- رښتیني اتلان (ژباړه).
۲۹- د ملا لتاړ د دیوان د چاپي او خطي نسخو مقابله.
۳۰- خوشال یاد کړي کتابونه.
۳۱- د حمزه لیکونه.

۳۲- په انساني غړو پورې اړوند ګړنې.
۳۳- روهیلې په هندوبار کې.
۳۴- ځان پېښې له (۹۴-۸۴) پورې.
۳۵- روښاني روحاني فرهنګ.
۳۶- رښتیانۍ خبرې.

محمد عارف غروال:

پـر ۱۳۴۷ل کـال د ادبیـاتو پـوهنځي لـه پښـتو څـانګې څخـه فـارغ شوی دی. اثار یې دادي:

۱- د دولت لوانې د دېوان انتقادي متن، چاپ.
۲- د رحمان بابا د دېوان انتقادي متن، چاپ.
۳- د خوشال خټک د کلیاتو د لومړي ټوک انتقادي متن، چاپ.
۴- د سید جمال الدین افغان العروة الوثقی، چاپ.
۵- د حبیب الله دېوان، چاپ.
۶- غرنۍ سندرې، چاپ.
۷- د بنګـړو شـرنګ (د معاصـرو شـاعرانو د اشـعارو مجموعـه) چاپ.
۸- د وینو فوارې، د جهادي شعرونو مجموعه، چاپ.
۹- تورزن تورن افغان، د جهادي شعرونو مجموعه، چاپ.
۱۰- بمونه او غمونه، د جهادي شعرونو مجموعه، چاپ.
۱۱- راه عمل فارسی ترجمه، چاپ.

۱۲- منظر مرگ، فارسی ترجمه، چاپ.
۱۳- انگلیسي پښتو ورځنۍ خبرې (ژباړه) چاپ.
۱۴- د خوشال خټک د کلیاتو د دویم ټوک انتقادي متن، ناچاپ.
۱۵- اختیارات بدیعي د پښتو یوناني طب، ناچاپ.
۱۶- د پکتیا ولسي شاعران، ناچاپ.
۱۷- د وطن مینه د شعرونو مجموعه، ناچاپ.
۱۸- کورنی طب، (ژباړه). ناچاپ.
۱۹- غوټۍ نامه د شعرونو مجموعه، ناچاپ.
۲۰- قصص الانبیاء (ژباړه)، ناچاپ.

فدا محمد فایض:

پر **۱۳۵۲**ل کال د ادبیاتو پوهنځي له دري څانگې څخه فارغ شوی دی، یوه د شعرونو مجموعه لري، چې تر اوسه نه ده چاپ شوې.

ذکریا ملاتړ:

پر **۱۳۵۲**ل کال د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي له پښتو څانگې څخه فارغ شوی دی، اثار یې دادي:

۱- د پښتو متلونو او اصطلاحاتو قاموس لومړی ټوک، (تالیف).
۲- په پښتو ادب کې د طالب په نوم شاعرانو تذکره، (تالیف)
۳- چې نه غواړم مه یې راپېښوې، دزندان کیسه، (تالیف).
۴- د پښتو په ولسي ادب کې د ماشومانو شاعري، (تالیف)

۵- تیرایان او تیرایي ژبه، (تالیف).
۶- پر افغانستان باندې د روسانو د تېري اساسي علتونه، (تالیف).
۷- عملي لار او علمي فلسفه، (ژباړه).

فضل ولي ناګار:

د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی، ((دا هغه بالا حصار دی)) په نوم یې د شعرونو یوه مجموعه خپره شوې ده.

محمد حسن ولسمل:

پر ۱۳۴۲ل کال له ادبیاتو پوهنځي فارغ شوی دی.
۱- ظاهر شاه د قضاوت په تله کې، (د ګډو مقالو مجموعه)، چاپ.
۲- زنداني سوغات، چاپ.

محمد معصوم هوتک:

پر ۱۳۶۶ل کال د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی. اثار یې دادي:
۱- پاشلې ویناوې، د مولوي صالح محمد هوتک، ترتیب، سریزه، تحشیه او تعلیقات، ۱۳۶۹ل کال چاپ.
۲- سرامنې اوښکې، (شعرونو مجموعه)، ۱۳۶۹ل کال چاپ.

۳- د میرزا حنان بارکزي دیوان، ترتیب، سمون، سریزه، مقابله او ویي پانګه، ۱۳۷۰ل کال چاپ.
۴- میرزا عبدالودود هوتک، ناچاپ.
۵- ښکار او کندهار، ناچاپ.
۶- احمدشاهي کندهار، ناچاپ.
۷- پښتنې قبیلې او روایتي شجرې، ناچاپ.
۸- بحرالعلوم، دوست محمد خټک، ۱ ټوک، ترتیب، سریزه، سمون او حاشیه، ناچاپ.
۹- خیرالبیان او دربیم قرائت، چاپ، (ګډ هڅه واد).
۱۰- د ملا امیر دیوان، ترتیب او سریزه، ناچاپ.
۱۱- د غره او دوره (ژوند لیک)، ناچاپ.
۱۲- د زړه ایشناو، د شعرونو مجموعه، ناچاپ.[1]

وسیع الله سیار:

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی.

۱- په پښتو کې د مسجع نثر د پیدایښت او پایښت مسئله، پر ۱۴۱۳هـ ق کال لیکل شوی.

افضل شېرزاد:

---

[1] پوخ کانی، محمد معصوم هوتک، ټورنټو، کاناډا، ۱۳۷۵ل کال چاپ د پښتنې څلورم مخ.

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له انګلیسي څانګې څخه فارغ شوی دی، د شعرونو یوه مجموعه لري، چې تراوسه لا چاپ شوې نه ده.

عبیدالله محک:

محک د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي انګلیسي څانګه لوستې، نوموړی په پښتو او دري ژبو یو شمېر اثار لیکلي دي، پښتو اثار یې دا دي:

۱- د نیمو شپو چغې: د لنډو کیسو مجموعه، د لیکوالو انجمن، کابل چاپ.

۲- ګل په جبه زار کې (ناول)، ۱۳۷۰ل کال چاپ.

لعل پاچا ازمون:

ازمون تر دریم ټولګي پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو څانګه لوستې او بیا یې د جګړو له امله خپل وروستی کال د ننګرهار په پوهنتون کې بشپړ کړ، تراوسه یې دغه ادبي فعالیتونه ترسره کړي دي:

۱- د ملنګ جان خوږې نغمې له نویو زیاتونو سره، ۱۳۷۰ل کال چاپ.

۲- د سیند غاړې ګلونه، د محمد نور د شعرونو راټولونه او سریزه، لاهور چاپ.

۳- پرهرونه دي چې خاندي: د شعرونو مجموعه، پېښور، **۱۳۷۲**ل کال چاپ.

۴- کابل د وینو او لمبو په سین کې: د کابل په باب د شعرونو مجموعه، راټولونه، پېښور، **۱۳۷۳**ل کال چاپ.

۵- د خسرو شعرونه: سریزه او راټولونه، ناچاپ.

غلام نبي فراهي:

غلام نبي فراهي د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې فارغ شوی او بیا یې له همدې څانګې ماسټري هم ترلاسه کړې ده. د لیسانس دورې پر مونوګراف سربېره (د استاد بېنوا ر ژوند او اثار په نامه یې د ماسټرۍ دورې د تیزس په توګه یو بل اثر هم لیکلی دی.

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو مونوګرافونه

۱- د رحمان بابا او خوشال شعر او شاعري:

د شریفې خوګیاڼی (اسلمي) له خوا پر ۱۳۴۲ل کال د پوهاند صدیق الله رښتین تر لارښوونې لاندې لیکل شوی، د مخونو شمېر یې (۲۴) دی. په دغه مونوګراف کې د رحمان بابا د اشعارو پر اخلاقي، ټولنیزو، تصوفي او د خوشال د اشعارو پر اخلاقي، ټولنیزو، عشقي او حماسي خواوو لنډې خبرې شوي دي.

۲- بلوخ او بلوخي:

عبدالرحمن بلوخ د پوهاند صدیق الله رښتین تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۴۳ل کال لیکلی دی، د مخونو شمېر یې (۴۴) دی. دغه مونوګراف پر شپږو څپرکو وېشل شوی، چې په هره برخه کې یې د بلوخو او بلوخي ژبې په باب لنډه رڼا اچولې.

۳- د باختري او ایرانیو تاریخي انکشاف:

د محمد کریم اڅکزي له خوا پر ۱۳۴۳ل کال لیکل شوی، لارښود استاد یې حبیب الله جاج پښتون زوی دی، د مخونو شمېر یې (۲۰) ته رسېږي.

۴- د کوچنیانو شفاهي ادب یا د کوچنیانو فولکور:

د شاه ولي له خوا پر **۱۳۴۴**ل کال پـه **۹۷** مخونـو کـې لیکـل شـوی، پـه مونـوګراف کـې د کوچنیـانو شـفاهي ادب تـه پـر کتنـې سـربېره د هغو پر روزنیز اړخ هم رڼا اچول شوې ده.

۵- پښتنې شاعرانې:

د زرغونې زېور له خوا پر **۱۳۴۵**ل کال په (**۷۵**) مخونو کـې د لـوی استاد علامه عبدالحی حبیبي تر لارښوونې لاندې لیکل شـوی دی. په دغه مونوګراف کې ټولې (**۳۳**) پښتنې شاعرانې معرفي شوې او د شعرونو بېلګې یې راوړل شوې دي.

۶- د ننګرهار د سیمې ولسي شاعران:

د زېورالـدین زېـور لـه خـوا پـر **۱۳۴۵**ل کـال پـه (**۵۱**) مخونـو کـې لیکل شـوی، لارښـود اسـتاد یـې پوهاند عبدالحی حبیبي دی، پـه دغه مونـوګراف کـې د (**۳۶**) تنـو شـاعرانو ژونـد لیـک او د شعرونو بېلګې خوندي دي.

۷- د ادبي تاریخ تیوري:

پر **۱۳۴۶**ل کال په (**۴۸**) مخونو کې د حبیب الله تږي لـه خـوا لیکـل شوی دی. په دې مونوګراف کې د ادب تاریخ تیـوري، تـاریخي سـیر او د تیورۍ د میتود په باب خبرې شوې دي.

۸- د تګاب د سیمې ولسي شاعران:

لیکوال یې سید امیر دی، پر ۱۳۴۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې لیکل شوی دی. د مخونو شمېر یې (۸۱) ته رسېږي، په دې مونوګراف کې د تګاب د څلورو تنو شاعرانو ژوند لیک او د شعرونو بېلګې راغلي دي.

۹- د ننګرهار مجله:

دا مونوګراف د شاه ولي قرار له خوا پر ۱۳۴۲ل کال د استاد محمد حسین راضي تر لارښوونې لاندې لیکل شوی، د مخونو شمېر یې (۴۷) ته رسېږي. دا مونوګراف شپږ څپرکي لري او د ننګرهار مجلې د موضوعي نیولیک (فهرست) په باب په کې خبرې شوي دي.

۱۰- د کونړ د سیمې اجتماعي دودونه:

د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې د جلال الدین کونړي له خوا پر ۱۳۴۲ل کال په (۲۷) مخونو کې لیکل شوی دی. په دې مونوګراف کې د کونړ د خلکو په ځینو دودونو او رواجونو لنډه رڼا اچول شوې ده.

۱۱- بازارک او څخوبی:

د عبدالباقي (شینواري) له خوا پر ۱۳۴۲ل کال لیکل شوی، د مخونو شمېر یې (۲۷) دی. یاد شوی مونوګراف دوه برخې لري، په

لومړۍ برخه کې یې د بازارک او په دویمه برخه کې یې د څڅوبي سیمو په باب خبرې شوې دي.

۱۲- د افغانستان په تاریخ او ادبیاتو کې د روښانیانو د نهضت مقام:

د عبدالقیوم نورزي له خوا په (**۲۴**) مخونو کې پر **۱۳۴۷**ل کال لیکل شوی، په دغه مونوګراف کې د روښانیانو د نهضت ماهیت، اصولو او عقایدو په باب خبرې شوې دي.

۱۳- د شګې پخواني شاعران:

عبدالمجید زاخېل د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې پر **۱۳۴۸**ل کال لیکلی، د مخونو شمېر یې (**۵۱**) ته رسېږي. په دې مونوګراف کې د شګې د څو تنو شاعرانو ژوند لیک او د شعرونو بېلګې راوړل شوې دي.

۱۴- پښتني دودونه-کړنې او فالونه:

د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې علي محمد منګل پر **۱۳۴۸**ل کال لیکلی دی. دغه مونوګراف (۷۰) مخونه لري او د پکتیا د خلکو د ځینو دودونو په باب په کې لنډه رڼا اچول شوې ده.

۱۵- د لغمان بشري جغرافيه:

اسدالله (رويا) پر ۱۳۴۸ل کال په (۲۷) مخونو کې ليکلې دی. لارښود استاد يې حميدالله امين دی، په ياد شوي مونوګراف کې د لغمان ولايت پر ځينو دودونو، رواجونو او ځينو سپورتي لوبو لنډه رڼا اچول شوې ده.

۱۶- مېرمن حميده او د هغې ژوند او اشعارو ته يوه کتنه:

عبدالصبور مليار په (۴۰) مخونو کې پر ۱۳۴۸ل کال د حبيب الله جاج تر لارښوونې لاندې ليکلې دی. په نوموړي مونوګراف کې د مېرمن حميدې ژوند ليک او د شعرونو نمونې راوړل شوي دي.

۱۷- د شيدا په فکر او شعر لنډه څېړنه:

خيرمحمد شينواري پر ۱۳۴۹ل کال ليکلې دی، (۳۸) مخه لري د کاظم خان شيدا د ژوند پر حالاتو او د شعر پر ځينو ځانګړنو خبرې شوي دي.

۱۸- د پکتيا ولايت د کوملې پېژندنه:

محمدعلم نواب خېل د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۴۹ل کال ليکلې دی، (۷۹) مخونه لري. په دې مونوګراف کې د پکتيا ولايت د کوملې د سيمې پر لنډې پېژندنې سربېره د نوموړې سيمې پر ځينو قوانينو او دودونو هم لنډې خبرې شوې دي.

۱۹- د پکتیا ولایت د ځائیو ولسي شاعران:

د سید محمد کارګر له خوا د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې پر **۱۳۴۹**ل کال لیکل شوی دی. (**۵۵**) مخونه لري، په نوموړي مونوګراف کې د پکتیا ولایت د هاشم خېلو او عمرخېلو د سیمو (**۷۲**) تنه شاعرانو پېژندګلوي او شعري بېلګې راغلي دي.

۲۰- د نوزاد رواجونه:

نصرالله نوزادي پر **۱۳۴۹**ل کال په (۲۸) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې په دریو برخو کې د نوزاد د خلکو پر ځینو رواجونو خبرې شوي دي.

۲۱- خوشال خان او د پښتنو د ازادۍ تحریک:

عبدالمالک شهبازخېل پر **۱۳۵۰**ل کال د پوهاند میرحسن شاه تر لارښوونې لاندې لیکلی، (**۵۰**) مخونه لري. په نوموړي مونوګراف کې د خوشال خان پر ژوند، اقتصادي او ټولنیزو حالاتو باندې لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۲- د راډیو افغانستان د پروګرامونو شکل او څرنګوالي ته یوه کتنه:

شاه محمود زیارمل پر ۱۳۵۰ل کال په (۲۰) مخونو کې لیکلی، په نوموړي مونوګراف کې د کابل راډیو د پروګرامونو او دهغو د نشر او خپرېدو د وختونو په باب معلومات ورکړل شوي دي.

۲۳- د پشه یي د خلکو محیط او د ژبې معرفي:

نورمحمد غمجن الینګاري په (۲۸) مخونو کې پر ۱۳۵۰ل کال لیکلی، په یاد شوي مونوګراف کې د پشه یي ژبې او د پشه یانو د محیط په باب رڼا اچول شوې ده.

۲۴- د افغانستان کالنۍ د مضامینو فهرست:

سید عبدالستار رازي پر ۱۳۵۰ل کال په (۵۵) مخونو کې لیکلی، لارښود استاد یې محب الله رحمتي دی.

۲۵- د اندړو دودونه:

د محمد اسلم قربانخېل له خوا د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې پر ۱۳۵۰ل کال لیکل شوی دی، په یاد شوي مونوګراف کې د غزني د اندړو ولسوالۍ د خلکو د ټولنیزو دودونو په باب خبرې شوې دي.

۲۶- د احمدشاه بابا لښکرکشي او دده د امپراطورۍ حدود:

امان الله ایازي پر ۱۳۵۱ل کال د پوهاند میرحسین شاه تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی. په دغه مونوګراف کې د احمد شاه بابا د واکمنۍ د حدودو او لښکر کشیو په باب په لنډیز سره خبرې شوې دي.

۲۷- د پښتونستان مسئله د تاریخ په اوږدو کې:

عبدالشاه ظفرخېل پر ۱۳۵۱ل کال د پوهنوال حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. (۵۲) مخونه لري.

۲۸- پښتونستان:

لیکواله یې حفیظه ده، پر ۱۳۵۱ل کال یې د پوهاند میرحسین شاه تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی. (۸۲) مخونه لري، په یاد شوي مونوګراف کې د پښتونستان پر جغرافیایي موقعیت خبرې شوي او د پښتونستان د ځینو ملي مبارزو لکه خان عبدالغفار خان پېژندګلوي په کې راغلې ده.

۲۹- عربي ژبه د پېړیو په بهیر کې:

عبدالغفور رسول پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی، (۳۰) مخونه لري. مونوګراف درې برخې لري او د عربي ژبې د پرمختګ او څرنګوالي په باب په کې خبرې شوې دي.

۳۰- د قره باغ پښتني دودونه:

محمد حسن پر ۱۳۵۲ل کال په (۵۸) مخونو کې لیکلی، د غزني ولایت د قره باغ د سیمې د پښتنو د ځینو دودونو په باب په کې معلومات وړاندې شوي دي.

۳۱- د لغمان ولایت د ملي شاعرانو په شعرونو کې د ځایونو نومونه:

محب الدین محب پر ۱۳۵۲ل کال په (۵۱) مخونو کې لیکلی، په دې مونوګراف کې د یادې شوې سیمې د اتو تنو شاعرانو د شعرونو له مخې سیمه ییزو نومونو ته ګوته نیول شوې ده.

۳۲- وړانګې ورځپاڼه:

محمد انور پر ۱۳۵۲ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د یادې شوې خپرونې او د هغې د مضامینو په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۳۴- د قرغیو د ولسوالۍ جغرافیه:

محمد اعظم حیدري پر ۱۳۵۲ل کاې د پوهاند حمید الله امین تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی، (۷۵) مخونه لري، په دې

مونوګراف کې د لغمان ولایت د قرغیو سیمې د یو شمېر غرونو او سیندونو په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۳۵- ۱۸۹۳م څخه راپه‌دېخوا د تاریخ په اوږدو کې د پښتونستان مسئله:

د جان محمد، دوړ له خوا پر ۱۳۵۲ل کال لیکل شوی دی. لارښود استاد یې برهان الدین حساس دی، مخونه یې (۴۸) دي. مونوګراف څلور څپرکي لري او په هر څپرکي کې د پښتونستان په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۳۶- په افغاني ټولنه کې د ښځو دریځ:

لطیفې پر ۱۳۵۲ل کال د زرغونې زېور تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۳۵) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې په افغاني ټولنه کې د ښځو د دریځ په باب خبرې شوي او هم د ځینو افغاني ښځمنو شاعرانو پېژندګلوي او د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۳۷- د خوست لهجې او مروج لیکدود:

حضرت محمد ویاړ پر ۱۳۵۲ل کال د شېرینډل ګردیوال تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. دغه مونوګراف (۲۷) مخونه لري.

۳۸- د پروفیسور ډاکتر برنارډورن د پښتو منتخباتو او د رحمان بابا د چاپي دیوان مقایسه:

د میرزا محمد له خوا پر **۱۳۵۲**ل کال په (۷۹) مخونو کې لیکل شوی دی.

۳۹- په کندهار کې د ډله ییزو مفاهیمو وسایلو تاریخي سیر:

احمد الله پر **۱۳۵۲**ل کال د عنایت الله تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، (۲۲) مخونه لري. په دې مونوګراف کې د کندهار د مطبوعاتو او خپرو شویو مطالبو په اړه خبرې شوې دي.

۴۰- پښتني جرګې او دودونه:

سهراب مومند پر **۱۳۵۲**ل کال د مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د پښتني جرګې پر اهمیت او په اولسمه او اته لسمه پېړۍ کې د پښتنو د ځینو دودونو په باب خبرې شوې دي.

۴۱- د سراج الاخبار او هېواد مقایسوي مطالعه:

لعل پاچا ځدراڼ پر **۱۳۵۳**ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۴۲) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د

سراج الاخبار او هېواد د ورځپاڼو پرتلنه شوې ده او د دواړو ورځپاڼو توپیرونو ته ګوته نیول شوې ده.

۴۲- د هسکې مېنې جغرافیه:

د سیدبادشاه لـه خوا پـر **۱۳۵۳**ل کال د حمیدالله امین تر لارښوونې لاندې لیکل شوی، (۳۰) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د شینوارو د هسکې مېنې د ولسوالۍ پر جغرافیه لنډه رڼا اچول شوې ده.

۴۳- د پښتو فولکور او ادب:

حفیظ الله جمالي پر **۱۳۵۳**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د پښتني فولکور پر ځینو اړخونو رڼا اچول شوې ده.

۴۴- پښتونستان وپېژنئ:

محمد نعیم پـر **۱۳۵۳**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې بشپړ کړی دی. په مونوګراف کې د پښتونستان د سیمې په باب ځینې معلومات راغلي دي.

۴۵- د جمعي مفاهیمې وسایل په کندهار کې:

حبیب الله حبیب پر **۱۳۵۳**ل کال د استاد حبیب الله تر لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې لیکلې دی. په دغه مونوګراف کې د کندهار د خپرونو په باب یو لږ معلومات وړاندې شوي دي.

۴۶- د پښتونستان په مسئله کې د هېواد ورځپاڼې رول:

شیخ محمد پر **۱۳۵۳**ل کال د پوهنوال حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۴۹) مخونو کې لیکلې دی. په دغه مونوګراف کې هغو لیکنو ته نغوته شوې ده، چې د پښتونستان په باب په هېواد ورځپاڼه کې خپرې شوې دي.

۴۷- د انګولا مسئله:

رحیم داد همزولي پر **۱۳۵۳**ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د نوموړي هېواد جغرافیا او تاریخ ته لنډه کتنه شوې ده.

۴۸- د مطبوعاتو رول د هېواد او ازادۍ په برخه کې:

خان زمان پر **۱۳۵۳**ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې بشپړ کړی دی. دغه مونوګراف پر څلورو برخو وېشل او د هېواد د ازادۍ په برخه کې د مطبوعاتو پر اغېز او تاثیر خبرې کوي.

۴۹- تربګني:
د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې (وزير) ليکلی دی، د ليکلو کال يې **۱۳۵۳**ل دی، (۳۸) مخونه لري او د لنډې کيسې، ډرامې او تربګنۍ په باب په کې معلومات راغلي دي.

۵۰- له جغرافيايي نومونو سره د رواياتو تړون:
د وزير محمد له خوا پر **۱۳۵۳**ل کال ليکل شوی، (**۳۵**) مخونه لري، په دغه مونوګراف کې د ځينو رواياتو په باب خبرې شوې دي.

۵۱- ژبه او د ژبې د پيدا کېدو سرچينه:
د الله باز له خوا د دوکتور مجاوراحمدزيار تر لارښوونې لاندې پر **۱۳۵۳**ل کال په (۲۲) مخونو کې ليکل شوی دی. په دغه مونوګراف کې د ژبې د پيدا کېدو پر علتونو او عواملو لنډې خبرې شوې دي.

۵۲- د پښتو څېړنو بين المللي مرکز:
عبدالهادي هاند پر **۱۳۵۳**ل کال په **۲۳** مخونو کې ليکلی دی، په دغه مونوګراف کې د پښتو ژبې د بين المللي مرکز په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۵۳- د تصوف اغېز پر ټولنه باندې:

مصرخان پر ۱۳۵۳ل کال د زیورالدین زیور تر لارښوونې لاندې په ۳۳ مخونو کې بشپړ کړی دی او د روښانیانو د غورځنگ په باب په کې خبرې شوې دي.

۵۴- د ملنگ جان ورک اشعار:

اخندخان پر ۱۳۵۳ل کال د مجاوراحمدزیار تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی. ۲۵ مخونه لري، په نوموړي مونوگراف کې د ملنگ جان پر پېژندگلوي سربېره د هغه ځینې شعرونه او د هغه په باب د کورنیو او بهرنیو لیکوالو ځینې اشعار راغلي دي.

۵۵- د کندهار د سیمې فکاهیات:

د بریالي پکتنا له خوا پر ۱۳۵۳ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې لیکل شوی. دغه مونوگراف (۲۲) مخونه لري او په کې د کندهار د سیمې ځینې ټوکې ټکالې راټولې شوې دي.

۵۶- د پښتو ټولنې نشراتي فعالیتونه:

زمري محقق پر ۱۳۵۴ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی. دغه مونوگراف (۳۰) مخونه لري او په کې د پښتو ټولنې لنډه تاریخچه بیان او ددې ټولنې پر خپرنیو فعالیتونو رڼا اچول شوې ده.

۵۷- د پښتونستان د مطبوعاتو وضع د صدر بوتهو د حکومت په دوره کې:

محمد زمان پر **۱۳۵۴**ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې ليکلی دی. نوموړي مونوګراف کې د ذوالفقار علي بوتهو د واکمنۍ پر وخت د پښتونستان د غورځنګ او د پښتنو د مطبوعاتو د څرنګوالي په باب خبرې شوې دي.

۵۸- د کتهواز د سيمې دودونه:

محمد نواز پر **۱۳۵۴**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زيار تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی، (**۳۴**) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د غزني د کتهواز د سيمې پر ځينو دودونو او پښتني رواجونو لنډه رڼا اچول شوې ده.

۵۹- مقلوبې پښتو کلمې:

محمد قاسم سالمي پر **۱۳۵۴**ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۱۹) مخونو کې ليکلی. په دغه مونوګراف کې د پښتو د مقلوبو کلمو په باب معلومات راغلي دي لکه: اغزی agzay ، ازغی azgay

۲۰- د مومندو ورزشي لوبې:
د سرفراز له خوا د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۵۴ل کال په (۲۱) مخونو کې لیکل شوی دی. په یاد شوي مونوګراف کې د مومندو پر ځینو سیمه ییزو لوبو رڼا اچول شوې ده.

۲۱- په افغانستان کې د مطبوعاتو لوړ او ځوړ او د هغو پرمختیا:
نام حق ځیرک پر ۱۳۵۴ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، (۴۲) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې په افغانستان کې د مطبوعاتو پر څرنګوالي او همدارنګه پر ځینو اقتصادي، فرهنګي، سیاسي، مذهبي او ټولنیزو حالاتو هم لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۲- د جمهوري پلوشه د مطبوعاتو په لمن کې:
پر ۱۳۵۴ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې عبدالشکور لیکلی دی، (۳۵) مخونه لري. په نوموړي مونوګراف کې د پلوشې جریدې د مضامینو او همدارنګه له کابل مجلې سره د نوموړې جریدې پرتلنه شوې ده.

۲۳- د پښتو په ګړني (شفاهي) ادب کې د ښځو ونډه:
شریفې شریف پر **۱۳۵۴**ل کال د مجاور احمد زیار ترلارښوونې لاندې بشپړ کړې دی، (**۵۵**) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې په لنډیو کې د ښځو پر ونډې او دریځ خبرې شوې دي.

۲۴- د زده کوونکو د درسي وروسته والي علتونه:
محمد نسیم قسیمي پر **۱۳۵۴**ل کال د ډاکتر ګل جانان ظریف تر لارښوونې لانندې لیکلی دی، **۲۴**مخونه لري. دا مونوګراف اته څپرکي لري، چې د زده کوونکو پر درسي ستونزو او د هغو پر د عواملو خبرې شوي.

۲۵- د سرخورد په پارسي کې د پښتو ګډون او اغېزه:
جمال الدین وطنمل پر **۱۳۵۴**ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۱۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې په ورځنیو خبرو کې په یاد شوې سیمه کې پر پارسي باندې د پښتو ژبې اغېزې ته نغوتې شوې دي.

۲۶- د میرویس هوتکي او احمدشاه دراني زمامداري ته مقایسوي کتنه:

محمد صدیق خالقي پر ۱۳۵۴ل کال د پاینده محمد (سرهنگ) تر لارښوونې لاندې لیکلی او (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې د میرویس نیکه او احمدشاه بابا د جګړو، اتلولیو او واکمنیو په باب لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۷- د خوشال خان ختک عصر ته یوه کتنه او د هغه معاصرین:

ذکریا پر ۱۳۵۴ل کال لیکلی دی، (۳۱) مخونه لري، په دغه مونوګراف کې د خوشال خان ختک پر پېژندګلوۍ سربېره د هغه وخت پر حالاتو هم لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۸- د ماشومانو د بد اخلاقۍ سببونه:

زرشاه حق یار پر ۱۳۵۵ل کال د پوهاند محمد فاضل تر لارښوونې لاندې لیکلی، نوموړی مونوګراف شپږ څپرکي لري او د ماشومانو د روزنې او همدارنګه پر ناوړه چارو د هغو د اخته کېدو پر سببونو خبرې شوې دي.

۲۹- د افغانستان د ثانوي ښوونځیو ازموینې:

شبرخان رښتین پر **۱۳۵۵**ل کال د پوهندوی عطاالله روف تر لارښوونې لاندې په ۴۲ مخونو کې لیکلی دی. پر دغه اثر کې د افغانستان د ثانوي ښوونځیو په درسي میتود خبرې شوې دي.

۷۰- ښوونه او روزنه د اسلام له نظره:

عبدالقیوم وزیر پر **۱۳۵۵**ل کال د استاد دانش تر لارښوونې لاندې په (۷۹) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړې مونوګراف کې د اسلام له نظره پر ښوونه او روزنه خبرې شوې دي.

۷۱- د وردګو د قبیلې د واده او مړې دودونه:

محمد مبارک پر **۱۳۵۵**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په ۴۹ مخونو کې لیکلی دی. په یاد شوي مونوګراف کې د ودرګو د قبیلې د مړي او ژوندي او د واده پر دودونو او رواجونو رڼا اچول شوې ده.

۷۲- په ننګرهار کې فولکوریکې کیسې:

عبدالروف پت یار پر **۱۳۵۵**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۱۲۰) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړې مونوګراف کې د ننګرهار ولایت (۹) فولکوریکې کیسې راټولې شوې دي.

۷۳- سرې لمبې:

سعدالله فیضي پر **۱۳۵۵**ل کال لیکلی دی، (۸۳) مخونه لري او په دغه مونوګراف کې د ملا عبدالحنان حیرت پر ژوند او ټولنیزو شرایطو او اشعارو خبرې شوې دي.

۷۴- د اماني دولت د سقوط سببونه:

غلام احمد واک پر **۱۳۵۵**ل کال د پوهندوی سید سعدالدین هاشمي تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. (۲۳) مخونه لري، په نوموړي مونوګراف کې د اماني دولت د ظهور په مقابل کې د بریتانوي ښکېلاک د مخالفتونو عوامل ترکتنې لاندې نیول شوي دي.

۷۵- زیتون په افغانستان کې:

بخت جمال پر **۱۳۵۵**ل کال لیکلی دی. لارښود استاد یې محب الله رحمتي دی. په دغه مونوګراف کې په افغانستان کې د زیتون د حاصلاتو په باب معلومات راټول شوي دي.

۷۶- د لغمان ولایت د کلمان د سیمې معرفي:

عبدالمومن پر **۱۳۵۵**ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د کلمان د سیمې، اقتصادي ځرنګوالی او

جغرافيايي موقعيت او د سيمې د ځينو دودونو په باب څرگندونې شوې دي.

۷۷- د امان افغان جريدې خپرونې په سياسي، اقتصادي، اجتماعي او کلتوري ساحه کې:

محمد صفر خواريکښ پر ۱۳۵۲ل کال ليکلی، لارښود استاد يې حبيب الرحمن هاله دی. (۳۹) مخونه لري. په نومړي مونوگراف کې د (امان افغان) جريدې د خپر شوو ليکنو په باب ځينې معلومات راټول شوي دي.

۷۸- سيکان او د هغوی دودونه:

شفيق الله دردمل پر ۱۳۵۲ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۷۲) مخونو کې ليکلی دی. په ياد شوي مونوگراف کې د هندوستان سيکانو د کلتور او د هغو د دودونو په باب ځينې معلومات راټول شوي دي.

۷۹- د مرکخېلو دود او دستور:

محمد صابر پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلی دی. په نومړي مونوگراف کې د مرکخېلو د دود او دستور په باب په لنډه توگه رڼا اچول شوې ده.

۸۰- د پاینده محمد کرېږوال ژوند او ځینې شعرونه:

محمد سراب پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۳۵**) مخونو کې لیکلی دی. په یاد شوي مونوګراف کې د پاینده محمد کرېږوال د ژوند او شاعرۍ په باب څرګندونې راغلې دي.

۸۱- د غزني د قره باغ د سیمې منطقوي جغرافیه:

د قیوم داد حکیمزي له خوا پر **۱۳۵۲**ل کال لیکل شوی، لارښود استاد یې پوهنوال حمیدالله امین دی. د یادې شوې سیمې جغرافیایي موقعیت یې څېړلی دی.

۸۲- د ګوجري ژبې لغوي ذخیره:

عبدالطیف دلسوز پر **۱۳۵۲**ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۳۲**) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ګوجرو د ژبې (ګوجري) په باب لنډ معلومات راغلي دي.

۷۳- په افغانستان کې د ښوونې او روزنې د ښه والي لپاره لازمې طریقې:

ګلبدين نېکمل پر ۱۳۵۲ل کال د عطاالله روف تر لارښوونې لاندې ليکلى دى. په دغه مونوګراف کې د يادې شوې موضوع په باب څرګندونې شوې دي.

۸۴- د پکتيا ولايت د سيد کرم ولسوالۍ عمومي جغرافيه:

اشرف شريفي پر ۱۳۵۲ل کال د پوهنوال حميدالله امين تر لارښوونې لاندې ليکلى دى، چې د سيدکرم ولسوالۍ عمومي جغرافيه په کې تشريح شوې ده.

۸۵- د منځنۍ پېړۍ او اسکولاستيکي افکار:

د محمد اکبر ارينمل له خوا پر ۱۳۵۲ل کال په (۳۲) مخونو کې ليکل شوى دى. په دغه مونوګراف کې د افغانستان د منځنيو پېړيو د ټولنيز، اقتصادي جوړښت او د ښوونې او روزنې په باب لنډ معلومات وړاندې شوې دي.

۸۶- د ساووجي ژبې لغات:

محمد نادر مشواڼي پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې ليکلى دى. په نوموړي مونوګراف کې د ساووجي ژبې ځينې ويېيونه (لغات) د هغو فونيتيک شکل او پښتو ماناوې راغلي دي.

۸۷- خبر په امان افغان کې:

سید امین مجاهد پـر **۱۳۵۲**ل کال د محمد کاظم اهنګ تر لارښوونې لاندې بشپړ کړې دی، (۳۴) مخونه لري. په نوموړې مونوګراف کې د امان افغان جریدې د ځینو لیکنو فهرست او د نوموړې جریدې لنډه تاریخچه راغلې ده.

۸۸- د مزار درې د ادیت او شماش دودونه:

رحمت سید پر **۱۳۵۲**ل کال د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د مزار درې د ادیت او شوماش د جغرافیې پېژندګلوي او د هغو د ځینو دودونو په باب معلومات راغلي دي.

۸۹- د ګوشتې ولسوالۍ دودونه:

عبدالجبار پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهنمل محمد طاهر علمي، تر لارښوونې لاندې په (۱۹) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړې مونوګراف کې د ګوشتې ولسوالۍ د ځینو دودونو په باب خبرې شوې دي.

۹۰- د خوست محلي کړنې:

شازالي پر **۱۳۵۲**ل کال د محمد طاهر علمي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د خوست د خلکو يو شمېر عاميانه ګړنې څېړل شوې دي.

۹۱- د ښاغلي محمد داود سفرونه بهرنيو هېوادونو ته:

محمد شريف شاذ پر **۱۳۵۲**ل کال د محمد کاظم اهنګ تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د سردارمحمدداود د سفرونو يادونه راغلې او هم د دې سفرونو د موخو په باب رڼا اچول شوې ده.

۹۲- د سيد عبدالخالق کندهاري پېژندګلوي او د اشعارو مجموعه:

عبدالطيف پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې ليکلی دی، (۲۸) مخونه لري. په نوموړي مونوګراف کې د سيد عبدالخالق کندهاري ژوند ليک او د هغه د شعرونو بېلګې راغلي دي.

۹۳- د چپرهار د سيمې د ولسي شاعر اميرزاده (خاکسار) د اشعارو مجموعه:

شېرزاده پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د امیرزاده لنډ ژوند لیک او د هغه د شعرونو بېلګې خوندي دي.

۹۴- د کونړونو ولایت بشري جغرافیه:

سید احمد پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهنمل دوکتور عبدالله (روحاني) تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د کونړونو د عمومي جغرافیې، ټولنیز څرنګوالي او د اداري تشکیلاتو په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۹۵- د محمد باقي بادل (بارکزي) اشعار:

د عوذ بالله له خوا پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۵۱**) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوګراف کې د یاد شوي شاعر لنډه پېژندنه او د کلام بېلګې خوندي دي.

۹۶- په شینوارو کې د کونه تیر غزا:

معروف شاه خان پر **۱۳۵۲**ل کال د استاد رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د

شینوارو د غزا علتونه او د غزا د ګډون کوونکو په باب معلومات راغلي دي.

۹۷- د محمد نواب اشعار:

محمد ظاهر (همت) پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۵۰**) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د محمد نواب پېژندګلوي، دهغه اشعارو په باب تبصره او د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۹۸- د شینوارو د سیمې اصطلاحات:

سید عیسی نېکمل پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۵۵**) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د شینوارو د سیمې یو لړ عامیانه اصطلاحات ځای شوي.

۹۹- د اشرف خان هجري په شعر کې ادبي تصلفات (باتې):

محمد ګل کوچي پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۳۳**) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د اشرف خان هجري په شعر کې تصلفات څېړل شوي دي.

۱۰۰- د یوه ولسي شاعر پېژندنه:

د عبدالاحد ښکاره له خوا پر **۱۳۵۲**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ولسي شاعر حاجي محمد پر ژوند لیک او شاعرۍ رڼا اچول شوې ده.

۱۰۱- د حضرت ولي پېژندنه او نظمونه یې:

فضل ولي ناګار پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د حضرت ولي پېژندنه او د هغه د نظمونو په باب معلومات راغلي دي.

۱۰۲- د ارچې تجارت د کونړونو په ولایت کې:

د غلام قادر جلیلي له خوا پر **۱۳۵۲**ل کال د عبدالله روحاني تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوګراف کې د کونړونو ولایت پېژندنه، د ولایت جغرافیایي موقعیت او د ارچې د لرګیو د سوداګرۍ په باب معلومات راغلي دي.

۱۰۳- د تګاب د سیمې نوي او زاړه شاعران:

ګلداد بېژني پر **۱۳۵۲**ل کال لیکلی دی. لارښود استاد یې پوهاند عبدالشکور رشاد دی، (۲۸) مخونه لري. په نوموړي مونوګراف کې د تګاب د سیمې د څلورو تنو شاعرانو پېژندنه او د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۱۰۴- د جانان فدوي هوتک پېژندنه او اثار:

محمد حنیف پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۵۰**) مخونو کې لیکلی. په دغه مونوګراف کې د جانان فدوي پېژندګلوي او د شعرونو بېلګې خوندي دي.

۱۰۵- د زابل ولایت د بادامو او انګورو تولید او تجارت:

د سید علي هوتک له خوا پر **۱۳۵۲**ل کال د حمیدالله امین تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکل شوی دی. په دغه مونوګراف کې لومړی د زابل ولایت د جغرافیې په باب خبرې شوي، بیا د اوسېدونکو د اقتصادي حالت او هم په اقتصاد کې د بادامو پر اهمیت او د هغو پر تجارت خبرې شوې دي.

۱۰۶- د ولسي شاعر بهاوجان پېژندنه:

محمدعارف پېژاند پر **۱۳۵۲**ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، چې په کې د سید بهاوجان پېژندګلوي او د شعرونو بېلګې خوندي دي.

۱۰۷- د پښتو ادب طالبان:

ذکریا ملاتړ پر **۱۳۵۲**ل کال د پوهندوی دوکتور گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې پـه (۲۳) مخونـو کـې لیکلـی دی. پـه دغـه مونوگراف کې د پښتو ادب (۲۲) طالبانو په باب معلومات راغلي دي.

۱۰۸- د پښتو ژبې د ځینو ولسي شاعرانو پېژندگلوي:

محمد معین باجوړي پر **۱۳۵۲**ل کال د گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، چې (۴۱) مخونه لري. پـه نوموړي مونوگراف کې د پښتو ژبې د (۱۸) تنو شاعرانو پېژندگلوي او د کلام بېلگې راغلي دي.

۱۰۹- د کندهار په سیمې کې کرکې:

محمد رحیم سلطاني پر **۱۳۵۷**ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د کندهار د خلکو په فولکور کې کرکې څېړل شوې دي.

۱۱۰- د بېسوادۍ د مسلې حل په افغانستان کې:

خوشحال یاسیني پر ۱۳۵۷ ل کال لیکلی دی. دا مونوګراف پنځه برخې لري، په هره برخه کې یې د سواد د ګټې او د بېسوادۍ د له منځه وړلو لارې چارې ځه نا ځه په ګوته شوې دي.

۱۱۱- د نوم صرف (نوم ګړپوهه):

نصرالله ناصر پر ۱۳۵۷ ل کال د پوهاند دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د نوم پر صرف باندې خبرې شوې دي او د نوم ډولونه هم په ګوته شوې دي.

۱۱۲- د شینوارو ولسي ادب:

تاج محمد پر ۱۳۵۷ ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۵۵) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د شینوارو ولسوالۍ پر ولسي ادب رڼا اچول شوې ده.

۱۱۳- د ګرشک د خلکو ګړنی ادب:

سخیداد هلمندي پر ۱۳۵۷ ل کال د پوهاند دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د ګرشک د خلکو ولسي اصطلاحات څېړل شوي او بېلګې یې راوړل شوې دي.

۱۱۴- ټولنیزه پراختیا:

فیض محمد فیاض پر **۱۳۵۷**ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې ټولنیزه پراختیا له علمي نړۍ لید او د هغه د مخالف فکر دوارو له مخې څېړل شوې ده.

۱۱۵- اجتماعي انقلابونه او ښوونې روزنې سره د هغو اړیکې:

سراج الدین پر **۱۳۵۷**ل کال د رښا ګل رښا تر لارښوونې لاندې په (۲۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې پر ښوونه او روزنه باندې د ټولنیزو بدلونونو اغېزې څېړل شوې دي.

۱۱۶- د تره خېلو ګړدود:

مصطفی نژدي پر **۱۳۵۷**ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی، چې د تره خېلو د ګړدود په باب معلومات په کې راغونډ شوي دي.

۱۱۷- د شوروي اتحاد د مطبوعاتو سیستم:

زلمي هېوادمل پر **۱۳۵۷**ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۱۷) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د

شوروي اتحاد د مطبوعاتو، راډیو او ټلویزیون په باره کې په لنډیز سره معلومات راوړل شوي دي.

۱۱۸- د ممتاز کارګر اشعار:

نادرخان پر **۱۳۵۷**ل کال د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۴۴) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ممتاز کارګر ژوندلیک او د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۱۱۹- د حیات الله بشري اشعار:

نورمحمد پر **۱۳۵۷**ل د مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۲۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د شاعر پېژندګلوي او د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۱۲۰- د حصارک غلجایي د ولسوالۍ بشري جغرافیه:

زلمي داد پر **۱۳۵۷**ل کال د لطف الله ساپي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د حصارک د ولسوالۍ پر ټولنیز ژوند، اداري تشکیلاتو، دود او دستور باندې رڼا اچول شوې ده.

۱۲۱- ښځه په پښتو منثورو ادبیاتو کې:

امیرمحمد پاڅون پر **۱۳۵۷**ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (**۳۴**) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ښځې د ټولنیز او طبقاتي ژوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۲- د شغني ژبې فولکور (ګړني ادب):

دلبرشاه سرچشمه پر **۱۳۵۷**ل کال د مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې لیکلی دی. نوموړی مونوګراف درې څپرکي لري، چې په هر څپرکي کې یې د شغنان د خلکو د ولسي ادب او ټولنیز ژوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۳- د تګاو ولسوالۍ د خلکو ګړنی ادب:

محمد ابراهیم پر **۱۳۵۷**ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې لیکلی دی. نوموړي مونوګراف کې د تګاو ولسوالۍ جغرافیایي موقعیت، ټولنیزه او اقتصادي بڼه او پر ولسي ادب رڼا اچول شوې ده.

۱۲۴- د حمید د شاه ګدا په مثنوي کې د قافیې د عیبونو مطالعه:

خان اباد پر ۱۳۵۷ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۲۷) مخونو کې لیکلی دی. دې مونوګراف کې د حمید د یاد شوي اثر د قافیې نیمګړتیاوې په ګوته شوې دي.

۱۲۵- د غلام حسین پېژندګلوي او اشعار:

محمد عمر دایمزي پر ۱۳۵۷ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د غلام حسین ژوند لیک او د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۱۲۶- په پکتیا کې ډله ییزه مفاهمه او د هغې وسایل:

عزیزخان عدلي پر ۱۳۵۷ل کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې لیکلی دی. نوموړی مونوګراف پنځه څپرکي لري او د پکتیا ولایت د مطبوعاتو په باب په کې معلومات راغونډ شوي دي.

۱۲۷- د سیداباد د ولسوالۍ انګېرنې او کرڼې:

محمد اصف پر ۱۳۵۷ل کال د دوکتور مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د سید اباد د ولسوالۍ لنډه پېژندنه او د هغې سیمې د کرڼو او انګېرنو په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۸- د ګلستان د ولسوالۍ جغرافيايي څېړنه:

عبدالعزيز اکرمي پر **۱۳۵۷**ل کال د محمد ظريف ظريفي تر لارښوونې لاندې په (۲۰) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوګراف کې د ګلستان د ولسوالۍ جغرافيايي موقعيت او بشري او اقتصادي بڼې په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۹- د ننګرهار ولايت د غني خېلو د ولسوالۍ اصطلاحات:

داودشاه خوشال پر **۱۳۵۷**ل کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې ليکلی دی، چې د غني خېلو د ولسوالۍ عاميانه اصطلاحات په کې راغلي دي.

۱۳۰- کيسې:

عاصم شرر پر **۱۳۵۷**ل کال د زېورالدين زېور تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې څلور فولکوريکې کيسې راټولې شوې دي.

۱۳۱- د دولت تطبيقي شکل په افغانستان کې:

د مسافر له خوا پر ۱۳۵۷ل کال د لطف الله ساپي تر لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې لیکلی شوی دی. په دغه مونوګراف کې د دولت د تاسیس، منشا، ماهیت او بڼو په باب معلومات راټول شوي دي.

۱۳۲- د نجونو او هلکانو روابط د پوهنتون په ساحه کې:
عالیې تنویر پر ۱۳۵۷ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د تحصیل په دوره کې د پوهنتون په ساحه کې د هلکانو او نجونو، یا ښځو او نارینه وو اړیکي تر بحث لاندې نیول شوي دي.

۱۳۳- د محمد عثمان د اشعارو مجموعه او ژوند پېښې:
نظام الدین پر ۱۳۵۷ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۵۷) مخونو کې لیکلی دی، چې د شاعر ژوندلیک او د شعرونو بېلګې په کې خوندي دي.

۱۳۴- بالابلوک د ولسوالۍ ګړنی ادب:
غلام سخي پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د یادې

شوې ولسوالۍ پر جغرافيايي موقعيت، ټولنيزو اړخونو او ځينو عاميانه اصطلاحاتو خبرې شوې دي.

۱۳۵- د وزيرستان د برملې پښتني دودونه:
الياس وزيري پر **۱۳۵۸**ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د وزيرستان د برملې ځينې پښتني دودونه معرفي شوي دي.

۱۳۶- د تاريخي ماترياليزم د څلورو مفاهيمو لنډه توضيح:
داود سرلوړي پر **۱۳۵۸**ل کال په (**۵۵**) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د ماترياليزم ځينې موضوعات څېړل شوي دي.

۱۳۷- د چک ولسوالۍ شفاهي ادبيات:
خرم دل پر **۱۳۵۸**ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د وردګو د ولايت پېژندنه، د چک ولسوالۍ پېژندنه او همدارنګه د نوموړې ولسوالۍ د خلکو پر شفاهي ادبياتو خبرې شوې دي.

۱۳۸- د حميد په ديوان کې تلميح:

رحمت الله پر ۱۳۵۸ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۲۴) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د حمید مومند پر پېژندنې سربېره د هغه په شعرونو کې د تلمیح ادبي صنعت په ګوته شوی دی.

۱۳۹- د کارګري طبقې نوی ډول ګوند:
مثل خان نثار پر ۱۳۵۸ل کال د توریالي (دایم) تر لارښوونې لاندې په (۵۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د کارګري طبقې ګوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۴۰- په سراج الاخبار کې د پښتو ادبیاتو ونډه:
حبیب الرحمن زلمي پر ۱۳۵۸ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۵۷) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د سراج الاخبار لنډه تاریخچه او په دې جریده کې د پښتو لیکنو نیولیک راغلی دی.

۱۴۱- مېرمن حمیده او د هغې اشعار:
بریالي زهیر باجوړي پر ۱۳۵۸ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د مېرمن حمیدې د نثر او نظم بېلګې راغلي دي.

۱۴۲- د ښځینه لنډیو غنایي غشقي برخه:

د سپوږمۍ لـه خـوا پـر ۱۳۵۸ل کـال د نورمحمـد عمجـن تـر لارښووني لاندې په (۴۴) مخونو کې ليکل شوی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ښځينه لنډيو عشقي برخه د الفبا په ترتيب (ښلتون، وصال، د يار خاطر، سپوږمۍ او د مينانو دنيا) په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۱۴۳- د الينګار ولسوالۍ د نيازيو د قوم کليوالي لوبې:

د صديق راشوجان له خوا پر ۱۳۵۸ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښووني لاندې ليکل شوی، چې د نيازيو د قوم يو شمېر سيمه ييزې لوبې يې تشريح کړې دي.

۱۴۴- د شوروي اتحاد د ځينو معاصرو ليکوالو بيوګرافي:

شاه صنم پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښووني لاندې په (۵۲) مخونو کې ليکلی دی. په ياد شوي مونوګراف کې د ((شوروي اتحاد) د څوارلسو ليکوالانو بيوګرافي راغلې ده.

۱۴۵- د کونړ ولايت د نرنګ علاقه دارۍ کليوالي ورزشي لوبې:

غلام حسین پر ۱۳۵۸ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۵۲) مخونو کې لیکلی دی او د یادې شوې علاقه داری ځینې ورزشي لوبې یې په کې راوړې دي.

۱۴۶- د خراسانیانو نهضت د عربو په مقابل کې:

ظابط الله پر ۱۳۵۸ل کال د پاینده محمد سرهنګ تر لارښوونې لاندې په (۸۴) مخونو کې لیکلی دی، چې د عربو پر وړاندې د خراسانیانو د مبارزو څرګندونه په کې شوې ده.

۱۴۷- د نارینه وو له خوا ښځو ته غنایي لنډۍ:

وړانګې پر ۱۳۵۸ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۲۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د الفبا په ترتیب د نارینه وو له خوا ښځو ته غنایي لنډۍ راوړل شوې دي.

۱۴۸- وزیرستان و پیژنئ:

بخت میر وزیري پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۰) مخونو کې لیکلی دی، چې د وزیرستان جغرافیایي موقعیت، د هغه ځای ژبه، کرنه او ځینې دودونه په کې بیان شوي دي.

۱۴۹- د ګیلان په ورځنیو خبرو اترو کې ځینې نادر لغتونه:

عبدالرزاق پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۵) مخونو کې لیکلی دی، چې د ګیلان د سیمې ځینې نادر لغتونه په کې راغلې دي.

۱۵۰- پښتو ادبیات له ۱۴۵۰ څخه تر ۱۲۹۷ پورې:

آصف بهاند پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د یاد شوي عصر عمومي وضعې ته یوه کتنه، د پښتو د نثر او نظم ځانګړتیاوې، د صنعتي انقلاب اغېزې او د ځینو لیکوالو د نظم او نثر بېلګې راوړل شوي دي.

۱۵۱- د خوشال خان سیاسي موضع:

محمد اسمعیل پر ۱۳۵۸ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۵۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د خوشال خان ژوند لیک، د بند دوره، د ځوانۍ دوره، مبارزې، د بند علتونه، له مغلو سره جنګ او د خوشال سیاسي او ټولنیز موقف بیان شوي دي.

۱۵۲- د شیګل په شینوارو کې د ځمکې د وېش سیستم:

شېرزمين پر ۱۳۵۸ کال د حکيم تهيوال تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د کونړ ولايت د شيګل د سيمې جغرافيايي موقعيت تاريخچه او د ځمکو د وېش سيتسم څېړل شوی دی.

۱۵۳- پښتو ادبياتو ته د ثور انقلاب په رڼا کې يوه کتنه:
خالق رشيد پر ۱۳۵۸ کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې ليکلی دی، (۴۴) مخونه لري. دا مونوګراف دوه برخې لري چې له لرغونې دورې څخه تر ۱۳۵۷ کال او بيا له ۱۳۵۷ څخه تر ۱۳۵۸ کاله پورې پښتو ادبياتو ته په کې کتنه شوې ده.

۱۵۴- د ورګون د ولسوالۍ سيمه ييزه جغرافيه:
حفيظ الله وزير پر ۱۳۵۸ کال د محمد ظريف تهيوال تر لارښوونې لاندې په (۷۲) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ورګون بشري، فزيکي او اقتصادي بڼې بيان شوي دي.

۱۵۵- د خلق په جريده کې د علمي مضامينو فهرست:
مکمل پر ۱۳۵۹ کال د جاج پښتون زوی تر لارښونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې په ياد

شـوې جريـده کـې د علمـي ليکنـو عنـوان، لنـډيز او د ليکـوال نـوم راوړل شوي دي.

۱۵۶- د تعليمي نصاب پـه رڼا کـې د پښـتو ژبې تـاريخي سير ته يوه کتنه:

ګل محمد پر **۱۳۵۹**ل کال د نوراحمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (**۳۴**) مخونو کې ليکلی دی. پـه دغـه مونـوګراف کـې د تعليمي نصاب په باب خبرې شوي او هم د ځينو ليکوالـو د تعليمـي نصـاب کتابونه معرفي شوي دي.

۱۵۷- د پښتو په شفاهي ادبياتو کې د حماسي لنډيو يوه برخه:

د وږمـې يوسفي لـه خوا پـر **۱۳۵۹**ل کـال د نورمحمـد غمجـن تـر لارښـوونې لانـدې پـه (۲۰) مخونـو ليکـل شـوی دی، چې پـه کـې يـو شمېر حماسي لنډۍ او د هغو د ځينو لغتونو مانا راوړل شوې دي.

۱۵۸- د پښـتنې ښځې تصوير په لنډيو کې:

زرغونې عزيز وردګ پر **۱۳۵۹**ل کال په (**۵۸**) مخونو کې ليکلی دی. پـه دغـه مونـوګراف کـې هغـه لنـډۍ راوړل شـوي چې د ښـځو د ژوند څېره په کې ځلېږي.

۱۵۹- د پښـتنو ښځو مبارزې:

الينيس قيوم پر ۱۳۵۹ل کال په (۵۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د افغانستان د ښځو ټولنيز موقف، په ملي مبارزو کې د هغوی ونډه او بيا د (۱۳) مبارزو ښځو معرفي د دوی فکري او ادبي کارونه او د هغوی د شعرونو بېلګې راغلې دي.

۱۲۰- پښتنې شاعرانې:

حبيبي پر ۱۳۵۹ل کال د حاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۰) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې (۱۷) تنه پښتنې شاعرانې معرفي شوي دي.

۱۲۱- په کندهار کې پښتني دودونه:

د زينب فروغ له خوا پر ۱۳۵۹ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې ليکلی شوی دی، چې د کندهار ولايت ځينې پښتني دودونه په کې معرفي شوي دي.

۱۲۲- د فراه د سيمې پښتني دودونه:

پر ۱۳۵۹ل کال د عبدالرزاق له خوا په (۳۵) مخونو کې ليکل شوی دی، چې د فراه ولايت ځينې دودونه په کې معرفي شوي دي.

۱۲۳- د خوشال په غزلياتو کې ښکلا:

غلام مصطفی نږدي پر ۱۳۵۹ل کال د ډاکتر زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۵۸) مخونو کې لیکلی دی، چې د خوشال په شعرونو کې حسن، مینه، عشق، هنر او اقتصادي موقف په کې څېړل شوی دی.

۱۲۴- د دولت لواڼي په دېوان کې د نومونو برخه:

محمدصابر حقمل پر ۱۳۶۰ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۵۳) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د دولت لواڼي په دېوان کې د راغلیو نومونو لکه د مېړیو، ګلانو او مرغانو یادونه شوې ده.

۱۲۵- سترګې:

فاطمې اسد حسیني پر ۱۳۶۰ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۴۶) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې هغه لنډۍ د الفبا په حساب راوړل شوي، چې سترګې په کې یادې شوې دي.

۱۲۶- د خوست په خبرو اترو کې نادر لغات:

ګلاب خان پر ۱۳۶۰ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې په

ورځنیو خبرو کې د خوست ځینې نادر لغات په ګوته شوي او بیا تشریح شوي دي.

۱۲۷- یو لړ هغه لنډۍ چې د ښځو له لوري په محرومیت کې ویل شوي:

هما اختري پر ۱۳۶۰ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې لیکلې دی او هغو لنډیو ته په کې اشاره شوې، چې د ژوند د ځینو برخو د محرومیت په نتیجه کې د ښځو له خوا ویل شوي دي.

۱۲۸- د کونړ ولایت په باره کې عمومي معلومات:

محمد قدیر پر ۱۳۶۰ل کال د نورمحمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلې دی. په دغه مونوګراف کې د کونړ ولایت جغرافیایي موقعیت، د خلکو پېژندنه، تاریخي سوابق، زراعت، کرنې، اداري تشکیلات او ټولنیزو دودونو په باب ځینې معلومات راغلي دي.

۱۲۹- د کرکو او کړو د پیدا ېښت عوامل او ډولونه:

نواز پر ۱۳۶۰ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې لیکلې دی. په نوموړي مونوګراف کې د کرکو او

کړنو په باب ځینې معلومات راغلي دي، لکه: له یو چا څخه کرکه، له ناروغۍ څخه کرکه او داسې نورې بېلګې.

۱۷۰- فولکوري طب:

حضرت ګل احساس پر ۱۳۶۰ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د فولکوري طب په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۱۷۱- د مقر د ګیلان علاقه دارۍ د وادہ دودونه:

محمد عمر ګیلاني مقري پر ۱۳۶۱ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې لیکلی دی او د یادې شوې سیمې د وادہ دودونه په کې بیان شوي دي.

۱۷۲- په پښتو لنډیو کې شونډې، خوله، خالونه او مخ:

نظیفې پر ۱۳۶۱ل کال د بایزید اڅک تر لارښوونې لاندې په (۲۷) مخونو کې لیکلی دی او هغه لنډۍ په کې راغلي دي، چې یاد شوي موضوعګانې په کې یادې شوې دي.

۱۷۳- د محمد جان فنا ادبي ټوټې:

کاملې پښتېمان پر ۱۳۶۱ل کال د لطیف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د محمد جان

فنا ژوند لیک د هغه اثار او تالیفاتو پېژندنه او د هغه یو لړ ادبي تړتې راغلي دي.

۱۷۴- د لوګر دودونه:

آصفي احمدزۍ پر ۱۳۶۱ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د لوګر جغرافیایي موقعیت او د هغه ځای ځینې پښتني دودونه بیان شوي دي.

۱۷۵- د کونړونو ولسي شاعران:

سید محی الدین پر ۱۳۶۲ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د کونړ د سیمې یو شمېر ولسي شاعران او د هغوی د ځینو شعرونو بېلګې راوړل شوي دي.

۱۷۶- د کلیوالو پر ورځني ژوند د فولکور اغېزه:

غوټۍ خاورې پر ۱۳۶۲ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۱۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د کلیوالو د مېرانې، اتلولۍ، زړورتیا او ټولنیز ژوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۷۷- په فولکور کې د کیسې ماهیت او وظیفه:

زرغونې احمدزی پر ۱۳۶۲ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د اتلانو د کیسو په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۱۷۸- خوشال خان د پخوانیو او اوسنیو شاعرانو په نظر کې:

خدایداد پر ۱۳۶۳ل کال د زهورالدین زهور تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، (۵۳) مخونه لري. په دغه مونوګراف کې لومړی د خوشال د ملي مبارزو په باب یو لړ معلومات راغلي او بیا د خوشال په باب د پخوانیو او اوسنیو شاعرانو نظرونه راوړل شوي دي.

۱۷۹- د دولت لواني په دیوان کې قافیوي نیمګړتیاوې:

عزیزالله پاک جبارخېل پر ۱۳۶۳ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د دولت لواني د دیوان ځینو قافیوي نیمګړتیاوو ته نغوته شوې ده.

۱۸۰- په اندړو کې د واده دودونه:

مهتاب الدین وحدت پر ۱۳۶۴ل کال د پوهنیار جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه

مونوګراف کې د غزني ولایت د اندړو ولسوالۍ د واده دودونه تشریح شوي دي.

۱۸۱- کلمه داره روپۍ:

عزیزې شېرزاد پر ۱۳۶۴ل کال د دوکتور زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې کلمه داره روپۍ (ډرامې) خبرې شوي.

۱۸۲- د خوشال په دېوان کې د ځینو ځایونو نومونه:

ذکریا پر ۱۳۶۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۹) مخونو کې لیکلی دی. په دې مونوګراف کې د خوشال په غزلونو، رباعیاتو او قصایدو کې د مهمو ځایونو نومونه په ګوته شوي دي.

۱۸۳- د روښاني نهضت ببل ببل اړخونه:

محمدرسول باوري پر ۱۳۶۴ل کال د استاد ضمیر ساپي تر لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د بایزید روښان ژوند لیک، مبارزې، اثار، مذهبي عرفاني اړخ او ملي فکر بیان شوي دي.

۱۸۴- د خوشال خان ژوند لیک:

محمد قدوس پر ۱۳۶۴ل کال د ګل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د خوشال د کوچنیوالي دوره، د ژوند ځینې پېښې او د کورنۍ په باب معلومات راغلي دي.

۱۸۵- د خوشال خان په اشعارو کې د ازادۍ انعکاس او د ازادۍ له اوسني مفهوم سره د هغه پرتله:

حکیم محمد خاورین پر ۱۳۶۴ل کال د ګل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۵۵) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د خوشال خان په شعرونو کې د ازادۍ موضوع څېړل شوې ده او د هغه یو شمېر حماسي شعرونه هم راوړل شوي دي.

۱۸۶- د تاریخ په پوړیو کې د پښتو هنري ادبیاتو ته یوه کتنه:

دادمحمد راسا پر ۱۳۶۴ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې لیکلی دی. په یاد شوي مونوګراف کې د لرغونې دورې د ادبیاتو او شاعرانو او همدارنګه د معاصرې دورې د ادبیاتو او شاعرانو په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۱۸۷- د سید جمال الدین افغان ژوند او مبارزې:

پر ۱۳۲۴ل کال محمد عارف طاهر د محمد صابر خویشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د سید جمال الدین افغان د ژوند او مبارزو په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۱۸۸- د لرغوني مصر، یونان او روم په افسانو کې د خلقت مفکوره:

محمد قاسم هیله من پر ۱۳۲۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د لرغوني مصر تاریخچه او په افسانو کې د ارباب الانواعو خلقت څېړل شوی دی.

۱۸۹- په پښتو معاصرو ادبیاتو کې ځینې ریالستیکي موضوعات:

د شمس الله مجمر له خوا پر ۱۳۲۴ل کال د محمد صابر خویشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی شوی دی. په دغه مونوګراف کې د ریالیزم په هکله، د ریالستیکي هنر او د رنساس د دورې د ریالیزم په باب معلومات لیکل شوي دي، دغه راز د استاد الفت، اجمل خټک او سلیمان لایق په اثارو کې ځینې ریالستیکي افکار څېړل شوي دي.

۱۹۰- په پښتو ادب کې د مولوي صالح محمد ونډه:
اسدالله کاروان پر **۱۳۲۴ل** کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (**۳۵**) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د مولوي صالح محمد ژوند لیک او اثارو په باب معلومات راغلي دي.

۱۹۱- دلعل ګل شاعر پېژندنه:
محمدنذیر بري پر **۱۳۲۴ل** کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د **لعل ګل** د کورني ژوند او د شعر د ویلو د عواملو په باب **معلومات** راغلي دي او هم د شاعر د شعرونو بېلګې په کې راوړل شوي دي.

۱۹۲- د حمید په دېوان کې بدیع صنایع:
حضرت یوسف افتخار پر **۱۳۲۴ل** کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د حمید په دېوان کې بدیع صنایع په ترتیب سره ښوول شوي دي.

۱۹۳- پښتو منظومې کیسې:

عبدالغني اقبال پر ۱۳۶۴ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې (۹) منظومې او مشهورې فولکوري کیسې لیکل شوي دي.

۱۹۴- په پښتو منظوم ادب کې د نظم شکلي ډولونه:

سید کریم ملګري پر ۱۳۶۴ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې ځینې شعري فورمونه لکه: مربع، رباعي، مثنوي، قصیده، مخمس او داسې نور تشریح شوي دي.

۱۹۵- چاربیته او د هغې ډولونه:

عاشق الله فریاد پر ۱۳۶۴ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د چاربیتو پر فورم باندې رڼا اچول شوې ده او هم د چاربیتو بېلګې راوړل شوي دي.

۱۹۶- د لنډۍ داستان پیدا ښت:

نفیسې طوطاخېل پر ۱۳۶۴ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د لنډې کیسې ځانګړنې او پړاوونه بیان شوي دي او اوسنۍ لنډې کیسې ته په کې هم کتنه شوې ده.

۱۹۷- د اديپوس افسانه او پر هغې يوه انتقادي تبصره:
ګـل غـوټی. نايـب خېـل پـر ۱۳۶۴ل کـال د جـاج پښـتون زوی تـر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې ليکلی دی، په دغه مونوګراف کـې د يونـان لنـډه تاريخچـه او د اديپـوس پاچـا د کيسـې مضـمون ليکل شوی دی.

۱۹۸- په ولسي ادب کې د جمعه ګل د اشعارو دريځ:
د احمد شـاه ويښ لـه خـوا پـر ۱۳۶۴ل کـال د زېور الـدين زېـور تـر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې ليکـل شـوی دی. پـه نومـوړي مونوګراف کې د شاعر پېژندګلوي، د هغه چاپېريال، د هغه په شعر کې انځورونه بيان او د شعرونو بېلګې راوړل شوي دي.

۱۹۹- په پښتو ادبياتو کې د ناول پيدا ايښت:
شـريفې احمـدزی. کـوچی. پـر ۱۳۶۴ل کـال د زېور الـدين زېـور تـر لارښوونې لاندې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د نـاول ډولونـه، ځانګړنې او پـه پښـتو ادب کې د ناول په باب خبرې شوي دي.

۲۰۰- پښـتو د امير شېرعلي خان په دوره کې:
مـامور ممـوزي پـر ۱۳۶۴ل کـال د جلال الـدين خـان تـر لارښـوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونـوګراف کـې پښـتو ژبه د امير شېرعلي خان په دوره کې د پوځي او رسمي ژبې پـه توګـه

څېړل شوې ده او د هغه وخت سیاسي او اقتصادي اوضاع هم تر څېړنې لاندې نیول شوې ده.

۲۰۱- یوسفزي د خوشال بابا په نظر:

عبدالغني بشردوست پر ۱۳۶۴ل کال د محمد صابر خویشکي تر لارښوونې لاندې په (**۳۵**) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د خوشال د ژوند حالات، د سوات یوسفزي او د هغوی ژوند او د خوشال او یوسفزیو ترمنځ مناسبات څېړل شوي دي.

۲۰۲- د پرامېته داستان ته یوه انتقادي کتنه:

جانانې ځائې پر ۱۳۶۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (**۵۵**) مخونو کې لیکلی دی او د پرومېتې پر داستان یې یوه انتقادي تبصره کړې ده.

۲۰۳- مومن خان او شیرینو:

هنګامې ظاهر پر ۱۳۶۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د داستان اصلي متن، د لغتونو څېړنه، د ځایونو نومونه او د فولکوري عباراتو څېړنه راغلې ده.

۲۰۴- نمرو او تاج محمد:

ماه جبيني لمر پر ۱۳۶۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د دغه منظوم داستان د نظم د برخې وزن و قافيه، د لغتونو څېړنه، د ځايونو نومونه، د شعر ساده ګي او د داستان د موضوع څېړنه راغلې ده.

۲۰۵- د قصيدې وده او پيدايښت:

محبوبې پر ۱۳۶۴ل کال د جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د قصيدې تعريف او د غوريانو روښانيانو او خوشال په دوره کې د قصيدې په باب معلومات راټول شوي دي.

۲۰۶- د الفت په نثر کې د لنډې کيسې ښېګې:

نفس ګل شريفي پر ۱۳۶۴ل کال د محمد صابر خويشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د الفت ژوند ليک، د الفت په نثر کې د لنډو کيسو ځانګړتياوو او د نثر ښېګې راوړل شوي دي.

۲۰۷- اويرجل د اينيا د تحليل او د روم تشکل:

د راحلې احمدي وردګ له خوا د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۶۴ل کال ليکل شوی، چې (۳۱) مخونه لري. په دغه

مونوګراف کې د تېرای او سپارتا ترمنځ د لس کلن جنګ علتونه بیان شوي دي.

۲۰۸- په فولکور مجله کې د پښتني فولکور انعکاس:

زرلښتې اوریاخېلې پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهنمل بایزید اڅک تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې هغو لیکنو ته اشاره شوې، چې د پښتني فولکور په باب په فولکور مجله کې خپرې شوې دي.

۲۰۹- په سراج الاخبار کې د پښتو شعر:

محمد شاه پور احمدزي پر **۱۳۶۵**ل کال د دوکتور زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۷۸) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې په سراج الاخبار کې د پښتو شعر د خپرېدو او څومره والي په باب معلومات راغلي دي.

۲۱۰- د کندهار مجلې فهرست د تاسیس له وختـه تر ۱۳۵۲ل کال پورې:

سردار محمد راستمل پر **۱۳۶۵**ل کال د دوکتور زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د کندهار مجلې نیولیک راغلی (د لیکوال نوم او د لیکنې سرلیک).

۲۱۱- د روښان د مبارزې تصوفي اړخ:
نسيمې فقير پر **۱۳۶۵ل** کال د پوهنمل محمد صابر خويشکي تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلی دی. دا مونوګراف دوه څپرکي لري، په لومړي څپرکي کې يې د روښان پېژندنه او په دويم کې يې د روښاني تصوف د اتو مرحلو په باب خبرې شوې دي.

۲۱۲- د بي بي نېکبختې مموزۍ ژوند او ادب:
صاحب ګل مموزي پر **۱۳۶۵ل** کال د دوکتور زېورالدين زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د بي بي نېکبختې پر ژوند ليک سربېره د هغې پر ادبي ژوند هم رڼا اچول شوې ده.

۲۱۳- د ګيلګه مېش حماسه او د هغې څېړنه:
مصري خان کليوال پر **۱۳۶۵ل** کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ګيلګه مېش د حماسې پيدا ايښت او مضمون شامل دی.

۲۱۴- د چغه سرای نرخونه او دودونه:
مرسلين روغوال پر **۱۳۶۵ل** کال د پوهندوی جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي

مونوګراف کې د چغه سرای د پېژندګلوۍ او دودونو په باب معلومات راغلي دي.

۲۱۵- د کوهدامن د داودزو اجتماعي، تاریخي او ادبي فعالیت:

وجیهې داودزۍ پر ۱۳۶۵ل کال د زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د سیمې د داودزیو ټولنیز، تاریخي او ادبي فعالیتونه یاد شوي دي.

۲۱۶- د مستورې شال شاعري:

سید محقق پر ۱۳۶۵ل کال د پوهندوی ډاکترې زرغونې زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د پښتنې شاعرې (مستورې شال) پر ادبي ژوند رڼا اچول شوې ده.

۲۱۷- د خوشال په کلیاتو کې ادبي صنایع:

فهیمې هاشمي پر ۱۳۶۵ل کال د پوهندوی جلال الدین تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د خوشال ژوند لیک، اثار او د هغه په کلیاتو کې ادبي صنایع په ګوته شوي دي.

۲۱۸- د ماشوم ادبیات:

سدو تکني پر **۱۳۶۵**ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. د ماشومانو د ادبیاتو په باب معلومات په کې راغلي دي.

۲۱۹- پر نظم باندې ختیځې کیسې او اسطورې:

میاجان مشفق پر **۱۳۶۵**ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې (۱۲) افسانوي کیسې راغلې دي.

۲۲۰- د پښتو ژبې باقاعده او بې قاعده مصدرونه:

نورس امرخېل پر **۱۳۶۵**ل کال د نوراحمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د پښتو باقاعدې او بې قاعدې مصدرونو ته ګوته نیول شوې ده.

۲۲۱- د پښتو ژبې د باقاعده او بې قاعده لغاتو مجموعه چې مصدر یې په (یدل) ختمېږي:

زرغونې بربڼ پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهندوی نوراحمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی. په نومورې مونوګراف کې د پښتو ژبې د باقاعده او بې قاعده لغتونو تشریح راغلې ده.

۲۲۲- د بهايي جان په اشعارو کې ادبي صنايع:

محمد داود ساپي پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهندوی جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (**۴۸**) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړې مونوګراف کې د بهايي جان پر ژوند ليک سربېره د هغه په شعرونو کې ادبي صنايع هم ښوول شوي دي.

۲۲۳- په معاصرو هنري پښتو ادبياتو کې د وينې ځلميانو د خپرونو او اثارو تحليل:

زرغونې دراني پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهنوال ګل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (**۴۲**) مخونو کې ليکلی دی. نوموړې مونوګراف کې د وينې ځلميانو له جملې څخه د بېنوا د اثارو تحليل او په دويمه برخه کې د ګل پاچا الفت د اثارو تحليل راغلی دی.

۲۲۴- د ماه رخې ناول ته لنډه انتقادي کتنه:

پروين منګل پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهنوال ګل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (**۵۴**) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د سيدراحت زاخېلي د (ماه رخې ناول) ته يوه انتقادي کتنه شوې ده.

۲۲۵- د ننګرهار د مجلې فهرست:

شاه ولي پر **۱۳۶۵**ل کال د دوکتور زیورالدین زیور تر لارښوونې لاندې په (**۵۰**) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د ننگرهار مجلې د لیکنو فهرست (د لیکوال نوم او د لیکنې سرلیک) برابر شوی دی.

۲۲۶- د رحمان بابا په دېوان کې ادبي صنایع:

بي بي حیا خلازی پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهندوی جلال الدین تر لارښوونې لاندې په (**۴۷**) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د رحمان بابا پر پېژندگلوی سربېره د هغه په دېوان کې ادبي صنایع هم په گوته شوي دي.

۲۲۷- په معاصر پښتو شعر کې ملي او مترقي افکار:

محمد حکیم تنېوال پر **۱۳۶۵**ل کال د پوهنوال زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۸۰) مخونو کې لیکلی دی. نوموړی مونوگراف درې څپرکي لري، چې د پښتو د معاصرو ادبیاتو په ځانگړې ډول د شعر د فکري خوا (مترقي افکارو) په باب په کې خبرې شوي دي.

۲۲۸- په پښتو لنډیو کې تاریخي پېښې:

محمد قسيم پر ۱۳۶۶ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې ليکلی، چې په لنډيو کې تاريخي پېښې په کې څېړل شوې دي.

۲۲۹- په پښتو ادب کې ټوکې ټکالې:

ميراجان غروال پر ۱۳۶۶ل کال د پوهنوال زېورالدين زېور تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړې مونوګراف کې د پښتو ژبې يو شمېر ټوکې او عاميانه اصطلاحات راغلي دي.

۲۳۰- د سراجي دورې پښتو منظوم ادبيات:

محمد علي قريشي پر ۱۳۶۶ل کال د پوهنوال زېورالدين زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۵) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړې مونوګراف کې د پښتو ادبياتو د نظم او شعر پر برخې يو څه خبرې شوي او بيا په ياد شوې دوره کې ځينې پښتو نظمونه راوړل شوي دي.

۲۳۱- پښتانه په بلخ کې:

عبدالقيوم پر ۱۳۶۶ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۲۴) مخونو کې ليکی دی. نوموړی مونوګراف شپږ څپرکي لري او د بلخ د پښتنو په باب معلومات په کې خوندي شوي دي.

۲۳۲- په پښتو ادبیاتو کې سفرنامه:

حیات الله صبور پر ۱۳۶۲ل کال د پوهنوال زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۹) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د پښتو ژبې یونلیکونو (سفرنامو) په باب معلومات راغلي دي.

۲۳۳- په بره او کوزه پښتونخوا کې ادبي تاریخ لیکنه:

غلام نبي فراهي پر ۱۳۶۲ل کال د پوهنوال زېورالدین زېور تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د یادې شوې موضوع په باب یو لړ معلومات راټول شوي دي.

۲۳۴- شعر او شاعري د لرغوني یونان د پوهانو له نظره:

غلام مصطفی رحیمي شلګري پر ۱۳۶۲ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۹۲) مخونو کې لیکلی دی. نوموړی مونوګراف شپږ څپرکي لري، چې د موضوع په باب معلومات په کې راغلي دي.

۲۳۵- مهمې فولکوري شپې او ورځې:

داکتر خان پر ۱۳۶۶ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د فولکوري روایاتو له مخې مهمې شپې او ورځې په ګوته شوې دي.

۲۳۶- د منګلو د پښتونولۍ نرخ:

ګلات منګل پر ۱۳۶۶ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د منګلو د قوم د پښتونولۍ، دود او دستور په باب معلومات راټول شوي دي.

۲۳۷- په پښتو ژبه کې د باقاعده او بې قاعده مصدرونو ډېټا:

شیرین شاه پر ۱۳۶۶ل کال د نوراحمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی.

۲۳۸- د ګودر په باره کې لنډۍ:

محمد اسحق پر ۱۳۶۷ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د الفبا په ترتیب هغه لنډۍ راټولې شوي چې د (ګودر) په باب ویل شوي دي.

۲۳۹- لازمـــي افعـــال او د هغـــوی مورفولـــوژيکي خصوصيات:

ګل غوټۍ پر ۱۳۶۷ل کال د زرغونې زيور تر لارښوونې لاندې پـه (۳۷) مخونـو کـې ليکلـی دی. پـه دغـه مونـوګراف کـې د فعلـي کټګورۍ او لازمي فعلونو په باب معلومات راغونډ شوي دي.

۲۴۰- د افغانستان د ليکوالو انجمن له تاسيس (۱۳۵۹- ۱۳۶۶) کلونو پورې د پښتو چاپ شويو اثارو فهرست:

تاج محمد ياري پر ۱۳۶۷ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۵۹) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د هغو پښتو کتابونو يادونه شوې، چې په ياد شوي زماني واټن کې د ليکوالو ټولنې خپاره کړي دي.

۲۴۱- د ملګرو ملتو منشور او زمونږ ملي روغه جوړه:

ميـرزا محمـد توتاخېـل پـر ۱۳۶۷ل کـال د جـاج پښـتون زوی تـر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د ياد شويو موضوعګانو فکري نږدېوالی تر بحث لاندې نيول شوی دی.

يادښـت: پـر ۱۳۷۰ل کـال د کابـل پوهنتـون د ژبـو او ادبيـاتو پـوهنځي د پښـتو څـانګې پـه امريـت کـې يـو زيـات شـمېر پښـتو مونوګرافونه خوندي وو، په دې لړ کې يو شمېر داسې مونوګرافونه

هم وو، چې د کابل پوهنتون په مرکزي کتابتون کې يې کاپي نه وي، ددې خبرې يوه وجه شايد دا وي، چې مرکزي کتابتون ته يې کاپي نه وي استول شوې او يا هم د کتابتون د کارکوونکو د تخنيکي ستونزو او ځينو نورو لاملونو له امله د دغو مونوګرافونو نقل د پوهنتون په مرکزي کتابتون کې نه وي خوندي شوی. په هر حال دلته به د کال په ترتيب د دغو مونوګرافونو يادونه هم وکړو. د پېژندنې لپاره (د پوهنتون په مرکزي کتابتون کې د هغو د کتلاک نومره هم ثبت شوې وه خو څرنګه چې د مرکزي کتابتون اکثره خطي نسخې چور او يا سيزل شوي چې دې کې پښتو مونوګرافونه هم شامل وو، نو ځکه د کتلاک نومره يې رانه وړل شوه، اوس ددې مونوګراف يو شمېر د زياتو سيلاوونو او ناتارونو له بلاوو سره سره په پښتو ځانګه کې خوندي پاتې دي او ځينې يې کېدی شي د هغو له خپلو ليکوالو سره هم خوندي وي.

۲۴۲- غرځستان:

بسم الله ځيرمن پر ۱۳۳۹ل کال ليکلی، چې (۵۹) مخونه لري او د ياد شوې سيمې سياسي، ټولنيز او اقتصادي حالات په کې څېړل شوي دي.

۲۴۳- د خوشال خان ادبي لار:

عزيزالله پښتونمل پر ۱۳۳۹ل کال، په (۱۲۷) مخونو کې لیکلی او د خوشال د ادبي ژوند په باب په کې معلومات ورکړل شوي دي.

۲۴۴- د غرب او سنی تمدن:

نوراحمد پر ۱۳۳۹ل کال په (۴۰) مخونو کې لیکلی، چې د غرب د تمدن په باب یې یو لړ معلومات وړاندې کړي دي.

۲۴۵- د افغانستان د لمر ختیځو او مرکزي برخو کوچیان:

محمد عزیز کاکړ پر ۱۳۴۰ل کال په (۱۷۵) مخونو کې لیکلی او د یاد شوې موضوع په هکله په کې یو لړ معلومات ورکړل شوي دي.

۲۴۶- د لغمان محلي شاعران:

عبدالرشید پر ۱۳۴۱ل کال لیکلی، (۱۰۵) مخه لري او د لغمان د ځینو محلي شاعرانو ژوند لیک او د شعرونو بېلګې په کې راوړل شوي دي.

۲۴۷- ابدالیان:

امین الله پر ۱۳۴۱ل کال په (۵۹) مخونو کې لیکلی او د پښتنو د یوه نامتو ټبر (ابدالیانو) په باب معلومات په کې راټول کړي دي.

۲۴۸- د ښځې تاریخي او محیطي موقف:
صفورا پر ۱۳۴۱ل کال په (۲۴) مخونو کې لیکلی او د تاریخ په اوږدو کې او بیا تر نوي عصره پورې په ټولنه کې د ښځې پر ژوند او دریځ خبرې شوي دي.

۲۴۹- د پکتیا ولایت یو لړ ملي او اجتماعي دودونه:
پر ۱۳۴۳ل کال محمدرحیم شملزي په (۷۰) مخونو کې لیکلی او د یاد شوي ولایت یو لړ ملي او ټولنیز دودونه په کې بیان شوي دي.

۲۵۰- د پښتو اصطلاحات:
حبیب الله حاج پښتو زوی پر ۱۳۴۳ل کال په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی او د پښتو ژبې ځینې اصطلاحات یې په کې راټول کړي دي.

۲۵۱- د نباتاتو او مرغانو په باب تحقیق:
محمد اسمعیل پر ۱۳۴۵ل کال په (۳۵) مخونو کې لیکلی او د یاد شوې موضوع په باب په کې یو لړ معلومات راغونډ شوي دي.

۲۵۲- د هلمند ولایت د مارجي د ناقلو حوزه:

پایاب پر ۱۳۴۸ل کال د استاد احمدي تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی او د یاد شوې موضوع په باب په کې یو لړ معلومات راټول شوي دي.

۲۵۳- د پښتو پخوانیو ګرامرونو ته یوه کتنه:
جانباز پر ۱۳۴۸ل کال په (۵۹) مخونو کې لیکلی او د پښتو د ځینو پخوانیو ګرامرونو پر معرفۍ سربېره یې پر هغوی یو لړ خبرې کړي دي.

۲۵۴- د لوګر ولایت د فیض اخوندزاده سوانح او اشعار:
شاه الله احمدزي پر ۱۳۴۹ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې لیکلی او د یاد شوي شخص پر ژوند لیک سربېره یې د شعرونو بېلګې هم راوړې دي.

۲۵۵- د سپرې ولسوالۍ دودونه:
عبدالودود پر ۱۳۵۰ل کال د پوهاند عبدالحی حبیبي تر لارښوونې لاندې په (۱۵) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې لومړی د سپرې ولسوالۍ موقعیت، دکلیو نومونه او د همغه ځای د ځینو پښتني دودونو په باب معلومات لیکل شوي دي.

۲۵۶- د کندهار سیاسي او اجتماعي اوضاع:

حیات الله رفیقي پر ۱۳۵۰ل کال د پوهاند عبد الحی حبیبي تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د کندهار تاریخي اهمیت، د هغه ټولنیزه وضع، اقتصادي اوضاع او جغرافیایي حالت څېړل شوي دي.

۲۵۷- ولسي ادب:
محمد صابر خویشکي پر ۱۳۵۱ل کال د مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې پښتو لنډۍ، ناول او د ولسي ادب ځینې نور ډولونه بیان شوي دي.

۲۵۸- د باجوړ متلونه:
پذیرګل سالارزي پر ۱۳۵۱ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې لیکلی او د الفبا په حساب یو شمېر هغه متلونه په کې راټول شوي، چې د باجوړ د خلکو په خبرو اترو کې کارول کېږي.

۲۵۹- ژوند او هنر:
محمد جان ګیاني پر ۱۳۵۲ل کال د ګل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د

هنر او ادبياتو ارزوني، شعر او هنر، فن او ژوند او د خلكو او هنر په باب يو لړ معلومات راټول شوي دي.

۲۷۰- په لغمان كې لاسي صنايع او د هغو اقتصادي ارزښت:

عبدالظاهر نوري پر **۱۳۵۲**ل كال په (**۵۲**) مخونو كې ليكلى او د لغمان ولايت دجغرافيايي موقعيت او لاسي صنايعو په باب په كې معلومات ځاى كړاى شوي دي.

۲۷۱- په افغانستان كې د ښځو د عصري تربيې تاريخ:

فاطمې ساپۍ پر **۱۳۵۳**ل كال د مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (**۵۷**) مخونو كې ليكلى او په افغانستان كې يې د ښځو د عصري تربيې او تعليم په باب رڼا اچولې ده.

۲۷۲- د راډيو افغانستان د پروګرامونو شكل او څرنګوالي ته يوه كتنه:

شامحمود زيارمل پر **۱۳۵۳**ل كال په (۳۰) مخونو كې ليكلى. په دغه مونوګراف كې د **۱۳۵۲**ل كال او تر هغه وړاندې د راډيو پروګرامونه معرفي شوي او هم د دغو پروګرامونو پر مطالبو خبرې شوې دي.

۲۲۳- د کیسو په باره کې:
پر **۱۳۵۳**ل کال د محمود ساپي له خوا د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (**۵۷**) مخونو کې لیکل شوی. په دغه مونوګراف کې د کیسې تعریف، مرام او بیا په بېلابېلو سیمو کې د کیسو ویل څېړل شوي او هم یې د ویلو طرز بیان شوی دی.

۲۲۴- د ننګرهار ولایت د برېنې د سیمې فولکور:
سیمین پر **۱۳۵۲**ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی او د یادې شوې سیمې پښتنې دودونه لکه: واده، کوژده او ځینې نور دودونه بیان شوي دي.

۲۲۵- د زین الله لنډه پېژندګلوي او اشعار یې:
عزیزالله پر **۱۳۵۲**ل کال د مجاوراحمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې لیکلی او د یاد شوي شاعر پر ژوند لیک سربېره یې د هغه پر اشعارو خبرې کړي او د شعرونو بېلګې یې ورته راوړي دي.
۲۲۶- د لال پورې څو وګړني شاعران:

خیبر برم پر ۱۳۵۲ل کال د مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۷۰) مخونو کې لیکلی او د لال پورې څلور تنه ولسي شاعران په کې معرفي شوي او د شعرونو بېلګې یې راوړل شوې دي.

۲۲۷- د تعلیمي نصاب په رڼا کې د پښتو ژبې تاریخچې ته یوه لنډه کتنه او د هغو د لیکوالانو پېژندګلوي:

ګل محمد شینزي پر ۱۳۵۹ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د پښتو ژبې د تعلیمي نصاب میتود، د پښتو ادبیاتو د لیکوالو پېژندګلوي او د ځینې درسي کتابونو پر میتود رڼا اچول شوې ده.

۲۲۸- د خوشال په اشعارو کې مېړانه:

الله نظر پر ۱۳۶۱ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۵۴) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د خوشال پر پېژندګلوۍ سربېره د هغه مبارزې او هم خوشال د نورو له نظره څېړل شوی او بیا یې د کلام بېلګې راوړل شوې دي.

۲۲۹- ادبي کره کتنه او ګټې یې:

شاه محمود زرمتي پر ۱۳۶۳ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۶) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف

کې د پوهانو له نظره کره کتنه څېړل شوې، د کره کتنې تعریف وړاندې شوی او هم د کره کتنې ډولونه په ګوته شوي دي.

۲۷۰- د حضرت یوسف علیه السلا قیصه:

شریفې یونس وردګ پر **۱۳۶۴**ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې لیکلی. په نوموړي مونوګراف کې لومړی د اتلانو او پیریانو کیسې او بیا د حضرت یوسف علیه السلام د کیسې بیان شوی دی.

۲۷۱- د خوشال په اشعارو کې د غیر لفظي مفاهموي خپلونو انعکاس:

زرغونې حلیمې پر **۱۳۶۲**ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (**۳۹**) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د سر، وچولي، وروځو، سترګو، شونډو او داسې غړو په واسطه د غیر لفظي مفاهمې ډولونه ښوول شوي دي.

۲۷۲- په پښتو معاصرو ادبیاتو کې د (منان ملګري) ادبي او هنري دریځ:

عبدالشکور قیومي د زبورالدین زبور تر لارښوونې لاندې پر **۱۳۶۷**ل کال په (**۴۵**) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف

کې د پښتو په اوسنيو ادبياتو کې د منان ملګري پر ادبي څېرې او مقام خبرې شوې دي.

۲۷۳- په پښتو لنډيو کې د مسافر څېره:

ميرزامحمد ګړندي پر ۱۳۶۷ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د لنډيو محتوا، وېش او بېلګې راغلې دي او بيا په پښتو لنډيو کې د مسافر څېرې ته ګوته نيول شوې ده.

۲۷۴- د ماه رخې ناول او ټولنيز ارزښتونه:

زرغونې شهې پر ۱۳۶۷ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د راحت زاخېلي پېژندګلوي او د هغه د اثارو د پېژندنې په باب معلومات راغلي دي او بيا د ماه رخې ناول اړتيا، ټولنيز او هنري ارزښت او د ناول ټولنيز پيغام بيان شوی دی.

۲۷۵- پښتو ترانې:

حبيبې پر ۱۳۶۷ل کال د زرغونې زېور تر لارښوونې لاندې په (۲۴) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوګراف کې د پښتو ژبې يو شمېر ترانې راټولې شوې دي.

۲۷۶- په پښتو لنډيو کې د (جانان) څېړه:

راحلې بابکرخېل پر ۱۳۲۷ل کال د محمد صابر خويشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی او هغه پښتو لنډۍ په کې راوړل شوې، چې د (جانان) ياد په کې راغلی دی.

۲۷۷- د پښتني پېغلو او مېرمنو ادبي او ژبنۍ هلې ځلې:

صالحې سروري پر ۱۳۲۷ل کال د زرغونې زېور تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ځينو هغو پښتنو پېغلو او مېرمنو پېژندګلوي راغلې، چې د پښتو ژبې او ادب په پراختيا او بډاينه کې يې برخه اخيستې ده.

۲۷۸- د ويښتيايي پېر سياسي، ملي جريدو پښتو برخې ته يوه کتنه:

محمد حسن مطمع پر ۱۳۲۷ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۸۰) مخونو کې ليکلی. په دغه مونوګراف کې د ويښتيايي پېر د جريدو پر پښتو برخې يو لړ خبرې شوې دي.

۲۷۹- د ازاد افغانستان پښتو برخه:

خیرمحمد شېرزي پر ۱۳۲۷ل کال د خالق رشید تر لارښوونې لاندې په (۵۳) مخونو کې لیکلی دی.

۲۸۰- د انګرېزي استعمار پر ضد د پښتنو د لیکني او ګړني ادب ونډه:

نورمحمد پر ۱۳۲۸ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د انګرېزانو راتګ، د انګرېزانو پر وړاندې د خلکو کرکه او پر هغه وخت د پښتو ادب پر څرنګوالي رڼا اچول شوې ده.

۲۸۱- د لرغوني یونان او روم نامتو پوهان او لیکوالان:

عاطفې حرکت پر ۱۳۲۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی او د یونان او روم (۲۹) نامتو پوهان او لیکوالان په کې معرفي شوي او د هغوی پر ځینو اثارو خبرې شوې دي.

۲۸۲- د خوشال په کلیاتو کې تلمیحات:

نسیمې ارغندیوال پر ۱۳۲۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی او د خوشال په کلیاتو کې د تلمیح ادبي صنایع په ګوته شوې دي.

۲۸۳- په فولکوریک ولسي ادب کې د پښتنو د واده دود او دستور:

عمرګل پر ۱۳۲۸ل کال د جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې په پښتو ادبياتو کې د فولکور اهميت په باب خبرې شوي او ځينې پښتني دودونه بيان شوي دي.

۲۸۴- د شپون تحقيقي او نوښتي اثار:

نفيسې هاشمي پر ۱۳۲۸ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۴۹) مخونو کې ليکلی او د سعدالدين شپون پر پېژندګلوی، سربېره د هغه پر ادبي اثارو يې هم رڼا اچول شوې ده.

۲۸۵- د ادب مجلې پښتو برخه:

اصفې اندړې پر ۱۳۲۸ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې ليکلی او د ادب مجلې د پښتو برخې نيوليک يې په کې ترتيب کړی دی.

۲۸۶- د پټې خزانې د تاريخي متونو بېلګې: منثور، منظوم متن:

د اسې رحماني له خوا پر ۱۳۲۸ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې ليکل شوی دی. په نوموړي مونوګراف کې د پټې خزانې د تاريخي متونو پر بېلګو خبرې شوې دي.

۲۸۷- د استاد زیار معرفي او د هغه اثار:

پلوشې جبارخېلې پر ۱۳۶۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې لیکلی او په هغه کې یې د استاد زیار پر پېژندګلوۍ سربېره د هغه د اثارو په باب هم یو لړ معلومات وړاندې کړي دي.

۲۸۸- د خوشال په اثارو کې د سواتنامې ارزښت:

سپوږمۍ پر ۱۳۶۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۵۹) مخونو کې لیکلی او په هغه کې د خوشال پر پېژندګلوۍ سربېره پر (سواتنامې) هم خبرې شوې دي.

۲۸۹- ټوټکې:

د لیلما وردګ له خوا پر ۱۳۶۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې لیکل شوی او په هغه کې بېلابېلې ټوټکې لکه پر زوم باندې ټوټکې، د ایرو او سپېلنو ټوټکې او داسې نورې راټولې شوې دي.

۲۹۰- د لرغونې دورې د شعر شکل او مضمون:

د جلات خان له خوا پر ۱۳۶۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې لیکل شوی. په دغه مونوګراف کې په لرغونې دوره کې پر ملي اوزانو برابرو شعرونو، لکه: د امیر کروړ

پر ویاړنې، د ببټ نیکه، شیخ تیمن او داسې نورو پر شعرونو خبرې شوې دي.

۲۹۱- خوشال ولې دستار نامه ولیکله:

محمد نعیم پر ۱۳۶۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې پر دستارنامه او د هغې د لیکلو پر علتونو خبرې شوې دي.

۲۹۲- د کاظم خان شیدا په شعر کې د غربت او مساپرۍ انعکاس:

پلوشې عمر پر ۱۳۶۹ل کال د خالق رشید تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د کاظم خان شیدا پېژندنه، د شیدا شاعري او د شیدا د مسافرۍ او غربت علتونه بیان شوي او هم د بېلګې په توګه د شیدا ځینې غزلونه، څلوریزې، مخمسات او قطعات راوړل شوي دي.

۲۹۳- د پخواني یونان او روم وتلي اثار:

عبدالرسول جبارخېل پر ۱۳۶۹ل کال د حبیب الله حاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی او د لرغوني یونان او روم یو شمېر اثار په کې معرفي شوي دي.

۲۹۴- د میر مهدي شاه د لنډو کیسو مهم موضوعات:
شریفې پر ۱۳۶۹ل کال د خالق رشید تر لارښوونې لاندې په (**۲۵**) مخونو کې لیکلی او د مهدي پر ژوندلیک سربېره یې د هغه د لنډو کیسو مهمو موضوعاتو ته ګوته نیولې ده.

۲۹۵- د سید بهاوالدین مجروح ژوند او دده د پښتو اثارو معرفي:
نصیرې نوري پر ۱۳۶۹ل کال د خالق رشید تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې لیکلی او د سید بهاوالدین مجروح پر ژوند او پښتو اثارو یې رڼا اچولې ده.

۲۹۶- د رحمت شاه سایل د شعر رنګین اړخونه:
امنې پر ۱۳۶۹ل کال د خالق رشید تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې لیکلی او د رحمت شاه سایل د ژوند او اثارو پر پېژندنه سربېره یې د هغه د شعر پر ځینو محتوايي اړخونو رڼا اچولې ده.

۲۹۷- د پخواني یونان پنځه اتلان:
ناجیې مقبلې پر ۱۳۶۹ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی او د پخواني یونان د پنځو اتلانو په باب یې معلومات په کې راټول کړي دي.

۲۹۸- د دولت لوانی په دېوان کې د توجیه تغیر:
جمیلې پر ۱۳۲۹ل کال لیکلی، لارښود استاد یې جلال الدین خان دی. دا مونوګراف (۳۲) مخونه لري او د دولت لوانی د دېوان په قافیه کې یې یاده شوې موضوع څېړلې ده.

۲۹۹- د محمد ګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه:
د محمد اسمعیل یون له خوا لیکل شوی دی. په دغه مونوګراف کې د وزیر محمد ګل خان مومند د ژوند، مبارزو او افکارو په باب څرګندونې شوې دي. دا مونوګراف پر ۱۳۷۳ل کال چاپ شوی دی.

۳۰۰- لنډیو ته یوه لنډه کتنه:
د ارین مومندې له خوا پر ۱۳۷۰ل کال لیکل شوی، چې د لنډیو د جوړښت او د هغو د ځینو اړخونو په باب په کې څرګندونې شوې دي.

۳۰۱- پښتو ډرامه:
د ګل غوټۍ له خوا پر ۱۳۷۰ل کال لیکل شوی، په دغه مونوګراف کې لومړی په تاریخي لحاظ د ډرامې په باب معلومات راغلي او بیا د پښتو ډرامې په باب څرګندونې په کې شوې دي.

۳۰۲- د راحت زاخیلي ژوند او اثار:

بلقیس اندړ پر ۱۳۷۰ل کال لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د راحت زاخیلي د ژوند او اثار په باب معلومات راغلي دي.

۳۰۳- د عبدالروف بېنوا ژوند او اثار:

د شیما جبارخېلې له خوا پر ۱۳۷۰ل کال لیکل شوی دی، د مرحوم بېنوا ژوند لیک او د هغه اثارو په باب معلومات په کې راغلې دي.

۳۰۴- د محمد صدیق روهي ژوند او اثار:

د محمد رحیم له خوا پر ۱۳۷۰ل کال لیکل شوی او د کاندید اکاډمیسین محمد صدیق روهي د ژوند او د هغه د ادبي فعالیتونو په باب معلومات په کې راغلي دي.

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمد خان زوی پر ۱۳۴۲ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ دنیا ته راغلی دی. په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۶ل کال له نوموړې لېسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نوموړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته د پښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نوموړې څانګه

کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون په ډېر ښه او بریالي ډول دا دوره پایته ورسوله.

محمد اسمعیل یون له ۱۳۷۰ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د(پوهندوی) علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د ((کابل پوهنتون))، ((هیلې)) او((شمشاد))مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه دیو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرګې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بیاد جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لویې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا ددې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له

خوا ترسره شول استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره ګوښه شو.ملګرو ملتونو(UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده دروسپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي.استاد یون پر ۱۳۸۵ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد یون د خپلو اکیډیمیکو اړیکو، ښوونیزو او څیړنیزو کارونو ترڅنګ د شمېرفرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راډیويي او ټلویزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګندیان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم

ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي. د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنګ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زورواکي او د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد یم، هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر یو نیم کال راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، اوډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اېښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې

ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی. استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان د کلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډیټ او چاپ کړي دي. دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله یې هم په لسګونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.

سربېره پر دې، په یو زیات شمېر، ملي او نړیوالو کنفرانسونو کې یې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به یې د اثارو یادونه وکړو:

اثار

الف- پنځوني:

کتاب نوم	څرنګوالی	چاپکال
• مټکور	لومړی شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دویمه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷

ب- راټولونې:

Download From; Aghalibrary.com

- هیلۍ گډه شعري ټولګه دویم ۱۳۸۷
- نیمګړي ارمانونه د حیران شعري ټولګه دویم ۱۳۸۷
- د لوونو فصل ګډه شعري ټولګه دویم ۱۳۸۷
- د نازو انا یاد د سیمینار د لیکنو ټولګه دویم ۱۳۸۷
- د استاد الفت نثري کلیات د استاد الفت نثرونه دریم ۱۳۸۷
- سیندونه هم مري د اسحق ننګیال شعري منتخبات دویم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
  د پوهنوال روستار تره کي اثر دویم ۱۳۸۷
- .د افغانستان فرهنګي میراثونو ته یوه کتنه
  د نینسي دوپرې اثر دویم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جګړې جنایتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر دویم ۱۳۸۷

د- یونلیکنې:

- د اماراتو سفر د اماراتو یونلیک دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی د اروپا یونلیک لومړی ۱۳۸۷
- د پنټاګون ترڅنډو د امریکا یونلیک لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې:

- د محمدګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری دویم ۱۳۸۷
- د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷

Download From; Aghalibrary.com

- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دويم ۱۳۸۷
- ساينسي پرمختياوې دويم ۱۳۸۷
- ببرړنۍ لويه جرګه ولسواکي او زورواکي دويم ۱۳۸۷
- اند يال خوشال لومړی ۱۳۸۷
- هيله د خپلو سريزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري يون لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ايډيال لومړی ۱۳۸۷
- د کتابونو په وړمو کې لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سياسي کړليچ کې لومړی ۱۳۸۷
- پښتو ليکنی سمون لومړی ۱۳۸۷
- اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړيوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد يون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله (ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زيار کې ورته د نور زغم او وسپلې هيله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

Download From; Aghalibrary.com

dəkabəl pohantun də adabyāto pohanji

paṣ̌hto kitābṣ̌od

(The faculty of literature of Kabul University Pashto Guide Book)

Download From; Aghalibrary.com

By:

M. Ismael yoon

د خپرونو لړ: (۹)